DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/symbolorvmetembl01came

SYMBOLORVM & EMBLEMATVM EX RE HERBARIA DESVMTORVM CENTVRIA VNA COLECTA

A

IOACHIMO CAMERARIO MEDICO NORIMBERG.

In quib⁹ rariores Stirpium proprietates historiæ ac Sẽtentiæ memorabiles nõ paucæ breuiter exponũtur.

AN.° SALVT: CIↃ · IↃ · XↃ ·

R.B.R.
C182
D6

463602

NOBILI AC MAGNIFICO VIRO DOMINO IACOBO CVRTIO A SENFTENAV, &c. SACR. CÆSAREÆ MAIESTATIS Consiliario intimo, ac Procancellario digniss. Domino suo colendiss.

S. D. Perantiquam consuetudinem, ac valde conuenientem modum philosophandi, ac docendi esse, per icones, similitudines, parabolas, hieroglyphica, & ejusmodi alia (quæ Plato in Phædro vno εἰκονολογίας nomine complexus est) rem propositam tractare, non solum philosophorum scripta plurima, sed etiam sacrarum litterarum autores abunde testantur. Nec vlli dubium esse potest per ejusmodi compendiosam ac simul ingeniosam doctrinam animos ho-

minum inprimis moneri, ac multis modis inſtrui. Nam hærent profecto, (præſertim apud vulgus) hac ratione ſub quibusdam inuolucris & artificioſis inuentionibus præcepta de virtute ac bonis moribus eo facilius ac melius, quod ſimul etiam rerũ Naturalium proprietates admiratione dignæ, nec non rerum geſtarum memorabiles euẽtus varijs exemplis exponantur, quæ duo maxime idonea & apta eſſe ſolent, quibus tum Dei Opt. Max. omnipotentia, bonitas, ſapientia ac prouidentia dilucide confirmetur, tum de varijs hiſtorijs inter ſeſe collatis judicium noſtrum & prudentia nõ parum informetur atq; ſtabiliatur. Pertinẽt autem ad hanc claſſem quoq; Symbola & Emblemata (de quibus in hoc libro agere ſtudemus) quæ quidem non aliter inter ſeſe differũt, niſi quod hæc ſatis perſpicue & libere res ſub oculos ponant, illa vero Laconiſmum quaſi quẽdam potius ſapiant, ac

σωτὸ-

μως. id est, breuitate concisa & interdum nonnihil tecta omnia tractent. Hoc itaq; laudabile institutum, cum mihi quoq; magnopere semper arriserit, ꝑ viribus sequendum ac imitandum existimaui, præsertim vt plurimum cum cognitione rerum naturalium ac potiß. Rei Herbariæ conjũctum, atq; ideo hasce philologicas & ethicas meditationes partim à meo exiguo ingenio ꝑfectas, partim ex alijs ac inprimis Italicis scriptis collectas, quando in hac mea ætate ingrauescente quippiam ocij à molestiß. laboribus fuit concessum, vel interdum ob infirmiorem valetudinem quiescendum erat, tandem absoluere ac cum alijs communicare volui. In quibus si forte propter varias occupationes meas minus elaborati aliqd inerit, spero nihilominus æquum lectorem id in bonam partem interpretaturum, mihiq; amice veniam concessurum esse. Non me fugit, secundum sentẽtiam συμβολογραφῶν

recẽtiorum, ac præsertim Italorũ, qui huic liberali studio magna cum laude incumbũt, in hisce symbolis nonnullis posse majorem perfectionem requiri, cum anima, id est, breue ac succinctum dictum, corpori siue pictur& additum, non statim omnibus sine diligenti inuestigatione sese patefacere debeat, quod in Emblematis potius permittitur, (taceo plures alias regulas hac in parte expositas ab autoribus, nec mihi prorsus incognitas) sed ingenue fateor, me interdum potius ad proprietatem plantarum, vnde hæc vniuersa sunt desumta, tanquam ad professionem mihi propriam, quam ad alias ἀπεριβολογίας, *nec ipsas tamen suo loco neglegẽdas voluisse respicere, cum præsertim non postremos symbolorum scriptores Iouium, Ruscellum, Contilem & alios. idem quandoque factitasse videamus. Quod si hæc alijs non displicuisse animaduertero, ad reliqua in hoc genere inchoata & paulo post*

absoluen-

absoluenda, DEO adjuuante, eo libentius me conferam. Cum vero hasce meas lucubrationes in lucem dare cõstituissem, non dubitaui eas potiß. ad Tuam Mag^am. ac Præst^am. mittere, illiq́ue dedicare, primum vt ipsius autoritate ab obtrectatorum censuris eo tutiores esse possent, deinde quod scirem T. M. ac P. ab ejusmodi liberalibus studijs non solum non esse alienam, sed etiam in illis excellere, & quantum grauiß. alia negocia permittunt, in his cum magna voluptate versari. Accedit insuper amicorum quorundam meorum, qui T. M. ac P. sunt familiariter noti, adhortatio ac persuasio, qui omnino arbitrati sunt, me nõ perperam facturum, si hanc qualemcunque meam opellam T. M. ac P. offerrem. Quare cum T. M. & P. de alijs benemerendi voluntas eximia, ac priuatim in me propensio singularis satis mihi sit perspecta, in magnam spem venio T. M. ac P. hoc mu-

nuſculum meum litterarium benigne accepturam, ac potius ad animum offerentis quàm ipſam rem oblatam eſſe reſpecturam. Quod vt T. M. ac P. facere, atque qua ſolet humanitate ſuscipere, meque in numerum ſuorum addictorum collocare, ac fauore ſuo complecti dignetur, etiam atq; etiam peto. Bene ac feliciter valeat T. M. ac P. Norimb. Calend. Maij, Anno Salutiferi partus M. D. XCIII.

T. M$_a$. ac P^a.
obſeruantiſs.

Joachimus Camerarius
inclytæ Reip. Norimb. Medicus.

ACHILLIS BOCCHII BONONIENSIS CARMEN SVIS SYMBOLICIS QVÆSTIONIBVS PRÆFIXVM.

QVID ſymbolum ſit, ne amplius
Roges, breuiſsime, vt poteſt,
Conabimur nunc edere.
Eſt namque ſignum Σύμβολῳ
Vt ſigna militaria.
Collatio etiam dicitur,
Quod multi in vnum conferunt.
Hinc ſymbolum Terentius
Poëta dixit nobilis.
Orator ARPINAS notam,
Sed annulum Graij vocant
Plerunque ſignatorium.
Porro omen, atque inſignia.
Iſto quoque ipſo nomine
Quædam notantur teſſeræ,
Quæ à ciuitatibus dari
Solent quibusdam, publice
Vt quemque par ſit accipi,
In fœderatis oppidis
Amice & hoſpitaliter.
Sic poſsumus jam teſſeras
Vocare Collybiſticas,
Quaſi inſtitutas omnibus
Mutandum ad externam locis
Pecuniam, quæ litteræ
Vulgo feruntur Cambij.
Pollux numiſma paruulum,
Stagyræus ille maximus
Vocabulorum originem,
Quam originationem ait
Fabius. Fuere ſymbola

Priſcorum

Priſcorum in arcanis diu
Myſterijs, vt gratia
Verbi, papauer fertilem
Signabat annum. Hujusmodi
Sunt Pythagorica ſymbola,
Ἀλληγορίαι, Αἰνίγματα,
Vt Alciati Emblemata,
Dicuntur & Συνθήματα
Myſteriorum plena, quæ
Documenta commodiſsima
Illa omnium, & pulcherrima
Vitæ, atque morum continent,
Sanis retecta, cæterum
Incognita imprudentibus.
Nolim putes cariſsime
Lector, figurate iſta, quæ
Diuinitus ſunt tradita,
Sic prodita eſſe de nihilo,
Et ſenſum in illum, quem indicant
Exaudiendo protinus,
Sed inuolucra eſſe abdita
Scientiæ aut erraticæ,
Nec peruagatæ, ſcilicet
Ne ſacra polluant mali,
Et ſancta, quippe perditi.
Patere quæ debent bonis
Acpuritatem candidam
Tantummodo colentibus,
Qui ſummouere prorſus, &
Arcere procul à mentibus
Vulgi ſciunt, queunt, volunt
Senſus profanos quoslibet.

IN SYMBOLA ET EMBLEMATA IOACHIMI CAMERARII INCLYTÆ REIPVB. NORIMBERGENSIS MEDICI patris charissimi

ELEGIA.

DVM tua cygneis albescunt tempora plumis,
Care pater, studijs anchora fida meis.
Dum vegetas minuit vires matura senectus,
Atq; æui viridis decidit ille color.
Scilicet est posito licitum tibi fine laborum
Quæ superest, vitæ molliter ire viam.
Ac veluti miles veteranus postibus arma
Figit, & ante focos ocia lætus agit.
Sic te perpetuo Phœbeia castra secutum,
Donari merita jam rude, tempus adest.
At lator, memori quod tecum corde reuoluis
Otia quam recte parta locare queas.
Huc te nempe trahunt magnorum exempla virorum,
Quos infert celso candida fama polo.
Insuper ille tui præclari nobilis ardor
Ingenij, atque alti vis generosa animi,
Haud patitur te ridiculis terere otia nugis,
Quas viles animæ, quas rude vulgus amat.
Sed tibi duntaxat sunt publica commoda cordi,
Dum tibi, dum cunctis vtilis esse studes.
Ingenij hoc monumenta tui testantur, & omni
Annorum serie fama loquetur anus.

Et licet

Et licet hinc tibi sit jam partum laudis abunde,
Et vetet hæc vnquam docta Camœna mori.
Te tamen & studium indefessum, animosaq; virtus
Vult iterum veteri currere curriculo.
Ergo nouos edis doctrinæ SYMBOLA *fetus,*
Artificum vigili signa polita manu.
Illa eadem sancte coluit veneranda vetustas,
Illa hieroglyphicis abdita scripta notis.
Ipse adeo humani generis Seruator & Auctor,
Hoc studium exemplo comprobat ipse suo:
Dum varias nobis plantas, dum lilia campi,
Dum vites, messes, gramina monstrat agri.
Omnia quæ tecum sapienti pectore versans,
Ingenio hæc promis symbola docta tuo.
Hinc haurire licet Sophiæ libamina priscæ,
Hinc velut irriguo fonte leuare sitim.
Siue Machaonias animo iuuat ire per artes,
Et Phœbi colles quærere & Aonidum,
Siue per historiæ spatiari florida tempe
Et mentem varijs exhilarare modis.
Siue cupis recte viuendi discere normam,
His etiam lectis doctior esse potes.
Quæ laus ergo tuis tantis pater optime scriptis,
Quæ dabitur studio gratia digna tuo?
Scilicet innumeris viret tua gloria sæclis,
Sidera stelligero dum vehet axe polus.
Cuncti etiam qui forte tua hæc monumenta videbunt,
Optabunt canis mollia fata tuis.
Vtq; DEVS vires animo quoque corporis addat,
Adjungent votis vota precesq; meis.

Ludouicus Camerarius fil. scrib.

SYNTA-

SYNTAGMA
DE SYMBOLIS STEMMATVM ET SCHEMATVM RATIONE, QVÆ INSIGNIA SEV ARMA GENTILITIA vulgò nominantur: Deq; Emblematis, Autore Claudio Minoë.

DE Symbolis & rerum notis nonnulla plerique scripserunt: eorum tamen nemo est adhuc, quod sciam, qui eam rationem & argumentum sit accurata disputatione persecutus. Id ut præstare quodammodò possim, quòd videam eas partes hoc loco mihi demandatas, de inventione Symbolorum, eorumque usu & fine quædam, si non accuratè, at certè breviter dicenda mihi videntur, ne subinde cogar anxiè repetere quæ semel dixisse satis est.

QVAE FVERIT INVENTIO PRIMA SYMBOLORVM.

COMPERTVM quidem nobis est vel sola conjectura, primos illos homines, sed potissimùm Ægyptios &

Chaldæos, qui in Schola Memphitica philosophati sunt, imò ante expressam notarum aut characterum inventionem & scripturę usum, reperisse symbola quædam rudia, ut animalium, vel siderum, vel rerum aliarum, quæ ἱερογλυφικὰ id est, sculpturas sacras appellarunt. quod primum ab his factum esse constat, ne ab imperita multitudine mysteria & arcana sapientiæ, quam colebant puris animis ac manibus, facilè profanarentur, sed ab ijs duntaxat intelligerentur, qui sacris ijsdem initiati essent. Quarum rerum initia prima fuisse admodum rudia & simplicia nemo ambigit, qualia solent esse rerum penè omnium principia, quæ à rebus minimis orta tandem progressum ampliorem, & certè majorem consequuntur. Quod nobis planum esse poterit, si eam inventionem, quam Ægyptijs & Chaldæis acceptam tribuimus, conferamus cum ornatu, & expolitione accurata, quã huic præclaræ inventioni Græci adjecerunt, tanta profectò cum venustate & apparatu, ut posteriores Græcorum cogitationes prioribus his & ferme incultis Ægyptiorũ signis præferre non dubitemus. Eo enim factum esse crediderim, quod etiam invento scripturæ usu, à curiosis quibusque ingenijs, sed maxime philologis, Imperatoribus, ducibus, & alijs etiam, quibus politior quædam literarum cognitio, rerumque meliorum elegans & culta natura placuit, auctus sit, & asservatus non sine literarum politiorum ornatu is ἱερογλυφικῶν usus. Ad quam philologiæ partem quodam modo hoc syntagmate declarandam (non enim mei pudoris est magnũ quippiam de me polliceri. quicquid sit, velim studiosi æqui consulant: nam alius fortasse trado lampada, qui perficient quòd hic à me inchoatum potius quam perfectũ) fingamus primum nobis aliquem ordinem familiarem, ut eruditos homines, & maximè rerum antiquarum studiosos hac qualicunq; , sed tamen familiari cõmentatione juvemus.

QVID

QVID SYMBOLVM, ET QVOTVPLEX SIT HVIVS VOCIS ACCEPTIO.

SYMBOLVM ita Græci definiunt: σύμβολον ἐστὶν ἐξ οὗ τις σημᾶσυμβάλλειν καὶ γνῶναι; est id quo aliquid conjectamus & cognoscimus. Vocabuli hujus multæ significationes occurrunt: ex quibus hæ sunt inprimis. Symbolum accipi vulgare est pro signo quod epistolæ, vel vasi, aut dolio, aut cæteris ejusdem generis imprimitur, ne resignentur à quibus minimè oporteat: idque nos vulgari lingua Marquam nominamus. Deinde pro bellico signo, quam Tesseram vocant, Gallis *Mot duguet*. Tertiò idem sonat ac collatio vel pecunia, qua plures in unum conferunt ad epulas & convivia celebranda: quo sensu plerique viri eruditi etiam Symbolum & Symbolam usurpant neutro & fœminino generibus, & quibusdam rationibus confirmant, Symbolam dedi, apud Terentium, non symbolum dedi, esse legendum. Quarto Symbolum nuptiarum annulum significat. Quinto conjecturâ seu indicium, quo prænoscimus aliquid, vel conjicimus, vel observatione dignum putamus. quo sensu ad res varias transferri testantur auctorum monumenta. Sextò, pro Principis nomismate sumitur. Septimo, pro argumento, seu etymo, seu denique vaticinio aut nota quadam qua quidpiam occultatur, sed tamen doctis auribus intelligendum proponitur. quo sensu postremo nos Symbolum ad Emblematis naturam accommodamus, & veluti ad finem nostri hujus Syntagmatis explanare conamur.

DE SYMBOLIS ÆGYPTIACIS.

OBSERVAMVS itaque à sapientibus Ægyptiis symbola primùm fuisse usurpata illa, quæ ἱερογλυφικὰ nuncupabant, quibus suam raram illam quidem & reconditam sapientiam solis iis agnitam esse volebant, qui ea se dignos præstarent. Ab ea enim consultò, & prudenter hisce ingeniosis & eruditis symbolis, uti jam admonui, profanum vulgus arcebant: eoque modo arcana illa doctrinæ revera primæ & arduę, castis benèque rotundis auribus & præparatis animis excipi volebant. Insignis est apud Clementem Alexandrinum locus 5. Strom. quo loco ait, Ægyptios & Hebræos symbolis usos fuisse reconditis, ut sapientiæ divinæ eos participes efficerent, qui rebus sacris ini iati essent. Addit etiam nefas existimatum Platoni, eum qui minimé purus esset, ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob causam sacra vaticinia ænigmatis reddita olim fuisse constat, nec vera mysteria ostendi iis solita; qui temerè & impudenter accederent, sed qui primùm purgati essent, seseque diligenter præpararent. Observat idem eos, qui ab Ægyptiis docerentur, primùm quidem arripuisse viam & rationem, quæ vocabatur ἐπιστολογραφικὴ, id est ad epistolas scribendas cõparata methodus: alteram, qua sacerdotes utebantur, id est ἱερογραμματεῖς: tertiam & postremam ἱερογλυφικὴν nominabant, id est sacram quandam sculpturam vel cælaturam: exquibus maximè celebris fuit ea quæ συμβολικὴ dicebatur. Longior essem, si exempla Clementis usurparem, quæ eadem penè sunt apud Orum Niliacum. Sed unum id duntaxat. Omnes quotquot vetustis temporibus de rebus divinis aliquid scriptis mandarunt, tam barbari, quàm Græci, rerum principia occulta esse voluerunt, & ipsum verum (τ' ἀληθὲς) ænigmatis, signis, symbolis,

bolis, & allegoricis quibusdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ causa est cur Apollo Pythius cognomen λοξίας habuerit, eo quòd obscurè ac obliquè responderet. Cum Clemente illo polyhistore unà conjungam Plutarchum, qui disputatione περὶ Ἶσιδος καὶ Ὀσίριδος idem omninò docet. interq; alia ostendit hoc veterum Ægyptiorum institutum fuisse, ut ab iis legerentur reges vel ex ordine sacerdotum, aut eorum qui militiæ nomen darent: eò quod illi ob fortitudinem, hi verò sapientiam magni aut celebres haberentur. Si quis è bellicosis rex crearetur, statim se sacerdotibus erudiendum dabat, idemque sapientiæ particeps efficiebatur, ejus inquam sapientiæ quæ fabulis pleraque occultabat, & obscuro quodam verborum involucro veritatem complectebatur. Hæc ejus verba: εὐθὺς ἐγίνετο τῶν ἱερέων; καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις ἐχούσης. Quod certè ipsi notant, cum Sphinges ad templorum limina locant: innuunt enim eam, quam de rebus sacris doctrinam profitentur, ea sapientia constare, quæ obscura sit, & in volucris quibusdam lateat.

DE PYTHAGORAE SYMBOLIS.

CERTE antiqua illa Pythagoræ symbola hujus Philosophiæ usum non minimum præbuere, quæ cum à Tyrrheniis (apud quos fuit educatus, teste Plutarcho) aut ab Ægyptiis, ut relatum est ab Iamblicho nobili Philosopho, accepisset, ita excoluit, ut magnam suæ doctrinæ partem hiscte mysteriis occlusam esse voluerit. Tradit enim idem Iam-

blichus, eos olim designasse per navis gubernatorem, supremum Deum, primum motorem, & primam illam causam rerum omnium, ut ostenderent omnia Dei providentia curaque administrari: ut per mundi lutum, materiam aptam ad generandum, ipsumq; corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio symbolo DEVM designabant, quàm oculo depicto, cui & baculum seu sceptrum substituebant: quandoquidem Deus unus est, qui omnia videat, & penes quem sit præcellens & regia dignitas. Nonnulli tamen stantem baculum ad aliud referunt, nempe ad naturam divinam ἀφθαρτον καὶ ἀκίνητον, id est mutationi minime obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui ullo unquam pacto possit. Hanc Ægyptiorum philosophiam Chæremon complexus est, ut & Orus Apollo Niliacus; auxit Pythagoras; illustrarunt excellentes quidam philosophi & scriptores nobiles, Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Pausanias, Porphyrius, Plinius, Apuleius, Plutarchus: quamque nostra ætate penè intermortuam magno labore ac industria, imò verò admirabili peneq; divino ingenio excitavit, fuisq; perfecit numeris Pierius Valerianus, magnis illis Hieroglyphicôn Commentariis. Cujus primæ sapientiæ usum, ne id dissimulare videar, retinuerunt multo ante Pythagoram Moses, Salomon, aliiq; Hebræorum sapientes. Sunt & qui de Chaldæorum symbolis ex Pselli commentariis, quib magica oracula seu Chaldaica Zoroastres exequitur, nonnulla posteris reliquerunt. Sic enim ex figura plantarum, florum, animalium, stellarum, rerumq; aliarum pleraq; involvebant, ut minimè putem commodius sapientiæ veterum quasdam reliquias ad nostra usque tempora transmitti potuisse. Id verò si quis velit ostensum esse aliqua exemplorum farragine, statim colliget, pro fertilitatis symbolo Papaver usurpatum; Cupressum pro morte; Olivam signum

pacis,

pacis; Laurum & Hederam ingenii ſemper virentis, Malum cotoneum connubii notam iisdem habitam fuiſſe, ut Satyrum vel Capram libidinis; Leonem terroris, iracundiæ, dominatus; Solem anni, Lunam menſis, & cætera alia longè multa, quæ immenſo labore pariq́ue doctrina idem Pierius executus eſt.

VNDE PROFECTVS STEMMATVM VSVS.

EX quo factum eſſe conſtat, ut ſapientes quique poſteri inventioni huic tam ingenioſæ multum ornamenti adjecerint ſuis tum libris, tum disputationibus: ſic etiam permulti nobiles & generoſi, viriq́; principes, qui bellicis olim negotiis præfecti ſunt, ut etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quo ſui nominis atq; familiæ ſplendorem quàm latiſsimè propagarent, ſtémata quædam & ſymbola ſibi uſurparunt. Et certè omnibus penè gentibus in more poſitum fuit, ut ſpeciale aliquod ſignum militare haberent, quo facilius cogi poſſent, & in unum convocari locum milites, qui vel ſparſi vel fuſi extra caſtra eſſent. Occurrit mihi quod Diodorus Siculus 1 Βιβλιοθ. retulit, quo loco initium eiusmodi ſchematum videtur repetere à temporibus Oſiridis, his planè verbis: Τῷ δ' οὖν Ὀσίριδι συνεστρατεῦσθαι δύο λέγουσιν υἱοὺς, Ἀνουβίντε καὶ Μακεδόνα, διαφέροντας ἀνδρείᾳ. ἀμφοτέρους δὲ χρήσασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπὸ τινῶν ζώων οὐκ ἀνοικείων τῇ περὶ αὐτοὺς εὐτολμίᾳ. Pindar⁹ enim teſtis eſt Amphiaraum in expeditione Thebana pictum draconem in clypeo circumtuliſſe: Statius Capaneũ hydræ; Polynicem Sphingis imagine, uſos in ſcutis fuiſſe. In bello Trojano Agamemnõ pictum habebat in ſcuto Leonem unà cum epigrammate; οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν: Vlyſſes delphi-

delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perseus Medusæ vel Gorgonis caput. Neque enim dubium potest esse, quin & cæteri Nobiles suæ insignia familiæ, seu symbola quædam propria sibi vendicarint. Homerus alter 8. Æneid. id minimè sibi prætermittendũ putavit, cum Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma signaque diligenter & studiosè persecutus est. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus describit, id memoria dignum notat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, suis in peltis, aliisque id genus bellicis instrumentis, non modò nitorem armorum habuisse, sed & depictas ferarum imagines. Nõnulli putant Marium primũ Aquila pro schemate usum, ut præter cæteros testis occurrit Val. Maxim. Primis enim imperii Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cum educenda esset acies, aut etiam manus conserendæ, pro signo, fœni manipulis utebantur: unde legiones manipulares primo appellatas esse constat. Sed cum incrementum aliquod cepisset imperium, signa alia sibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præficiebantur. Sed ut ea demum Aquila usurpari cæpta est pro publico & perpetuo imperii Romani symbolo, sic usus invaluit, ut quæcunque legio distinctas insignium notas haberet. Quod posteris ita transmissum est, ut ejus rei memoria, quamquam longa temporum intercapedine, longoque spacio, & penè vetustatis oblivione demersa, scriptorum beneficio tamen nondum intermori potuerit. Dio tradit in Pompeii magni annulo expressa fuisse trophæa tria, ut antè idem Sylla dictator fieri sibi curarat. Plutarchus vero ait in eo summi pretii lapillo, qui Pompeii fuit, quique post mortem ejus, Cæsarem coegit ad lachrimas,

Leonis

Leonis conſpicuam fuiſſe imaginem enſem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditioris quanquam pleriq; ludicrum eſſe cenſeant, auſim tamen dicere, id ſapientibus olim hominibus familiare habitum pro certo conſtare: quòd declarant erudita & literata illa ſympoſia: quo maximè nomine Principib⁹ digna videri debet exercitatio, quos ſi verè Principes agant, literatis colloquiis ſuas epulas condire par eſt: non ut inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & teſſeris, qui cubis & foliorum luſu non modò totos dies terunt, in quibus luditur quidem, ſed interea permultum otii & pecuniarum impenditur, multoque plus temporis inſumitur, quam neceſſe eſſet; cum in ea ſymbolorum doctrina exercenda, & liberis hominibus digna cognitione, non mediocris utilitas capiatur, ingenium intendatur, judicium augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc miſſa faciamus. Quàm enim ſuperioribus anteactis ſeculis hic ſymbolorum uſus magnis quibusdam viris arriſerit, exemplis innumerabilibus teſtatum habemus. Quin id antiquarii & ſtudioſi longè antè, & hoc noſtro ſeculo diligenter obſervarunt in quibusdam priſcorum temporum numiſmatis æreis & argenteis, tum ſaxis & ædificiis, longa ſeculorum caligine, & quaſi ſenio ferè omnino collapſis, ex quibus illorum veterum hominum ſtudium agnoſcũt in obſervandis familiis, & gentis alicujus ſtemmatis, aut effingendis iis, quæ ipſi ſuo arbitratu conceperant, quæque vel multis, vel certe paucis, & quidem eruditis atque ingenſios propoſita eſſe cupiebãt. Siquidem, ut è multis pauca ſublegam, Alexander Magnus ſerpentis imagine uſus eſt, quòd ſe à Iove Ammone patre ſub forma ſerpentis eſſe natum credi vellet. Auguſtus Cæſar magnam ſui animi moderationem, alienumq; ab omni temeritate judicium, id eſt maturitatem in rebus gerẽdis oſtẽ-

furus, in altera numi aurei parte, quem cudendum ea maximè causa jusserat, Papilionem unà cum fluviatili Cancro cælari voluit: altero quidem tarditatem, altero verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imaginem in sigillo seu sphragidio sumpsisse memorant: quo plerique conjiciunt eum designasse suam in rebus obscuris illustrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem solertiam. quod tamen signum commutavit Republ. primum composita, & imagine Alexandri Magni postea fertur usus, fortasse ut Monarchiam, qua se dignum putabat, intelligeret: quam ubi magna, planéque inaudita felicitate consecutus est, non alia delectatus est imagine quàm sua. Mecœnas eques Augusto familiarissimus, Ranam usurpavit, fortasse Seriphiam, ut quibusdam placet, ad arcani fidem, quã unicè observabat ille, designandam. Titus Vespasianus Augustum æmulatus, proprium sibi ac peculiare schema vel symbolum habuit, quod maturandum esse præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur historiis Ecclesiasticis, & D. Hieronymi Commentariis, literam Hebraicã Tav, salutis fuisse olim signum etiam Paganis ipsis habitum, quod parietibus templi Serapidis passim visum fuit. Nullus est ex nostris, quin audierit aut legerit memorabilem illam Constantini Magni expeditionem adversus Maxentium, qua, maximè signis militaribus, signum Dominicæ Crucis tum primum cepit. Et certè crux merito pro salutis nota usurpari cœpta est, quod T literæ, quod fuit olim absolutionis signum, videatur respondere, si picturam & lineas spectes. Quid enim, ut externa illa quæ innumerabilia sunt, transiliam, ut quæ leguntur de Athenienſium Noctua, Persarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igni sacro, Thebanorum Sphinge, Osiridis cane, Cyri Gallo aureo, & aliis etiam pluribus, de quibus fidem scriptores faciunt; sed nescio

quomo-

quomodo nos magis delectant & afficiunt domestica, ut est Navis illa, quam pro stemmate habuerunt Franci veteres, sicuti Sidonius Apollinaris & Panegyristes ille Pacatus testantur; quod idem signum Parisiorum esse adhuc apertè videmus: ut tria illa Repagula rubea seu vectes, quibus in publico stemmate Burgundiones usi sunt: ut Vrsi, quibus Helvetii: ut Leones, quibus Germani quidam duces: ut Igniariũ unà cum silice, quo equites illi torquati, qui à Burgundo duce primum instituti sunt. (lõgum enim esset in singulis immorari, & ad ea omnia explicationes adjicere; quid inquam nunc memorem veterum illorum Gallorum stemmata & insignia, quæ sibi vel ingeniosi finxerunt, aut aliqua nacti sunt occasione, vel tanquam hæreditario jure posteri usurparunt? Quia tamen multus essem, imò verò fortasse nimius in ea rerum veterum cõmemoratione, quas subinde fateri cogimur longa vetustatis oblivione nobis penè deletas & obliteratas: facilius videtur meo quidem judicio, in iis pedem, ut ita loquar, figere, quæ non tam priscorum hominum libris, quàm ipso nostrorum patrum, & quidem hujus ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaq; præter publicum & solenne imperii Germanici stemma, quod Carolus quintus superioribꝰ annis pro imperatorio jure habuit, symbolum etiam peculiare sibi vendicavit, duas Herculis columnas, unà cum symboli anima VLTERIVS. Lodoicus XII. antequàm ad regnum evectus esset, aliqua ratione Histricem, quem Porcum spiceum vulgus appellat; Franciscus I. felicis memoriæ Princeps, tria lilia, quibus alii Reges regio nomine fuerunt usi ad hæc nostra usq; tempora, & Salamandram aliqua causa propriam sibi fecit: Henricus II. ejus filius, crescentem lunam, unà cum hemistichio, DONEC TOTVM IMPLEAT ORBEM: Margaris Navarræa Regina, magni Franciſci soror, heroina verè illustris, Heliotropium

non ſine cauſa ſibi legit: Carolus IX. duas columnas in ſe complicatas unà cum, PIETATE ET IVSTITIA, deſcripto epigrammate: Catharina Medicea, Regum mater, Iridem ſeu cœleſtem arcum, adjecto ſymboli argumento; φῶς φέρει ἤδε γαλήνῃ: Annas Mommorantius, militum Magiſter, nudum Enſem, una cum verbo ΑΠΑΑΝΟΣ: Mareſcallus Santandreus nodum Gordium: Plerique idem tribuunt Regi Catholico, ut Iovius ipſe. Cardinalis Borbonius, paſtoriciæ dignitatis notam, Enſem ſeu gladium flammeum habuit, quo verbi divini vim intelligi ajunt: Carolus Lotharenus Cardinalis Hederam altæ pyramidi hærentem, unà cum verſiculi parte altera, TESTANTE VIREBO: Franciſcus Turnonius Cardinalis cœleſte Manna: Chriſtophorus Maducrius Cardinalis Tridentinus, Phœnicem ſe in igni comburentem, unà cum ſententia, PERITVT VIVAT: Ferrarienſis denique Cardinalis Heſperidum mala ab inſomni non cuſtodita dracone, quo virtutes ſignificari conſtat. Alphonſus Aragonum rex libro aperto, ad libertatem deſignandam, uti maluit. Franciſcus Sforcia cum ducatum Mediolanenſem obtineret, Canis ſibi ſymbolum pingi fingique curavit, unà cum epigrammate, NEMO QVIETVM IMPVNE LACESSET. Duo inter cætera Principum Italorum ſymbola, eruditis hominibus placuerunt, nempe unum Laurentis illius Medicei, & alterum Proſperi Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit colore triplici diſtinctas, albo viridi, rubeo, unà cum SEMPER adjecto vocabulo, quod eruditi homines ad virtutem triplicem, Fidem, Spem, Charitatem retulerunt: Hic vero Columna, quo tempore Ravennati Reipub. præfectus, urbem obſeſſam defendebat, duplicem ramum complicatum pro ſymbolo circumtulit, alterum è Cupreſſo, è Palma verò alterum, unà cum ſententia adjecta ab eloquenti homine Antonio à Caſanova, ERIT

ALTERA MERCES. Illum quidem ramum, mortis; victoriæ hunc esse notam volebat: ut significaret in ea expeditone sibi certissimum esse mori vel vincere. Quibus profecto notis & signis illustribus magni illi heroës, ac Principes excellentiam aliquam suorum animorum non obscurè ostendi voluerunt. De qua quidem philologiæ parte, ne cogar singula percensere, cum quosdam viros excellenti doctrina, & antiquitatis vel maximè studiosos aliquando disputare audiebam, memini ultrò citroque habitos ea de re sermones eruditos, ex quibus tamen ad extremum, ut uno dicam verbo, nihil ferè præter conjectanea mihi comparavi. Nam ut prisca illa & externa prætream, quidam auctores sunt non omninò mali, à quibus accepimus priorum Galliæ Regum, qui à Pharamundo profecti sunt, insignia fuisse tres Bufones aut Rubetas: nonnulli tres Coronas malunt: alii Leonem qui Aquilam ad caudam habeat. In quo illi boni scriptores temerè interdum & sine judicio caligãt: quippe qui quod Regum quorundam peculiare symbolum fuerit, ad alios etiam tanquam commune omnium referant. Videri autem certius potest, tribus Liliis primum Clodoveum fuisse usum, cum primum suadente Clotilde uxore lectissima, religioni Christianæ nomen dedit: quod liliorum trium stemma posteri etiam Reges ad nostra usque tempora retinuerũt. Polydorus Virgilius in Anglica historia, quo loco vitam Gulielmi Nothi prosequitur, auctor est, Reges Anglos ad eam usque Regis illius ætatem certas insignium notas minime habuisse: sed pro regum varia successione, etiam signa illa fuisse varia. In quibus omnibus primò excogitandis, effingendis, exornandis, aliqua ratione pingendis, vel sculpendis, non video quid veri certique statui certò possit: nisi dicamus pro animorum & opinionum varietate miram semper penéq; incredibilem symbolorum ejus-

modi varietatem extitisse. Esset quidem imperiti hominis, parumq; in rerum veterum historia exercitati, qui auderet affirmare nullam subesse sententiam in ea ingeniosa inventione stemmatum, schematum, insignium & symbolorū: quæ veteres ipsi non tam studiosè affectassent, nisi suæ doctrinæ solertioris, suæ laudis & gloriæ, suarumq; cogitationum aliquam non minimam partem aliis notam esse voluissent.

SYMBOLORVM TRIA GENERA.

CÆTERVM ne hoc quidem prætermissum velim, symbola & Emblemata, de quibus hoc agitur libro, multiplicia esse & varia: quorum tamen rationem multiplicem ad quosdam quasi cancellos revocare possumus. Quædam enim historica sunt, alia physica, alia ethica & certè allegorica, quibus aliquid petitum à fabulis aut rerum natura, ingeniosè ad mores ut plurimum traducitur. Historica sunt ea quæ ducuntur ex historiis, ut Leænæ statua ærea in acropoli Athenienſi posita, de qua 13. Emblem. apud Alciatum: Triumphus M. Antonii triumviri de M. Tullio interfecto, 29. Emblem: Hunni Scythici descriptio, 37. &c. Physica vero, ut Bachi & Palladis simulachris eadem ara erectis, 23. ut de Ciconiæ ἀντιπελαργία, 30. Quæ tamen ad mores omnia mihi reduci posse facilè videntur, quia ex iis omnibus, quanquam non semper ita perspicuè, moralis sententia eliciatur.

DIFFERRE INTER SE SCHEMATA, IMAGINES, SEV INSIGNIA, SYMBOLA.

QVOD cum fortasse pluribus ostendo, nolo mihi quispiam succenseant, ut qui nullum planè discrimen constituam

ſituam inter ſchemata illa ſeu inſignia vel arma, quæ vocantur gentilitia, imagines, & peculiaria hominum, vel publica nationum aut civitatum ſymbola. Scio equidem ut primò de ſchematis, id facilè vel tacente me intelligi ab iis qui non omninò ſunt obtuſi. Nullum ſtemma eſſe puto, quod ſymbolo & nota non conſtet: ſed tamen non omnia ſymbola ſtemmata eſſe poſſunt: Alterum enim nempè ſymbolum, latius; ſtrictius verò & ſpecialius alterum accipi compertiſsimum eſt. Alia verò imaginum ratio, quamquam ad eundē fortaſsè finem olim Romani ſumpſiſſe videntur imagines, ut poſteri, & hodie nobiles ſua illa ſtemmata. Ii certè nobiles erant, qui ſui generis imagines poterant oſtendere, teſte M. Tullio. quæ cauſa fuit ut ſæpè imagines pro nobilitate uſurpare familiare ſit auctoribus. Eas Romæ patricii in primis ſibi tribuerunt, & qui ſoli majores magiſtratus, nempè Ædilitatem majorem, Præturam, Cenſuram, Conſulatū obtinebant. Quæ imagines quales fuerint, lib. 6. Polybius me docuit, Plinius 35. ut etiam M. Tullius permultis locis. Erant enim ſimulachra quædam oris ſimilitudinem artificioſè fictam, coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quas inſigniore domus parte poſitas armaria lignea includebant. Eas autem imagines diebus feſtis exornabant apertis armariis: cumq; aliquis è propinquis aut affinibus mortuus elatus eſſet, in funere circumferebantur, addito ut magnitudine quàm ſimilimi apparerent, reliquo corporis trunco. Eas demum cereas fuiſſe me locus admonet Plinianus, quem citavi proximè: ut inde appareat majorum imagines poſteris etiam temporibus nominatas, ſed non ita tamen uſurpatas. Nam inſignia Nobilium imagines habent illas quidem, ſed non humani vultus, ut fuere olim Romanorū. Pro quibus poſteriora ſecula cæperunt habere ſua illa, quæ vulgò arma vocitantur, id eſt inſignia gentilia: quæ ut ad honorē & gloriam veteribus uſurpata ſunt, ſic certè, uti credibile eſt, fuere poſtea virtutis præmia, & rerum præclarè geſtarum aperta teſtimonia.

QVÆ

QVAE SPECTENTVR IN SYMBOLIS.

AD extremum itaque quid ad conficienda ſymbola in primis obſervandum ſit, adiiciam, ut tandem (eorum gratia maximè, qui hanc liberalem & ingenioſam cognitionem colunt) formulam quandam apponam ſymbolorum conficiendorum, expeditam illam quidem & facilem juxta Iovii doctrinam, qui non modò notas heroicas Principibus multis excogitavit, ſed artem quandam apertam, & compendiariam admodum inchoavit potius quam perfecit.

1. Symbolorum id proprium & peculiare eſt, ut gyris quibusdam & mæandris, nempe obſcuris ſententiarum involucris obtegantur. Si enim tam aperta & popularis eſſet inventio, nihil doctrinæ aut gratiæ in iis eſſe videretur. quod ſymbolis Ægyptiorum, Chaldæorum, Pythagoreorũ, Græcorũ, et aliorum jam antè quadam ex parte demõſtratum eſt.

2. Deinde, in eo vel maximè ſita eſt ſymbolorum ratio, ut cum gravitate brevitateque quadam plurimum ſententię contineant: quod obſervandum notat auctor gravis & acutus Demetrius Phalereus.

3. Id præterea obſervatur ut plurimum, ut ſymbolum habeat aliquam cum adagio ſeu parœmia ſimilitudinem. Et quidem ſæpenumerò fit, ut ſymbolorum & adagiorum eadem natura eſſe appareat, quanquam inter ſe ratione quadam differant. Quod Plutarchus diligenter obſervavit in quibusdam: & præter eum Appuleius, qui etiam exemplũ apponit, ut cum olim diceretur, Ex quocunque ligno Mercurium non fieri, ſignificabant eo, quævis ingenia minimè ad doctrinam capeſſendam idonea; neque cujusq; animum ita eſſe à natura informatum, ut ingenii cultum tam commodè capere

dè capere posit. Quæ tamen fortasse magis attinent ad ea symbola, quæ oratione, vivaque voce usurpantur, non ea quæ παράσημα & ἄφωνα σύμβολα nominantur. Certe inter utraque magna potest intercedere similitudo, ut nusquã esse non possit inter res & verba non minima cognatio: aut si magis placeat, ut ænigmata, sic symbola sunt alia in verbis, in sententiis alia, quædam etiam in utroque, imò interdum litteris atque syllabis. Quod pluribus illustrarem, si putarem id studiosos aliquo tandem modo remorari.

ARS QVAEDAM INVENIENDORVM ET EXCOGITANDORVM SYMBOLORVM.

Si itaque, qui symbolum aliquod vel schema commodè volet effingere, spectanda hæc primùm proponuntur, ut justa sit animi & corporis analogia (per animum, sententiam uno, altero, vel certè paucis comprehensum verbis intelligo: nomine corporis, symbolum ipsum designari placet.) Deinde ne ita tenebricosum sit, & obscurum, ut Delio natatore opus habeat. Tertio ut facile conspici & dijudicari possit, si fortè aliquid interjectum habeat: ut interdum sunt sidera, stellæ, luna, sol, ignis, unda, nubes, sylvæ, rupes, speluncæ, & alia innumerabilia. Quartò, ne qua humana forma, nisi admodũ rarò, de pingatur. Postremò, adhibeatur interdum anima illa symboli lingua quadam nobili minimèque vulgari, ut id παράσημον καὶ ἄγαλμα, ingeniosaque inventio, quæ cogitationem requirat, & eam quidem eruditam, multo plus dignitatis habeat & gravitatis. Id autem fieri ab eruditis, vel iis qui à liberali & polita literarum cognitione aversum animum non habeant, Græcè aut Latinè commodè solet: aut denique si magis placeat, ex-

tera quadam lingua, idque sententia brevi, arguta, gravi, vel adagio, ut etiam hemistichio, integro versu nonnunquã, qui vel recèns natus, vel aliunde petitus sit, dummodò argutiarum aliquid & salis contineat. De symbolis, schematis, & stemmatum ratione jam satis: nunc tandem de Emblemate quædam commentemur.

DE EMBLEMATE.

Plerique sunt non satis acuti, qui Emblema cum symbolo, cum Ænigmate, cum sententia, cũ Adagio temerè & imperitè confundãt. Fatemur Emblematis quidem vim in symbolo sitam esse: sed differunt, inquam, ut Homo & animal: alterum enim hic maximè generalius accipi, specialius vero alterum norunt omnes qui aliquid judicii habeant. Emblema ænigma non est, quanquam interdum cum ænigmate aliquam similitudinem habeat: Ratio enim quædam est apertior in Emblemate, propter notas quæ apertæ & perspicuæ sunt: Ænigma vero in verbis ambiguum est & obscurum, ut etiam viros alioqui solertes, & ingeniosos interdum longa mora teneat. At symbolorum & Emblematum de quibus maximè hic agimus, ratio debet esse clarior & apertior: ut quemadmodum ab iis imperiti arcentur, sic docti homines aliquid habeant in quo ingenium exerceant. Neque Emblema est γνώμη seu sententia, quanquam sæpè Emblemata sententias in se contineant: nisi fortasse qua ratione Emblema sumitur μεταφορικῶς pro epigrammate seu explicatione Emblematis. Γνώμη enim verbis exprimitur: & nisi fallor, aliter γνώμη esse minimè potest, nisi per eo usurpetur, quod ἐνθύμημα diceremus. Emblema enim sæpenumero est ἄφωνον: nec semper necesse est in Emblemate esse adjectum epigramma. Deniq;, ut uno verbo,

verbo, Sententia, & Emblema videntur mihi differre ut verba & res, seu signa quædam rerum, & res signatæ. Denique non est adagium vel parœmia: Quia Emblema est aliquid ingeniosè ab ingeniosis excogitatum, ut ita dicam: adagium verò sermo sit in ore omnium versans. In quo advertendum an ii acutè viderint, & non potius aberrarint, qui quascunque sententias, adagia, similia, apophthegmata, historias ad Emblemata posse revocari censuerunt, quasi ex re quavis Emblema cudi & confici deberet.

Superest itaq; Emblematis nomé explicemus, si prius Alciati verba ex commentario in tit. De rer. & verborum significat. appositerimus. Verba significant, inquit, res significantur, tametsi & res quandoque significent, ut Hieroglyphica apud Orum & Chæremonem, cujus argumenti & nos carmine libellum composuimus, cui titulus est Emblemata. Hæc ille.

EMBLEMA QVID, VNDE DICATVR, ET QVOMODO ID NOMEN PROPRIE, QVOMODO FIGVRATE ACCIPIATVR.

DICITVR Emblema, quicquid interseritur ornatus causa, non modò parietibus & pavimentis, sed & rebus aliis permultis, ut vasis, pateris, vestibus: cujusmodi sunt claviculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, uniones & gemmæ, cæteraque generis ejusdem. Id enim nominis deductum esse constat παρὰ τὸ ἐμβάλλειν, aut ἐπεμβάλλειν, quod est inserere, interponere, vel injicere. Antiquitus enim lapillis quibusdam quadratis & minutè sectis politisq;, in quibus icones quædam intertextæ essent, ædes magnatum & Principum regiæ ut plurimum ornabãtur, ut colligere est

re est ex Pausania, Plutarcho, Appuleio, Philostrato, & aliis plerisque: cujus etiam rei usum aliquem videmus in quibusdam templis, tum ædibus publicis & privatis, ut nostra hæc ætas antiquitatis æmula pridem esse cœpit. Itaq; μεταφορικῶς hîc Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia scitè adinventa, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerumque pigmentis & lenociniis Rhetoricæ artis elaborata, Emblematis referta dici figuratè potest. Notum enim illud M. Tullii ex Lucilio.

Quàm lepidè lexeis compostæ ut tesserulæ omnes
Arte, pavimento atque Emblemate vermiculato.

Verba sunt Lucilii Poëtæ Comici, apud quem Scævola exagitabat Albutium, qui nimius esset in ornatu & structura verborum: in quo non vitabat affectatum dicendi genus doctis auribus odiosum. Cæterum plerique vel suspicari vel objicere poterunt hîc Emblemata improprie dici, cum ea carmina videantur potius expositiones esse & explicationes Emblematum id est, eorum, symbolorum vel simulachrorũ, quæ ab antiquis petita hîc magna parte repræsentantur & horum ratio traditur. Sed dicimus adjuncta non temerè aliquando subjectorum habere rationem μετωνυμικῶς & sententiam vel epigramma dici posse, quod Emblema in se complectatur.

SI SE-

I.

SI SERENVS ILLVXERIT.

Mons omni hoc, nisi Sol foueat, viduatur honore.
Quicquid ages, cassum disperit, absque DEO.

Ollis ex omni parte varijs arborum selectißimarum generibus plenus, atque multiplici herbarum ac florum diuersitate conspicuus, in hoc amœniss. decore, & pulcherrimo statu diu consistere nequit, & breui omnia decrescũt atq; flacceſſunt, niſi ſuperne tempeſtiueq; radijs ſolaribus foueatur ac in ſuo vigore ſubinde reficiatur. Ad eundem modũ nullæ humanæ cogitationes atque actiones, quantumuis alioquin ſpecioſæ atque laudabiles appareant, nec vlla virtus, doctrina aut ſcientia per ſe conſiſtere, aut aliquid boni producere poteſt, niſi diuinitus à Deo vnico fonte omnis boni gubernentur, illuſtrentur, ac ſplendore diuinæ gratiæ ad optatum finem perducantur. Quod vt paſſim plurima præclare dicta tam in ſacris quam philoſophicis libris abunde probant, ita inprimis paucis ſed ſanctiss. verbis S. Ioãnes, 1. cap. ſuæ hiſtoriæ Euangelicæ de Chriſto aſſerit, vbi inquit, ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. *1. Erat lux illa vera quæ illuminat omnem hominem venientẽ in mundum. idemq; S. Iacobus in ſua Epiſtola oſtendit, cum ait,* πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. *Omne munus bonum, & omne donum perfectum deſcendit deſuper à Patre luminum. Atq; in eandem ſententiam D. Nazianzenus in oratione de Athanaſio Epiſcopo hæc ſcripſit: Quod Sol eſt ſenſibus, id intelligentibus eſt* Deus. *ille enim mundum illuminat viſibilem, hic inuiſibilem, & ille quidem viſum corporis illuſtrat, hic vero naturas intellectu præditas reddit ſplendidas.*

VNDE

II.

VNDE PLVAT.

Intererit multum quis noſtros irriget hortos,
Ac mens noſtra DEI *qua foueatur ope.*

Per

PER Mercurium, ut notum est, mythologi. cè intelligitur vis ingenij, eloquentiæ ac doctrinæ. Is fingitur irrigare Laurum, arborem Apollini sacram, qua ipsa quoque poëtæ & viri docti ornabantur. Eo significare voluit autor, multum referre, quo magistro & duce qui illos rectè instituant, adolescentes bonarum artium ac literarum studiosi, modò progressus in illis laudabiles facere velint, vtantur. Quapropter hoc symbolũ, siue mauis Emblema, usurpare voluit Reuerendus & illustris D. Dominus Alexãder Edoardus Fuggerus Baro in Kirchberg & VVeissenhorn &c. Præpositus Frisingensis, omnium artium bonarum peritus & literatorm Mæcenas singularis, quo tempore in Italia juvenis studiorum caussa versatus est, & Ticini in Insubria nomẽ suum ascribi curauit nobilissimæ Academiæ cuidam priuatæ, quales multis in locis Italiæ, admodum vtili ac laudabili instituto, (quod vtinam tandem Germani quoque imitari studerent) exercitationes præclarissimæ in crebro vsu haberi solent. Additur etiam Græcum dictum ejusdem sententiæ: ἐρᾷ μὲν ὀμβρογαῖα, id est, Pluuiam terra desiderat: Quod ex Euripide sumptum est, ut ex Aristotele apparet lib. 7. Eudemoirum, & lib. 8. Ethic. Nicomach. Itemq; ex Athenæo lib. 13. Dipnosoph.

PRO-

III.

PROSPICIENTE DEO.

Si faueat cælum, benè surculus arbore crescet:
Si faueat numen, tu quoque magnus eris.

RBORI *vndiq; detruncatæ inseruntur recentiores alij surculi bonam de se spem germinum præclarorum promittentes, modo cœlitus foueantur ac conseruentur, alioqui leui de caussa exaresc unt & pereunt. Quare non secundum communem & deprauatam hominum consuetudinem, omnia ad fauorem fortunæ nescio cujus, (nisi hanc allegorice quoq; voluntatem Dei intelligere velimus) sed ad vnius Dei benedictionem, quæ sola, secundum sacras literas, ditat, merito referre debemus: ea tamen conditione vt nos quoq; suo loco sedulo nostrum faciamus officiũ, neq; turpi ocio aut ignauiæ nos tradamus. Vnde Menander,* Θεῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥἰπὶ πλέοις. *Id est, Deo volente etiam in vimine nauigares. At multo adhuc præclarius D. Gregorius Nazianzenus.*

Θεῦ θέλοντος ὀδὴν ἰσχύει φθόνος,
Καὶ μὴ θέλοντος ὀδὴν ἰσχύει κόπος.
Deo benigne dante, nil liuor valet,
Non dante vero, nil labor vanus potest.

Hoc symbolo vsus est in ætate iuuenili, cum Germanico dicto, Wann Gott wil, DEO VOLENTE, *Iulius Iouius Episcopus Noceræ, fratris Pauli Iouij filius. Simile refert Clarissimus ac plurimæ lectionis eruditæ vir, D. Nicolaus Reusnerus, in III. Classe suorum Imperatoriorum symbolorum, eoq; vsum scribit Sacratiss. & inuictiss. Cæsarem Rudolphum II. ante susceptum Imperium Romanum:* OMNIA EX VOLVNTATE DEI.

VIR-

IIII.

VIRTVS HINC MAIOR.

Iridis Aspalathus vi ſuauior, it ſaque virtus
Gratior eſt ſuperûm quam pia cura fouet.

MVLTAS *ineſſe peculiares vires ac occultas proprietates pluribus ſtirpibus & plantis, idq; per ſingularem ſuperiorum ac cœleſtium corporum influxum, ac efficacitatem, nemini eſſe dubium poteſt, quarum cauſſas tum alij inueſtigare conati ſunt, tum inprimis Theophraſtus Peripateticus erudite & docte inquirere ſtuduit, quemadmodum ejus accuratiss. libri de cauſsis planterum ſatis abunde teſtantur. Inter quas quidē Aspalathus inprimis occurrit, qui frutex vt autor eſt Plinius lib. 25. cap. 13. (quamuis ibidem Aspalathum orientalem & Rhodium forſitan ſine cauſſa, frutices diuerſos faciat) pluribus in locis reperitur, ſed non ubique odoratus eſt. Quam peculiarem vim tradit in ſe recipere cœleſti arcu (vt ejus verbis vtar) in eum innixo. Sic etiam omnis doctrina, prudentia, ac vniuerſa virtutis laudabilia dicta & facta tum demum fiunt illuſtriora, præſtantiora, omnibusq; vt dicitur numeris abſolutiora & gratiora, ſi cœleſtis bonitatis ac diuinæ gratiæ ſuauiss. aura aſpiret. Quod etiam Seneca Ethnicus quidem ille ſcriptor, ſed admodum θεῖος, tradit breuiter in hunc modū ſcribens ad Lucilium ſuū Epiſtol. X. Nullam ſine* DEO *mentem eſſe bonam. De quo plura in primo ſymbolo dicta ſunt, & in alijs quoque poſthac aliquid dicetur.*

ARDV-

V.

ARDVA VIRTVTEM.

Qui laurum & palmam victricem carpere gaudes,
Montis, si nescis, ardua scande prius.

ONTES *vbique non ſolum in ſacris litteris, ſed etiam paſsim apud Poëtas veteres ſumi pro aliquo loco munito ac ſtabili, in quo quiſpiam tuto conſiſtere, & ab aliorum incurſionibus opt. ſe tueri poſsit, omnibus conſtat. Vnde inuentor huius ſymboli apud Hieronymũ Ruſcellum, ſuper montem quendam altum, ad quẽ niſi per aſperã et anguſtam ſemitã non pateat acceſſus, Laurum ſimul & Palmam ſtatuit, ſignificare hoc modo volens, ad veram doctrinam, ſolidamq́ prudentiam, & quæ ad hæc ſequitur, perennem ac ſtabilem gloriam, quæ omnia hisce duabus arboribus veteres voluiſſe exprimere in alijs ſymbolis à nobis eſt explicatum, neminem peruenire poſſe, niſi per multos labores ac ſudores. Quod etiam Cebetis philoſophi moralis tabula, quæ vt in omnium manibus habetur, ita vtinam etiam in animis verſaretur, ſatis ſuperq́ oſtendit, ac Pythagoras in ſua littera Y, à Virgilio, vel quicunque autor eſt illius Epigrammatis, verſibus celebrata, docte expoſuit, nec non Heſiodus in iſtis præclaris verſibus, quos tantopere Cicero ad Leptam cõmendat, & qui alibi ſunt indicati, nobis ante oculos quaſi propoſuit. Eſt autem integer verſus, vnde hoc dictum eſt deſumtũ, dapu Silium Italicum.*

Ardua virtutem profert via, ſcandite primi.

Cum quo duo verſiculi Ouidiani belle conueniunt:

Ardua per præceps gloria vadit iter. *Itemqúe*
Difficile eſt fateor, ſed tendit ad ardua virtus.

Et Caſsius Parmenſis in Orpheo:

Non leuis aſcenſus, ſiquis petit ardua: ſudor
Plurimus hunc tollit.

TAN-

VI.

TANTO VBERIVS.

Tu quoque ſic reſeces vitijs arentia multis,
Virtutum vt ſoboles pullulet vberior.

Theophra-

THEOPHRASTVS lib. III. cap. XI. de caussis plantarum, & alibi etiam litteris prodidit, Oleam ramis vetustioribus ac inutilioribus amputatis, propter ipsius innatã pinguedinem & succum vberiorem, lætius nouos surculos protrudere, ac hoc pacto arborem multo fœcundiorem & pulchriorem effici. Nobis itaque etiam annitendum est, vt inutilia ac minimè fructuosa id est, vitia vniuersa ex animis nostris studiose aboleamus atque extirpemus, vt illis ablatis virtutis fructus multo præstantiores ac pleniores prouenire queant. Quod etiam subijcit D. Chrysostomi Homilia VI. præclarum dictum (quamuis eo in loco potius de vite loquatur) vbi ait: An non vides quod agricola vitem putet, ne vim omnem in pampinis & palmitibus proferat? Idem & tu facito, amputa folia, omneque studium huc intende, ut quamplurimum fructus feras. Potest quoque hoc accommodari ad jacturam fortunarum, quæ multis etiam non solum nõ damnosa sed insuper lucrosa sæpe numero fuit, secundũ versus D. Nazianzeni.

Καὶ ζημιοῦ τι, τοῦτο κέρδος πολλάκις
Ὥσπερ καθαίρειν φυτὸν εἰς εὐκαρπίαν.
Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστιθεῖς οἷς νῦν ἔχεις,
Ὕλῃ φέρεις πῦρ ἤ νόσον τῷ σώματι.

Perferre damni quippiam, lucrum puta,
Vt fructuosam si repurges arborem.
At si quis addat amplius partis male,
Syluæ addat ignem, corpori morbum afferat.

NIL

VII.

NIL MIHI VOBISCVM EST.

Ite leues procul hinc aliorum in prædia blattæ,
Noſter adulantes neſcit amare decor.

DIOSCORIDES & alij rerum simplicium scriptores, tradunt Cupressum non solum blattas & tineas, ob suam acrimoniam non ferre, sed eas repellere, atque etiam dissectas ligni particulas alijs rebus appositas ejusmodi animalcula inde arcere. Atque ideo apud veteres simulachra potiss. ex hac arbore fiebant, ob materiæ perpetuitatem, cum cariem non sentire dicatur. Vnde simulachrũ Iouis Romæ in arce ex Cupresso ab V. C. sexcentesimo sexagesimo primo anno dicatum, suo adhuc tempore durasse Plinius testatur, annis circiter ducentis. Admonentur hoc symbolo principes & magni viri, vt suam grauitatem & recte administrandi studium in omnibus suis rebus semper obseruent, ac inprimis adulatores, gnathones & ejusmodi farinæ homines, Reipub. pestes, singulari seueritate à se repellãt, nec eorum consuetudine sese oblectent, multo minus aures faciles ipsis præbeant. Sic interrogatus Demosthenes, quodnam animal pessime morderet, respondit, τῶν μὲν ἀγρίων, συκοφάντας, τῶν δὲ ἡμέρων κόλακας. Ferorum quidem calumniatores, Cicurum autem assentatores. Et Clemens Alexandrinus paucis plurima complectens, inquit, τὴν κολακείαν τῆς φιλίας εἶναι νόσον. Adulationem esse morbum amicitiæ. Aut enim laudat vituperanda, aut contra sæpe vituperat omni laude digna. Seneca etiam adulatores suorum dominorum non tam arrisores quam arrosores apposite nominat. De quibus integrum commentariolum doctissimũ composuit Plutarchus, Πῶς ἄν τις τὸν φίλον ἀπὸ κόλακος διακρίνοι. Quo pacto ab amico assentatorem quispiam possit discernere.

HAVD

VIII.

HAVD ALITER

Palma velut riguos nunquam palleſcit ad amnes,
Sic viret ad Verbi flumina ſacra pius.

Nter alias multas singulares proprietates, quas scriptores rerum naturaliũ Palmæ attribuunt, ista nõ postrema est, quod hæc arbor non facile crescat, nisi radijs solaribus opt. foueatur, nec non humore aliquo conueniente irrigetur, vnde ad fluuiorum ripas feliciter prouenit. Cujus præclare meminit primus psalmus Dauidicus, ejusque ἀνατύπωσις in centesimo vicesimo octauo obseruatione apud omnes pios dignissima habetur. Nam sicut justus palmæ ad aquas floreſcenti ac suos fructus tempore suo producenti comparatur, ita contra injustus fœno tectorum radice destituto, terra et aqua carenti, quod paulo post nimio solis ardore comburitur, vt neque hominibus quicquam prosit, nec benedictio Dei super eo expectetur, similis esse dicitur. Hoc elegãtibus carminibus expossuit M. Antonius Flaminius in paraphrasi ejusdem psalmi, quæ hic placuit apponere.

Qualis perennes otta propter riuulos,
Arbor feraces ramulos
Ornat quotannis fructuum lætissima
Pulcherrimorum copia,
Suumque honorem seruat omni tempore,
Densis amicta frondibus:
Talis piorum est vita, talis omnium
Colentium leges Dei.
Hi quicquid vnquam molientur, exitus
Illo fauente prosperos
Habebit, &c.

MITTE

IX.

MITTE NON PROMITTE.

Gratior est fructu ficus quam flore salicta,
Missa ego promissis anteferenda reor.

VERNO *tempore ficus arbor ſpecioſis floribus aut fructuum præcocium abundantia minime ſeſe oſtentat, nullamque inanem hominibus de ſe ſpem inijcit: in autumno autem fructus ſuauiſſ. ac quidem in illis reconditos quaſi flores quosdam, (vnde in Italia adhuc vulgari lingua in quibusdam locis Fiorini appellãtur) proferre ſolet. Salix vero, vt alibi diximus, elegantes & admodum præcoces flores exhibet, ſine tamen vllo fructu paulo poſt euaneſcentes. Ad eundem modum magnæ leuitatis eſſe cenſetur, multis & inanibus promiſſis aliorum beneuolentiam captare, ac minime laudabile præceptum Ouidianum, quod nullo modo imitandum, velle ſequi.*

Promittas facile: quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

At grauiter breuiterq; Horatius inquit:

Multa fidem promiſſa leuant.

Quapropter in vniuerſa vita commendatur promiſſorum obſeruatio, & ſine omni fuco ac ſimulatione in omnes promta beneficentia. Vnde Cicero quoque 1. lib. de Officijs præclare ſcribit, Fundamentum juſticiæ eſſe fidem, id eſt, dictorum conuentorumque conſtantiam ac veritatem. De hoc Petri Caſtalij pegma tale legitur.

Si lubet inſignem quam mittimus, accipe ficum,
Forſan & hæc vitæ corriget acta tuæ.
Vere nouo nullo florum veſtitur honore,
Et tamen autumno dulcia poma gerit.
Quid tua me dubium toties promiſſa morantur?
Quod ſpondes primum, ſi ſapis, illud age.
Talia vel miſeros poſſent promiſſa beare,
Ni ſtructos tandem proderet arca dolos.

NE-

X.

NEGLECTA IV-VENTVS.

Perdere virtutum fructus cum flore iuuentæ,
Frugisperda salix ne vocitere cauc.

Homerus

OMERVS Odyss. K. Salicem arborem nominat ὠλεσίκαρπον, *id est, frugisperdam, idemq; de ea Theophrastus quoque Plinius que tradunt. Nam semen celeriter amittit, & quidem ante maturitatem, quamuis in Creta id producere nonnulli asserant. Quemadmodum itaq; Salici humor ille inter calamos arundinaceos collectus præbet nutrimentum commodum, facitq; vt egregie crescat ac luxuriet, attamen inde nihil fructus aut seminis saltem percipi potest: non aliter sæpenumero etiam parentes & amici in suos liberos, & alios adolescentes sibi commissos multum sumtuum faciunt, ac sæpe impensas plus quam necessarias, qui tamen hoc parum bene collocãt suo officio male fungentes, nec commoda sua tempestiue perpendentes, inutiliter omnia decoquunt, de futuro minime, vt par erat, solicici, atque ita vnà cum ætatis flore ac pretiosiss. temporis jactura semina virtutis perdunt, ac ita postea nullius vsus neq; sibi nec alijs esse solent, immemores egregij præcepti Tibulliani.*

At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere, non tardo labitur illa pede.

Quod idem Propertius quoque cecinit.

Vidi jam juuenem, premeret cum serior ætas
Mœrentem stultos præterijsse dies.

Hoc symbolum vtinam nostro seculo nimis licentioso, vel potius plane efferato, juuenes diligentius apud se perpenderent, nec aliorum exemplo se tam facile seduci cum suo magno malo paterentur.

CON-

XI.

CONCVSSA VBERIOR.

Major in aduerſis virtutis gloria vera eſt:
Vberior ventis Myrrha agitata fluit.

MYRRHAM *arborem proceram ac ſpinoſam in Arabia felici naſci veteres perhibent, de cujus tamen integra deſcriptione nihil certi adhuc conſtare hisce temporibus, quibus omnes tamen vbiq; locorum ac gentium anguli diligentiſs. inquiruntur, ſane mirum eſt. Hanc ſcribunt ablaqueationibus ac inciſionibus gaudere, ac præterea ventis vehementer ſpirantibus, gummi iſtud tam precioſum, (quod tamen raro plane legitimum & omnibus notis à veteribus deſcriptis abſolutum ad nos deferri ſolet) effluere copioſius, quo inprimis à putredine ac corruptione corpora defunctorum integra conſeruari ſcimus. Ita animus rectus & conſtans in propoſito laudabili ſemper immotus permanens, inuidiæ ac obtrectationum furijs, tanquam turbulentiſs. ventis, minime terretur, ſed potius ad hunc modum exercitus & agitatus eo alacrius fructus virtutis profert, & magis conſpicuum ſeſe omnibus exhibet. Quod verſus quoq; Horatiani docent.*

Iuſtum & tenacem propoſiti virum
Non ciuium ardor praua jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida, neque auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur Orbis,
Impauidum ferient ruinæ,

Itemq; Claudiani egregia ſententia probat.

Explorant aduerſa viros, perque aſpera duro
Nititur ad laudem virtus interrita cliuo.

RARA

XII.

RARA IVVANT.

Robore ab annoſo viſcum ſanare caducos
Quod valet, eſt Chriſti viua figura Dei.

QVANQVAM *viscum in pluribus arborum truncis vetustioribus enatum reperiatur, tamen in quercu præstantißimum inueniri certum est, quod præ alijs ad morborum ac inprimis Epilepsiæ remedia expetitur: quem alij morbum sacrum & herculeum vocant, non quod Hercules eo laborarit, (vt monet Becanus in Gallicis) sed quod à solo Hercule queat curari. Quemadmodum vero per hunc morbum grauißimus humani generis lapsus significatur, ita per viscum quercinũ singulare hujus antidotum (eodem autore) verus noster Hercules & liberator vnicus* CHRISTVS *denotabitur. Symboli vero occasionem dederunt, vt ego suspicor, Plinij verba de visco, libro 16. cap. 44. Non est omittenda ea in re & Galliarum admiratio. Nihil habent Druidæ (ita suos appellant Magos) visco & arbore in qua gignatur, si modo sit robur, sacratius. Iam per se roborum eligunt lucos, nec vlla sacra sine ea fronde conficiunt, vt inde appellati quoque interpretatione græca possint Druidæ videri. Enimuero quicquid enascatur illis, è Cœlo missum putant, signumque esse electæ ab ipso Deo arboris. Est autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur &c. omniaq; sanantem appellant sua lingua viscum. Hæc Plinius. Vnde etiam Æneæ ramum aureum visco comparat Virgilius. Apud Platonem simile prouerbium legitur in Euthydemo,* τὸ σπάνιον τίμιον. *Rarum honore dignum est.*

COPIA

XIII.

COPIA ME PERDIT.

Rumpitur innumeris arbos vberrima pomis,
Et ſubito nimiæ præcipitantur opes.

DVAS elegantissimas similitudines legimus apud Senecam, quæ hoc symbolum rectiss. explicant. Prima est in Epistola V. ad Lucilium: Magni animi est magna contemnere ac mediocria malle quam nimia. Vt hæc eo quod superfluunt, nocent, sic segetem nimia sternit vbertas, sic rami onere franguntur, sic ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas. Alter locus est lib. I. de vitæ tranquillitate: Vt fertilibus agris, inquit, non est imperandum, cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fœcunditas, ita animorum impetus assiduus labor quoq; frangit, ita quoque præclaris ingenijs ac alioquin bene natis nihil est nocentius, neque perniciosius, quam immodica commoditatum ac voluptatum affluentia. De quo Claudianus quoq; lib. I. ad Ruffinum.

Et luxus populator opum, cui semper adhærens,
Infelix humili gressu comitatur egestas.

Ac noti sunt versus Ouidiani:

Luxuriant animi rebus plerunque secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Paradinus addit: MICHI PONDERA LVXVS.

Et alibi TIMENDA NIMIA FEOCVNDITAS. *Est autem hoc hemistichium, Copia me perdit, desumtum ex carmine falsò Virgilio ascripto, Priapeja appellato. Perhibent autem nonnulli hoc symbolum fuisse Leopoldi Archiducis Austriaci.*

NEC

XIIII.

NEC INCIDI, NEC EVELLI.

Dure faceſſe Ligo, validæ procul eſte bipennes,
Frondeat æternos pacis alumna dies.

Olea

Olea arbor Palladi dicata, pacisque symbolum, semper viret, nec sua folia amittit, idque (vt scriptores plantarum tradunt) ob peculiarem quandam sibique innatam pinguedinem. fructus quoque producit ad multos hominum vsus admodum commodos & necessarios, quare ob vtilitatem singularem neque incidi nec euelli vllo modo par est. Non aliter cauendũ summopere omnibus, qui pacis ac concordiæ, publicæq; vtilitatis studiosi esse volunt, (vt vniuersi esse debemus) ne vlla inuidia aut maleuolentia improborum ac male feriatorum hominum à tam necessario ac laudabili proposito, se impediri aut auocari vlla ratione patiantur. Sunt autem, secundum Petrarcham, quatuor hostes pacis, quæ in exilium pellantur, (quod certè si cuncti facere studerent, pax & concordia esset perpetua ac sempiterna speranda) nimirum, auaritia, inuidia, ira ac superbia. Sed nemo ferme pacis encomium breuius ac sanctius D. Augustino nobis proposuit, vbi ait: Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. Hæc est quæ simultates tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari. Hanc qui accepit teneat, qui amisit exquirat, qui perdidit repetat. Aurea profecto sententia, et omnium bonorum animis infigenda & vita ac moribus exprimenda.

CVN-

XV.

CVNCTANDO PROFICIT.

Festinare nocet, nocet & cunctatio sæpe,
Tempore quæque suo qui facit, ille sapit.

MORVS, *græce* μῶρος, *id est stultus, per* ἀντίφρασιν *ita dicitur, vt plærique volunt, cum habeatur arborũ sapientissima. Nam hæc sola nihil properat, sed cæteris præcurrere permissis, ipsa etiam tandem prodit, & grato se virore vestit, fructibusq; tempestiuis prædita est. Longissimam quoque vitam consequitur hac sua Fabiana cunctatione, & materiam præstat ad multos annos duraturam. De qua eadem Plinius quoque scribit lib. 16. cap. 25. Nouissima vrbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum, sed cum cæpit in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Sic vir prudens & in suis rebus circumspectus consulto ac mature vniuersas actiones suas, ac sine omni præcipitantia, instituit, nec ante tempus sese effert. nam secundum græcum senarium* προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. *Multis malorum caussa est præcipitantia. Sed in omnes occasiones rei bene gerendæ citra periculum, instar Fabij Maximi peritiss. Ducis, qui cunctando Romanis restituit rem, est intentus. Quò pertinet etiam consiliũ. Scribæ Ephesini Actorum 19 quod ciuibus suis dat:* δεόν ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν. *Oportet vos esse sedatos & nihil præcipitanter agere. Idem etiam sine ostentatione progreditur nec præter modum se effert, quodq; mature præstandum est, suo tempore, neque nimio impetu, nec socordia vtens diligenter & præmeditate exequitur. Vnde alij huic symbolo dictum addunt,* TEMPORE SVO: *ad alterum prouerbiũ, quod monet* τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, *id est, præsentia recte administrare: vel, Nosce tempus, respicientes.*

NE

XVI.

NE RVMPERER.

Consilio moderato animos frænato furentes,
Vt rigidas quercus vimina lenta solent.

Randis & annosa quercus ob ramorũ pondus grauius in duas partes diuulsa, à lenta ac humili salice rursum ita constringitur, ac vincitur, vt non amplius disrumpi facilè queat. Non aliter nimia asperitas & superba seueritas in hominibus elatis ac duris, ne grauius exorbitent, vel etiam sese in manifesta pericula ob nimium rigorem suum & animi vehementiam præcipitent, nullo alio aptiore vinculo contineri atque ad quandam animi comitatem ac æquabilitatem flecti ac reduci possunt, quàm humilitate, & moderatione, cum nullum violentum sit diuturnum. Et secundum Horatium,

Vis consilij expers mole ruit sua.
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In majus, ijdem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

In quam sententiam Claudianus quoq; inquit:

Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, si praua cupis, si duceris ira,
Seruitij patiere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges: tunc omnia jure tenebis
Cum poteris Rex esse tui.

Hucqúe pertinet breuis quoq; sententia sed multa comprehendẽs Philonis, τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα ἀλογρά, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια. *Quæ absque ratione fiunt, omnia sunt turpia, quæ vero cum ratione, omnia decora.*

SEM-

XVII.

SEMPER IMMOTA.

Ventorum aduersis solidatur flatibus arbor:
A cruce & à precibus mens pia robur habet.

SENECA *in libr. de prouidentia: Id, inquit, in quoq; solidissimum est quod exercuit. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam ventus frequens incursat. Ipsa enim vexatione constringitur & radices certius figit. Fragiles sunt, quæ in aprica valle creuerunt. Pro ipsis ergo bonis viris est, vt esse interriti possint, multum inter formidolosa versari, & æquo animo ferre quæ non sunt mala, nisi male sustinenti. Hæc ille. In hanc vero sententiam adhuc multo neruosius D. Chrysostomus, Homilia 73. in Genesin, breuiter hæc commentus est: Vt arbores, quæ radices altius miserint, quamuis summum ventorum excipiant impetum, non frangi aut euelli possũt: sic orationes, quas animus pius* DEO *suo reddiderit, perquam tuto affixæ, efferunt sese in excelsum, nulloque peruertuntur agressu cogitationum. In alijs additur,* INCVRSIONIBVS SOLIDATVR. *Animus enim recte institutus multisq; ærumnis ac aduersitatibus exercitus, eo fortius in malis resistit & radices constantiæ firmiores agit. Quo spectat apud Thucydidem Periclis egregium dictum,* ὡς οἱ τινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεως καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι. *Nam qui in calamitatibus animo quidẽ minime tristantur, re autem & operibus maxime obsistunt, hi optimi sunt, siue priuati homines siue ciuitates fuerint.*

NE-

XVIII.

NE MOVEAS.

Ad tua cur taceam dicteria fœda requiris?
Non anagyrin ego, ſpurce, mouere volo.

Anagyris,

ANAGYRIS, *prima à Dioscoride, ac Plinio descripta, plurimum crescit in agro Romano ac Neapolitano, Plauto, (vt quidam existimant) Nautea dicta. fœtidus admodum est frutex, potiß. si comprimatur ac digitis atteratur. Vnde ortum prouerbium,* ἀναγυρῖν κινεῖς, *Commoues Anagyrin, cujus meminit quoq; Aristophanes in Lysistrata. Eodem tamen nomine locus etiam quidam in Attica, autore Stephano de vrbibus, vbi hic frutex copiosè prouenit, appellabatur. Monet autem hoc symbolũ siue prouerbium, res eas, quas satius est vt quiescere sinamus, temere in nostram perniciem non esse concitãdas, quod potißimùm hominibus maledicis ac in aliorũ detrimentum intentis, quorum quæstus est maxime obtrectari melioribus dici poterit. Quemadmodum etiam alterum huic simile prouerbium habetur,* τὸ καλὸν ἐυ κείμενον μὴ κίνει, *i. Malum probe quiescens, non est mouendum. Et illud:* μὴ κινεῖν καμάρινα, ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων. *Quod vtinam hisce nostris temporibus quoque diligenter obseruaretur, esset q; procul dubio in rebus tam sacris quàm profanis minus contentionum ac disputationum inutilium pertimescendũ, quæ res profecto plus quàm cogitari aut dici potest, Reipub. trãquillitati ac incolumitati obesse solet. Proponamus itaq; nobis semper ante oculos Pindari aureum dictum in Pythiis, oda VIII.* φιλόφρων ἡσυχία, *id est, Quies & tranquillitas nihil nisi humanitatem & amicitiam cogitat.*

VMBRA

XIX.

VMBRA TANTVM.

Vmbram, non fructum Platanus dat: Sic quoq; multis
Vana alios ſpecie ludere ſæpè placet.

DE Platano, quæ arbor à foliorum latitudine apud Græcos nomen accepisse videtur, Plinius lib. 12. cap. 1. ita scribit: Sed quis non jure miretur, arborem vmbræ gratiâ tantum, ex alieno petitam orbe? Platanus hæc est per mare Ionium in Diomedis insulam, ejusdem tumuli gratia, primum inuecta. &c. Virgilius II. Georgic. vocat quoque steriles platanos. & in IIII. ejusdem operis inquit:

Iamq; ministrantem platanum potantibus vmbram.

Quod in illos dici potest, qui semper magna de se pollicentes, omniaq; sua ad ostentationem tantum parantes, quò opinionem singularis doctrinæ ac prudentiæ vel falsò apud alios conquirant, vel etiam si quæ possideant bona ingenij, neutiquam cum alijs communicent, nullum vnquam specimen suæ industriæ præclaris monumentis vel actionibus posteritati præbere consueuerunt. Quorum alterum est vanitatis ridiculæ, alterum inuidiæ detestandæ indicium. Deque priore vitio Menandri vnicus versus multa complexus est, vbi ait:

Κοινῆς δὲ δόξης οὐδὲν ἀθλιώτερον.
Miserabilius est gloria vana nihil.

De altero vero Phocylides nos recte monet, hoc dicto,

Μὴ φθονέης ἀγαθῶν ἑταίροισι, μὴ μῶμον ἀνάψῃς.
Ne inuideas bona socijs, ne incurras in vituperationẽ.

AVRO-

XX.

AVRORA MVSIS AMICA.

Noctis odorata est magis isthæc tempore planta:
Tu quoq; noctem adde his, si qua placere voles.

SVNT nonnullæ plantæ, quarum flores noctu tantum, vt Hesperidis, aliæ ad aurorã, vt Genistæ Hispanicæ vel Italicæ dictæ arborescentis, gratum odorem spirant, quarum flos deinceps sole superueniẽte, potiss. feruidiore, plane redditur inodorus. Cujus rei caussam Theoph. & alij referunt in humidi ac sicci tenuitatem ac paucitatem, quæ ambo aëre diurno calidiore superueniente facile dissipentur. Admonemur hoc symbolo, labore ac industria in laudabilibus rebus vniuersis vel addiscendis vel gerendis opus esse, non desidia ac procrastinatione. Inprimis vero indicatur, horas matutinas (cum diluculum etiam in sacris litteris accuratum studium & rem maturè procuratam significet) & tempestiuas, ad studia liberalia, ac Musas excolendas esse conuenientissimas. De quo hæc Hendecasyllaba doctiss. Ioannis Sambuci plura erudite admodum subijciunt.

Quod tempus studijs seueriores
Certatim tribuunt, feruntque amicum?
Est aurora parans viam diei,
Nondum cum radijs sequens coruscus
Sol, pastos reuehit suos jugales.
Tum nulli impediunt graues calores,
Vexant frigora nec molestiora.
Ergo qui sitiunt sacros liquores,
Auroram studijs colant amicam.

Notus est omnibus Hesiodi versus:

Ἠὼς γάρ τ' ἔργοιο τρίτην ἀπομείρεται αἶσαν.

Huc pertinet, quod noctem Græci εὐφρόνην *appellarunt, teste Plutarcho* περὶ πολυπραγμοσύνης, *et Clemente Alexãdrino in protreptico. Alibi legitur,* TOLLE MORAS. *ex integro versu Lucani,*

Tolle moras semper nocuit differre paratis.

Quod etiam Hesiodus monet hoc versu.

Μήδ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' ἄυριον, ἐς τ' ἔννηφιν.

VI FRAN-

XXI.

VI FRANGITVR, OBSEQVIO FLECTITVR.

Frangere vi mauis, quàm lentè flectere ramum?
Est tractare homines molliter artis opus.

IN omnibus rebus bene agendis ac recte administrandis nimia vehementia, & austeritas sũmopere improbatur, at cõtrà facilitas quoq; modum omnem excedens nõ parum nocet, mediocritas vero sicut aliis in rebus vniuersis, hìc quoque locum habet & plurimũ commendatur, æquanimitas scilicet quædam ac beneuolẽtia conueniẽs. nam et ramus paulatim flectendo obsequitur, vi autem attractus rumpitur. Sic Terentius in Adelphis præclaram sententiam nobis proponit:

Et errat longè mea quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse aut stabilius
Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adjungitur.

Et Cicero secundo libro de Officijs; Malus, ait, custos diuturnitatis metus, contraq; beneuolentia fidelis vel ad perpetuitatem. Atque idem autor alibi dicit: Omnibus odio est crudelitas, & amori pietas ac clementia. Sunt autem versus integri apud Ouidium.

Flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus:
Frangas, si vires experiare tuas.

Atque id quidem locum habet, apud homines liberales & tractabiles, non autem barbaros istos, Scythas & Moscos nimirũ duriori disciplinæ assuetos, in quos potius congruit Agesilai dictum, teste Plutarcho, quod de Asiæ populis nõnullis solitus est referre, Si libertate fruerẽtur, inquiens malos, sin seruirent, bonos esse.

INGEN-

XXII.

INGENTIA MARMORA FINDIT.

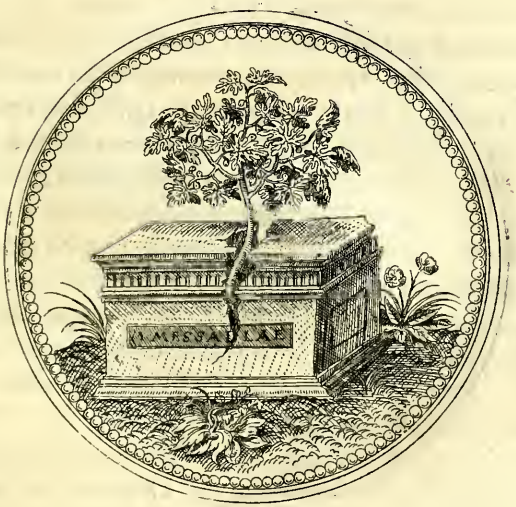

Quamuis dura, tamen caprificus marmora findit.
Contemnas hoſtem, ſi ſapis, ipſe caue.

Paulus

PAVLVS *Iouius in Dialogo suo Italico de symbolis, historiam exponit memorabilem & obseruatione perquam dignam, de quodam Comite Nicolao Campobassio sub Carolo Duce Burgundiæ militante. Cum enim in quadam graui deliberatione de bello gerendo, Dux supra modum alioqui etiam iracundus, libertate loquendi ipsius offensus alapam illi inflixisset, Comes nunquam memoriam postea hujus injuriæ potuit deponere, sed tacitus semper apud se quæsiuit aliquam occasionem sese vlciscendi. Quæ sane optata post longum temporis interuallum tãdem in prælio ad Nouesium commisso ipsi sese obtulit, quo voti sui compos factus est. Nam Renatum Ducem Lotharingiæ clam certiorem reddidit, quo sine mora cum Heluetijs Carolum Ducem eo tempore cum omnibus viribus aggrederetur, nam se velle cum suis militibus ad ipsius tum partes transire, & ociosum prælij exitum spectare. Quod cum illi ex animi sententia successisset, hoc modo caussa extitit vt Dux Carolus ab hoste superatus & denique occisus fuerit. Quo facto idem Comes cum suis omnibus ad Ludouicum vndecimum Regem Galliæ se contulit. Vnde in suo vexillo postea gestauit Caprificum, marmoreum quoddam antiquum monumentum sua vi innata per medium findentem, de quo Martialis lib. 10.* Marmora Messalæ findit Caprificus &c: *non veritus ex hac tam insigni perfidia à nimia cupiditate vindictæ profecta, cum exigua quidem sua laude famam nominis sui conquirere. Quod exemplũ non contemnendum merito principes ac magni viri considerare debent, ne ex nimia ira in suos ministros aliquid præter rationem statuãt, ac in ipsos plus æquo duriores postea omnis injuria redundet.*

ERIT

XXIII.

ERIT ALTERA MERCES.

Vincere pro patria, vel pulcra occumbere morte
Fortis amat: ramus quod monet iſte duplex.

RAMORVM hîc decussatim se mutuo complectentium, vnus est palmæ, qua arbore, vt notum est, in victoriÿ suis vsi sunt veteres, quod plures nummi, statuæ & picturæ veteres satis abunde ostendunt, ejusq; rei reddit rationem Plutarchus in 8. Symposiac. quam ante ipsum Aristoteles quoq; approbauit, nimirum arboris istius esse eam proprietatem, vt vrgentibus prementibusq; ponderibus præ alijs non facile cedat. Alter vero ramus est Cupressi, quæ funeribus fuit destinata, secundum Lucanũ,

Et non plebeios luctus testata Cupressus.

Vnde Thucydides lib. 2. perhibet arcas ex Cupresso tãquam ligno longo tempore durante, nec cariem aut corruptionem sentiẽte, fuisse efformatas eorum, qui pro patria in bello Peloponnesiaco contra Spartanos mortem oppetere nõ dubitassent. Quo symbolo rectissime ostenditur virum fortem, & patriæ inprimis amantem nihil aliud sibi proponere in bello justo gerendo, quam aut præclare pugnando vincere, aut laudabiliter succumbendo mortem oppetere. Quapropter hoc symbolo vti voluit admodum apposite & ingeniose, in suis signis siue vexillis militaribus, animosus heros Marcus Antonius Columna, nepos illius celebris ac magni Ducis Prosperi Columnæ, eo tempore, quo Rauennã contra impetum horrendum & max. vim Domini de Fois Polemarchi Gallici fortiter defenderet. De quo studiosi historiarum plura legere poterunt tum apud alios, tum Iouium lib. X. suæ Historiæ.

INVI-

XXIIII.

INVIDIA INTEGRITATIS ASSECLA.

Quantum palmæ hydri possunt ranæq; nocere,
Tandundem inuidiæ virus obesse probis.

Ccepimvs hoc ex doctiſſimi Adriani Iunij Emblemate IX. in quo refert, Plutarchum in libello, quem de ſilẽtibus Pythiæ oraculis conſcripſit, perhibere in Occo, (quod ædificium à Cypſello tyranno conſecratum fuit) inter Templi iſtius anathemata extitiſſe palmam æneam, ad cujus radices inſculptæ viſebantur plurimæ ranæ, & natrices, quos hydros nominant. Quo typo exiſtimat idem Iunius (quamuis Plutarchus aliter explicet) indicari eos, qui inuidis linguis & exitiali maledicentiæ veneno armati, probos ac integros vitæ viros non obliqua, vt ſæpè fieri ſolet, ſed recta via ac ratione ad honores & dignitates tendentes, euertere & omnibus bonis exuere tentant, attamen fruſtra. Nam innocentia ac virtute ſua freti ac muniti inuidorũ morſus & calumniatorum obtrectationes facile ſpernunt ac retundunt, et tantundem curant, quantum Luna latratum canis, vt eſt in prouerbio. Palma enim ardua primæq; nobilitatis arbor, frondibus nunquam vidua, homines ad magna tendentes aptiſſime exprimit, ad cujus radices ranæ plurimæ odioſa ſua coaxatione omnibus moleſtæ, calumniatorum mores optime exprimunt, & hydri nullis ſerpentibus veneno inferiores (ſi Plinio credimus) virulentos inuidorum ſibilos deſignant. De quo inſuper ejusdem Iunij eruditos verſiculos ſubijcere, breuiter hæc explicantes, viſum fuit.

Palma caput tollit cœlo ardua, cujus ad ima
Rana loquax, ſtabulantur & hydri.
Oppugnant proceres, quorum via conſona recto eſt,
Degeneres, atque inuida lingua.

PER

XXV.

PER DAMNA, PER CÆDES.

Cladibus augeſcit virtus animoſa: Bipenni
Sic ilex vires tonſa ſubinde capit.

HORATIVS *lib. IIII. oda IIII. fortitudinem gentis Romanæ, ore etiam ipsius hostis Annibalis celebratam fuisse scribit, vt quæ bellica virtute illustriꝰ, post æquatam solo Troiam in Italiam vexerit natos virosq;, nec non deos penates: & postea addit,*

Duris vt ilex tonsa bipennibus,
Nigræ feraci frontis in Algido,
Per damna per cædes ab ipso
Ducit opes animumque ferro.

Indicare hoc voluit poëta, Romanos per bella, clades ac cædes, contra suos hostes semper aliquid sumsisse virium, & inde ipsorum potentiam latius creuisse auctamq; esse. Hoc itaque symbolum admodum ingenioſe sibi accommodauit Magnanimus iste & illustris heros Marcus Antonius Columna, & ipse genere ac origine Romanus, cujus inuictus animus ex suorum aduersariorum contra ipsum machinationibus susceptis, semper quoq; creuit, atque hoc modo ad majores dignitates subinde peruenit, quod inprimis testatur memorabilis illa victoria naualis Christianorum contra Turcas Anno M. D. LXXI. *Non. Nouembris prope Naupactum singulari Dei Opt. Max. auxilio obtenta, in qua ipsius virtus & opera singularis, tanquam summi Romanarum copiarum præfecti inter primos quoque claruit, qui & superioribus annis pro rege Hispaniæ in Sicilia imperium laudabiliter administrans, in ea dignitate cum publico omnium dolore ibidem diem suum extremum clausit.*

SIC

XXVI.

SIC PERIRE IVVAT.

Mens generoſa alïs ſe totam impendere geſtit,
Quid ni? Tali ipſam morte perire juuat.

Plinius

PLINIVS *lib. 16. cap. 34. scribit Hederam, potiſs. candidam, arbores alias necare, omnemq; ſuccum auferendo tanta craſſitudine augeri, vt ipſa arbor tandem fiat. Nam pluribus locis interciſam viuere tamen ac durare, ac totidem initia radicum habere quot brachia, quibus incolumis & ſolida arbores poſſit ſtrangulare. Vnde etiam Laberij carmen Gnomicum extat.*

Vt hedera ſerpens arborum vires necat,
Ita vetuſtas ambitu annorum nocet.

Cujus rei ſignificatio ad varios vſus poteſt applicari.

In illos enim non male conuenit, qui ſuis laboribus & vigilijs, etiam cum jactura valetudinis, de plurimis bene mereri cupiunt, & vt alij floreant ac vireant, ipſi etiam quaſi conſumi & exareſcere non dubitant. Alius vero ſenſus eſt, quando quiſpiam magnis ac principibus viris fideliter inſeruiens, ipſorumque ſola commoda reſpiciens, illis declarare cupit, ſe ad ſuorum dominorum commoda promouenda ac exequenda, nulla pericula, vel mortem denique ipſam ſubterfugere aut abhorrere. Nonnulli quoq; ad ſuos quosdam amores referunt. Apud Paradinum vero additur, IMPROBITAS SVBIGIT RECTVM. *Nam ſicuti ab Hederæ complexu nimis arcto arbor tandem ſuffocatur ac perit, ita ſæpe actio nimis callida ac improba etiam juſtæ cauſſæ nocere ac vim afferre ſolet. Illuſtris D. Franciſcus Hurtadus de Mendozza Comes Montis Acuti, Regis Hiſpaniarum Legatus ad Maximilianũ II. Imperator. hoc ſymbolo cum Italico dicto vſus eſt,* COSI MORIR MI PIACE.

VNDI-

XXVII.

VNDIQVE TV-TVS.

Gallus amans lauri vigili ſolem ore ſalutat.
Sic à cœleſti mens pia pendet ope.

Alivs gallinaceus, ales vigilantißima, ſecundum Lucretium

Auroram clara conſuetus voce vocare,

ad Laurum dicitur libenter aduolare, ibiq; conſiſtere, quod ea arbor, (vt veteres tradiderunt) à fulminis vi immunis eſſe exiſtimetur; ſolemq; intuens liber & absque ſolicitudine & inſultu aliarum auium cantando ſeſe eo in loco oblectare. Ad eundem modum pij continẽter & vbique diuinæ protectioni ſe commendantes, & in vnicam Dei æterni prouidentiam & auxilium intenti, vigilanter & alacriter munere ac officio ſuo fungi, nec rerum aduerſarum impetus quantumuis horrendos extimeſcere debent, ſecundum Pſalmi ſententiam,

Qui Dominum metuunt, caſtris cœleſtibus iſti
Sunt tuti, & tegit hos Angelus ipſe Dei.

Ac profecto videmus, nihil magis ſtabilire, ac animum in religione ac pietatis obſeruantia confirmare, quàm diligentem obſeruationem earum rerũ, quæ quotidie accidunt à prouidentia diuina, in quibus tandẽ boni, ſoli Deo æterno confiſi mirabiliter proteguntur, ac improbi contra juſte puniuntur. De quibus innumera exempla & hiſtoriæ plurimæ vbique tam in ſacris quàm moralibus libris vnicuiq; ſeſe offerunt.

XXVIII.

TRIVMPHALI E STIPITE SVRGENS.

Hoc monet annoſo lauri ortus ſtipite ramus:
Magnis natus auis non niſi magna patret.

VM in Hiſpaniam ad aulã Regis Philippi ſe conferre ſtatuiſſet primogenitus filius Alphonſi Marchionis Vaſtij, hæres nominis & ditionis magni illius ducis militaris Ferdinandi Marchionis Piſcariæ: in quo iuuene patris ac patrui ac aliorum ſuorum majorum ſigna haud vulgaria gloriæ ac virtutis tum apparebãt: Paulus Iouius ingenioſe illi hoc ſymbolum excogitauit, laurum nimirum arborem, antiquum familiæ Daualorum inſigne, in qua aliquot rami majores videntur abſciſſi, inter reliquos vero florentes vnus præ alijs eminet alioſq; ſuperat. Hæc enim arbor dedicata victorijs ac triumphis eſt, vnde eum admonere voluit, ab eo quoque nihil niſi magnum ac memorabile more majorum ſuorum jam defunctorum expectari. De Laureto autem iſto vnde Triumphales lauros decerpere Romani conſueuerunt, hæc apud veteres litteris produntur. Liuiam olim poſt Auguſti ſtatim nuptias, Veientanum prædium ſuum reuiſiſſe, ibiq; gallinam illi albam quæ ramulum lauri roſtro tenebat, à præteruolante Aquila, quæ eam rapuerat, in gremium demiſſam. cumq; nutriri alitem, pangiq; ramulum placuiſſet, tantam pullorum ſobolem proueniſſe, vt Suetonius ad ſua vſque tempora villam eam ad Gallinas vocitatam teſtetur. Ejusmodi quoq; eo in loco lauretum creuit, vt triumphaturi Cæſares inde boni ominis cauſſa laureas ſemper decerperent. Hæc autem an vere ita acciderint, vel in gratiam Auguſti fuerint paulo ſplendidius quàm res ipſa ſe habuerit, excogitata, hoc loco disputare non eſt neceſſe.

SOLVM

XXIX.

SOLVM A SOLE.

Quodq; ſuo locuples eſt munere, pluribus orbum,
(Tàm varium Solis vis facit alma) ſolum.

ARBOR *Medica siue Citria tum florum suauiss. tum fructuũ odoratiss. gratia celebris, quos cõtra venena magnam habere efficacitatem experientia testatur, nõ facile adolescit, nisi calore solis admodũ valido foueatur ac sustentetur. quare in locis frigidioribus ac septentrionalibus non facile prouenit. Vnde docemur vnicuiq; regioni Deum Opt. Max. sua peculiaria dona concessisse, quibus, si saperet, posset forsitan esse contenta. Quare prouerbij loco quoq; dicitur, Si cœlum dissentiat, frustra fieri fundum, ac Catullus recte ait,*

Firmat sol, educat imber.

Item Virgilius in Georg.

Hic segetes, illic veniunt felicius vuæ, &c.

Ac alibi in eodem opere,

Non omnis fert omnia tellus.

Quæ doctissimus Costæus in libro suo de vniuersa stirpium Natura II. copiosius explicat hisce verbis. Est igitur aëris proprietas, (quæ potiss. à sole proficiscitur) quam Theophrastus inter caussas generationis plantarum refert, varia quædam cum subjectis rebus & cum terra proportio, ignota illa quidem nobis qualis sit, sed ex euentu frequentissime obseruata. Quod etiam doctissime annotauit Vitruuius lib. 8. suæ Architecturæ, proprietates inquiens singularum terrarum in regionibus ad solis potestatem temperari. Quapropter illi quasi vim inferre Naturæ videntur, qui in loco aliquo boreali ac nimis frigido omnia sine discrimine, quæ in calidissimis locis solent sua sponte tantũ prouenire, arte quadam, quæ tamen sæpe fallit, tam coaceruare quam conseruare in longum tempus se posse arbitrantur.

FRA-

XXX.

FRAGRAT ADVSTVM.

Thura inodora manent, niſi ſole vel igne caleſcant,
Sic bene quo fragret, cor prece adure pia.

Admirati-

ADMIRATIONE. *profecto nõ caret, quod in tam diligenti alioquin inuestigatione omnium rerum Naturalium, cum tot nauigationibus ac peregrinationibus vniuersi ferme anguli orbis terrarum excutiantur, nihil adhuc certi tamen nobis constet de arbore Thuris, quemadmodum quoq; Myrrhæ. Quod etiam Plinius affirmat lib. 12. cap. 14. Quidam litteris prodiderunt in Arabia nasci, loco Saba dicto, vnde Virgilius 1. Georg.*

India mittit Ebur, molles sua Thura Sabæi.

Hujus vero arboris Gummi dicitur esse inodorum, nisi extillans à sole vel igne incalescat, quo modo etiam adhuc in acerra siue thuribolo suffiri solet. Ad eundem modum, nisi orationibus ac precibus, & reliquis vniuersis pijs ac religiosis exercitationibus animum nostrum sine omni fuco ac simulatione (quæ in primis Deo displicent) crebro incitemus ac inflammemus, odorem suauem & fragrantem bonorum ac laudabilium operum nũquam edere possumus. Sic Aromata ac potissimũ Thura igni imposita, hieroglyphice (vt inquit Pierius lib. 46.) orationem spiritualis doctrinæ significant. Et Goropius Becanus in suo Vertumno prolixe admodum declarat, apud priscos sacrorum antistites, Thus fuisse caritatis amoris q; tesseram. Hanc similitudinem quoq; exponit D. Augustinus in libello, cujus titulus Speculum peccatorum, hisce verbis. Vt Thus non redolet nisi ponatur in igne, nec virtus Sinapis sentitur, nisi conteratur in lapide; ita nulla scripturæ sacræ sentẽtia vim suam declarat, nisi cocta in corde.

NEC

XXXI.

NEC DVM CESSAT AMOR.

Omnia cum rapiat mors, non extinguit amorem,
Quo deuincta sibi est vsq; marita fides.

CCASIONEM *huic symbolo præbuit fabula illa poëtica de Amygdalo arbore, quam talem veteres mythologi finxerunt. Cum Phyllis hospitio recepisset Demophoontem exulem ac vagabundum, amore ipsius capta maritum sibi elegit. Hic paulo post coactus peregre abire ad expedienda sua quædam negotia, certo promisit intra vnum mensem se rediturum esse, at cum insuper adhuc alios tres menses reuersionem suam distulisset, Phyllis tam longæ moræ impatiens, (cum, secundum Ouidium, credula res amor sit) ac se delusam ab ipso suspicata, cum antea epistolam quandam ad ipsum conscripsisset, sibi ipsi mortem consciuit, eamq; postea in Amygdalum aridam conuersam fabulæ fingunt. Cumq; Demophoon tandem reuersus, ac de tam funesto casu certior redditus, subito ad arborem venisset illamq; complexus esset, ajunt in signum læticiæ eam cœpisse virescere ac florere. Additus est Turtur in trunco sedens, qui & ipse castitatis & constantis amoris typus habetur. Apparet autem hoc symbolum eo venustius, quod hemistichium appositum sit desumtum ex Epistola ipsius Demophoontis à Sabino poëta vel alio composita instar responsionis ad Phyllidis Ouidianam. Quo mythologicè voluerunt poëtæ commendare constantiam, amorem & prioris vitæ memoriam stabilem, in marito superstite erga conjugem defunctam, & contra. Alibi adjectum legitur eodem sensu,* OMNIA NON ANIMVM. *aut* PECTORE VEL IMO LATET.

OPIS

XXXII.

OPIS INDIGA.

Stratus humi absentem palmes sterilescit ob vlmum.
Indiget alterius quilibet auxilio.

ITIS auulsa ab vlmo, qua antea sustinebatur, & vmbra frondium ipsius non parũ recreabatur, humi jam prostrata sine adminiculo isto fructus maturos producere nequit. Quo significatur in omnibus rebus semper vnum indigere alterius ope ac auxilio. Quod quidem potißimum locum habet inter probos & pios homines, in quibus charitas omnia præstat & implet. Quod eleganti admodum similitudine D. Chrysostomus in Matthæum Homilia LXXIX. (quæ vtinam sicuti alia ipsius scripta ob singularem sancti viri facundiam græce edita quoq; legi possent,) explicat, quando ait: Si in rebus secularibus nemo sibi viuit solus, sicuti opifex, miles, agricola, mercator ad communem vsum proximi omnia conferunt; multo magis in spiritualibus hoc faciendum. hæc enim maxime vita est, alijs prodesse. Nam qui sibi viuit, cæteros negligens, & vita ejus superuacua est, & ipse superfluus homo generis nostri. Ideo quoque ratione & oratione nos ornauit DEVS, mentem & ingenium concessit, manus, pedes, vires corporis dedit, vt his omnibus & nos & proximum juuemus. Hæc ille. Quod vnico versu D. Nazianzenus complexus est.

Ἀλλήλοισι χέρες τε καὶ ὄατα καὶ πόδες ἐσθλοί.

Vnde etiam Platoni dicuntur homines ζῶα πολιτικά, id est, animalia ciuilia & ad societatem nata, quandoquidem sola viuere sine mutuo auxilio non possunt. Vnde etiam prouerbiũ vulgare natum, VNVS HOMO, NVLLVS HOMO.

VIM

XXXIII.

VIM EX VI.

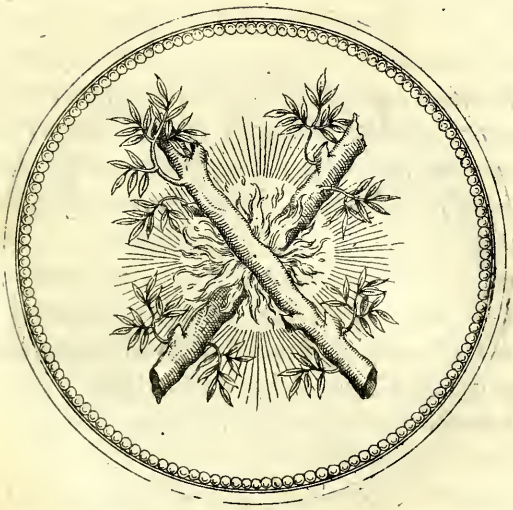

Damna dat atque facit vis vi collisa potentum:
Ramorum attritu vt flamma resultat edax.

DE vehementi ac continuo attritu lignorum ignem tandem excitantium ita scribit Plinius lib. 16. cap. 40. Calidæ sunt et morus, laurus, hedera, ac omnes ex quibus igniaria fiũt. Exploratorum hoc vsus in castris pastorumque recepit, quorum ad excudendum, vel, vt alij legunt, excutiendum ignem, non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemq; concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facilime concipientium. Sed nihil hedera præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. Hæc ille. Duos tamen bacillos lauri hoc etiã præstare experientia quoq; testatur, & qui de Indijs scripserunt, idem adhuc cum alijs lignis calidioribus ibidem vsitatum esse fieri perhibent. Hoc vero inuentum, vt alia multa, Mercurio tribuit hymnus græcus ad ipsum scriptus. Sic etiam arboribus syluarum ventorum vi inter se collisis ignis elicitur, vnde Lucretius lib. 5.

Exprimitur validis extritus viribus ignis,
Et micat interdum flammai feruidus ardor,
Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur.

Non aliter ex potentiorum dissensione & ira semper grauiora quàm aliàs pericula oriri certum est, vnde Guilhelmus Paradinus (ex quo hæc desumsimus,) prouerbium alterum quoq; allegat, Dura duris non quadrare in opere sartorio. Alibi legitur, FLAMMA EST RECLVSA TERENDO. *Apud Paradinum vero habetur,* FLAMMESCIT VTERQVE.

AMI-

XXXIIII.

AMICVS POST MORTEM.

Quamlibet arenti vitis tamen hæret in vlmo:
Sic quoq; post mortem verus amicus amat.

Vlmum

Lvm proceram arborem vitibus solere adjungi, & olim vsitatum fuit, & nunc etiam vbiq; in Italia, præsertim in Campania felici circa Neapolim fieri consueuit. Quamuis vero hæc senio jam arefacta, & vigore pristino destituta, nihilo minus tamen vitem retinet, ac sustentat, non aliter ac antea crescens & virescens factitare solebat. Ita etiam amici nobis comparandi, qui nec rebus aduersis, nec temporum diuturnitate, neq; locorum distantia, vel vlla denique re à nobis temere desciscant, et nos amare desinãt. Quod Phocion ille sapiens Græcus apud Stobæum nos facere jubet, ζητεῖν, inquit, δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα καὶ φίλους τοὺς μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας. Id est, Quærendos esse virum & liberos & amicos, qui ad exitum vitæ vsque tales permaneant. Quæ omnia eruditissimus Alciatus in suis Emblematis ex græco Epigrammate conuertens ad hunc modum exposuit.

Arentem senio, nudam quoque frondibus vlmum
Complexa est viridi vitis opaca coma.
Agnoscitque vices naturæ, & grata parenti,
Officij reddit mutua jura suo.
Exemploque monet, tales nos quærere amicos
Quos neque disjungat fœdere summa dies.

Quo spectare quoq; videntur Catulliani versus nuptiales.

Vt vidua in nudo vitis quæ nascitur aruo,
Nunquam se extollit, nunquam mitem educat vuam.
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere juuenci.
At si forte eadem est vlmo conjuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere juuenci.

In alijs additur eodem sensu, ET ARIDA TECVM.

INTA-

XXXV.

INTACTA VIRTVS.

Sic illæsa malis conſtat pulcherrima virtus,
Laurus vt eſt diris integra fulminibus.

AVRVM custodiæ quoq; ac incolumitatis esse symbolum ex Proclo tradit Pierius, vnde apud veteres tutelæ causſa ſata prope ædes vel illis affixa fuit, quod etiam Ouidius teſtatur, cum dicit,

Poſtibus Auguſtis eadem fidiſsima cuſtos.

Eamq; inſuper non lædi à fulmine, Plinio etiam aſtipulante, vetuſtas credidit. Vnde Tiberius Imperator Romanus tempeſtates & coruſcationes nimium expaueſcens, cælo turbido lauream ſibi ſolitus eſt imponere, non aliter ac Auguſtus ante ipſum neſcio qua ſuperſtitione, ex vituli marini pelle in eundem finem cingulum geſtare conſueuit. Herodianus quoq; ſcribit lib. 1. in maxima peſte, conſulentibus Medicis, Commodum Imperatorem ob copiam arborum iſtarum in locum, cui nomẽ Lauretum, ſeceſsiſſe, quod beneficio harum arborum ſe à contagio immunem fore ſperaret. Ad eundem modum, virtus, cujus omnis laus in actione poſita eſt, (ſecundum Ciceronem;) per ſe munita ab omnibus nõ ſolum vitijs, ſed alijs rebus aduerſis, ſemper illæſa ac integra durare ſolet, alijsq; vniuerſis commoditatibus eſt præferenda. Vnde Horatius carm. lib. 3. ode 2.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec ſumit, aut ponit ſecures,
Arbitrio popularis auræ, &c.

XXXVI.

VVLNERE VVLNERA SANO.

Dic age cum proprio tua vulnere vulnera ſanem,
Stipite cur hominum durior hoſtis homo es?

EXCELLENTISS. *ac peritißimus Medicus D. Proßper Alpinus, qui octo annis in Ægypto Medicinam feliciter exercuit, & nunc magna cum laude Venetijs artem eandem factitat, veram Balßami deßcriptionem & locum natalem in ßuo præclaro libro de plantis Ægypti, & peculiari dialogo de Balßamo edito, vnà cum ejus icone, primus vt puto hisce temporibus nobis cum magna vtilitate exhibuit, manifeßteq; oßtendit, hunc fruticem in Arabia felici proprie nunc etiam naßci, ac inde in Ægyptum ac Iudæam ßemper tranßlatum eße, ac ita qui velint, legitimum nancißci & habere æquo precio poße. Ex hoc frutice liquor iße nobiliß. (cujus portiunculã quoq; ad nos mittere dignatus eßt) vulnerato vel ßcarificato cortice in æßate deßillat, & hodie etiam in Ægypto illius magnus vßus eßt ad omnia vulnera ac vlcera difficilia ac ßordida, aliosq; plures ejusmodi affectus. Docemur autem hoc Emblemate de mutua inter homines præßtanda beneuolẽtia ac promta opera, etiamßi interdum aliquid propterea laborum & moleßtiarũ ßit ßußcipiendum. Nihil enim (vt Cicero lib. 1. de Natura Deorũ tradit) bonitate ac beneficentia eßt melius aut præßtãtius. Quod quidem S. Paulus multo efficacius ac veriùs in Epißtola ad Coloßß. cap. III. monet,* ἐνδύσασθε *inquiens* σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, μακροθυμίαν, πραότητα, *id eßt, induite vißcera commißerationis, benignitatem, animi humilitatem, lenitatem, clementiam.*

SIC

XXXVII.

SIC VOS NON VOBIS.

Pingitur in lauri vitis cur ſtipite nixa?
Sæpe etiam docti munere diues eget.

VITIS *lauro fulta, rectius fructus suos ad maturitatem hoc modo producere potest, quamuis laurus ipsa quoq; non parum vtilitatis hominibus præbeat, atq; ita vtraq; stirps non sibi sed alijs hanc quasi operam mutuam tradat.. Quapropter nos quoq;, quibus proprie humanitatis virtus competit, cuncta nostra cõsilia, ac vniuersas actiones eò semper dirigere debemus, vt non solũ nobis sed alijs quoq; prodesse possimus. Nihil enim melius neq; præstantius bonitate ac beneficentia, vt in priore symbolo quoq; ex Cicerone retulimus, lib. 1. de Natura Deorum. Ex quo etiam apud eundem autorem altera præclara sentẽtia, desumta ex epistola Platonis ad Archytam, lib. 1. de Officijs legitur: Non nobis solum nati sumus, ortusque nostri partem patria, partem parentes, partem amici vendicant. Atq; vt placet Stoicis, quæ in terris gignuntur, ad vsum hominum omnia creari, homines autem hominũ esse caussa generatos, vt ipsi inter se alij alijs prodesse possint, in hoc naturam ducem sequi debemus, & communes vtilitates in medium afferre mutatione officiorum, dando acceptandoque tum artibus, tum opera, tum facultatibus deuincire hominum inter homines societatem. Hæc ille. Quæ ad varia officia mortalium sibi mutuo inseruiẽtium referri possunt: pertinentq; huc omnia quæ de* CHARITATE *ac amore tam sacræ quàm profanæ nobis literæ proponunt.*

MODO

XXXVIII.

MODO IVPITER ASSIT.

Vt ſapias rectè & facias, Deus efficit: Ejus Auxilio plena lance beatus eris.

Exprimi-

XPRIMITVR *hac pictura Pinus in Oleam inserta, circa quam duo serpentes circumvoluuntur, non aliter ac in Caduceo Mercurij depingi solent. Olea itaq; consecrata Mineruæ siue Palladi Iouis filiæ, (vt poëtæ allegorice fabulantur,) tanquam sapientiæ præsidi dicitur. Mercurius vero ipse quoq; Iouis filius, actionibus ingeniosis ac laudabilibus præesse perhibetur. Voluit autem doctissimus Ioannes Baptista Pigna, (quemadmodum Hieronymus Ruscellus in suis Italicis symbolis refert) hac inuentione ingeniosa vti, posteaquam summa cum laude diu in Academia Ferrariensi publice bonas Artes docuisset, ac tandem totũ sese tradidisset Duci Ferrariæ, cum quo à pueris fuerat educatus, ac deinceps principi isti in max. ac grauiss. negotijs semper fidelem nauasset operam. Hinc per Iouem voluit intelligere Deum Opt. Max. à cujus diuino auxilio ac prouidentia sese totum pendere, illiqúe omnia accepta referre ingenue fatetur. Per terrestrem vero Iouem ipsum Ducem Ferrariensem herum suum clementissimum, designare studuit, atque ita hac duplici ope sperabat se ad vtrumq; genus vitæ, theoricum nimirum, vt vulgo vocant, ac practicum aspirare posse, in quorum conjunctione legitima non dubitabat certò consistere, non solum secundum Peripateticos, sed etiam sacratiss. litteras, veram & absolutã hominis felicitatem.*

SE SV-

XXXIX.

SE SVSTINET IPSA.

Vitis recta ſuo per ſe fulcimine nixa
Pingit eum, ſua ſors cui ſatis eſt, animum.

INTER *plura genera vitium, refert Plinius lib. 14. cap. 3. quoddam etiam peculiare reperiri, nullo plane indigens fulcro alterius arboris aut palis, sed quod ipsum sese sustineat, vnde etiã à Græcis* ὀρθάμπελος, *id est, vitis recta nominatur. Strabo vero de mira vitis talis crassitie lib. 2. & lib. 17. ea scribit, quæ prope fidem communem superant. Hæc profecto imago est accommoda veræ* αὐταρκείας, *id est illius qui contentus est suis rebus suiq; ingenij dotibus, neque ab alijs temere pẽdet. Quas maximas diuitias certissimasq; nominat Cicero in Paradoxis. Et Lucretius inquit:*

Diuitæ grandes homini sunt viuere parcé
Æquo animo. &c.

Quod multo rectius ac plenius D. Paulus paucis docet. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας, *inquit,* ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. *id est, Quæstus autem magnus est pietas cum animo sua sorte contento. Et Syracides cap. 40.* ζωὴ αὐτάρκους ἐργάτου γλυκανθήσεται, *h. e. Vita operarij, cui quantum satis est suppetit, dulcis erit. Tam magni autem veterum nonnulli hanc* αὐτάρκειαν *fecere, vt teste Theodoreto in libro contra Græcos infideles sermone XI. in quo tractat de fine & judicio, in ea vltimum hominis quidam philosophi, autore Hecatæo, bonum statuerint. Quò pertinet etiam præclara sententia in Olympijs Pindarica hæc.* Ὑγιέντα δ' εἴ τις ὄλβον ἄρδει, ἐξαρκέων κτεάτεσσι, καὶ εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ μαθέυσῃ θεὸς γενέσθαι. *id est. Sanam autem si quis opulentiam irriget, contentus ijs quæ conquisiuit, laudemq; adjungens, ne quærat Deus fieri, vel vltra humanam sortem sese extollere.*

SPERA-

XL.

SPERARE NEFAS.

Aurea in hoc frustra speramus sæcula mundo,
Alterius sæcli quæ dabit ille Pater.

VERCVS glandibus fœcunda indicat primum sæculum frugale, & simplex, quod, vt Ouidius cecinit, —— vindice nullo
Spõte sua sine lege fidem, rectũq; colebat:
Quod inde aureum fuit nuncupatum. Adjungitur huic arbori palma sua sponte quoque vberes adeo fructus ad vsum hominum præbens. Ac sicuti hic duplex fructus illis felicibus temporibus absq; vllo labore quæsitus gratiss. passim mortalibus fuit cibus, ita etiam virtus ipsa ac honestas, quæ tum pleno, vt dicitur, gradu in terris florebat, animis eorum fuit alimentum suauiss. Descriptionem vero quatuor ætatum admodum luculentam, qui volet, legere poterit apud Ouidium lib. 1. Metamorphos. Itemq; apud Hesiodũ lib. 1. Ἔργων καὶ ἡμερ. *Quẽadmodum vero omnes probi ac virtutis amantes tale sæculum quidem summopere exoptant, ita sperare vel expectare in posterum haud licet: de quo multorum etiam querelæ extant, & apud Senecam in Tragœdia Thyeste Chorus exclamat.* ——— in nos ætas
Vltima venit, ô nos dura
Sorte creatos. ———
Quod nostro huic calamitosiss. tẽpori multo rectius cõuenit. Alij sacratiorem inde sensum eliciunt, quod nimirum post originalem justitiam lapsu primorum parentum amissam, in hoc mundo non liceat amplius sperare perfectionẽ absolutam & aureum seculum, sed istud nobis partum à CHRISTO *vnico nostro saluatore ac redemptore in altera vita æterna esse quærendum ac certo expectandum, ita tamen vt in hoc quoq; mundo, diuina adjuuante gratia, aliquem illius gustum ac sensum habere incipiamus.*

SVSTI-

XLI.

SVSTINE VEL ABSTINE.

Carpere parce meas frondes, qui ſingula carpis,
Vulneret audaces ne tibi ſpina manus.

Manus hominis ſpinoſiſſimum fruticem Rhamnũ temere contrectans, ac inde ſeipſam vulnerãs, indicat curioſitatẽ ſiue πολυπραγμοσύνην, quam Plutarchus dicit eſſe φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id eſt, ſtudium cognoſcendi aliena mala, non ſolum inutilem ſed etiam ſæpenumero detrimentoſam eſſe, cum homines in aliena ſemper inquirere, & quæ non ſui ſunt officij cum magno ſuo damno peragere volunt. Vnde etiam rectè Plautus in Sticho dixit, neminem eſſe curioſum quin ſit maleuolus: & Menandri præclara eſt ſententia,

Τὸ πολλὰ πράττειν καὶ λύπας πολλὰς ἔχει,
Multa facere & moleſtias multas continet.

Poteſt idem quoq; referri ad alias res periculorum & moleſtiarum plenas, quibus ſi frui cupiamus, multa nobis diſcrimina ſint ſubeunda. Aliud Epicteti eſt generaliùs dictum, qui reliqua philoſophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ inſtitutionem pertinent, duobus verbis complecti voluit, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id eſt, Suſtine & abſtine. De quo vide plura apud Gellium Atticarum noctium lib. 17. cap. 19.

Ac D. Chryſoſtomus Homilia 45. in S. Matthæum ad voluptatet hujus ſæculi hoc ſymbolum accõmodat. Quemadmodum, inquit, acuti vepres vndecunq; tanguntur ac conſtringuntur, manus cruentant, eodem modo deliciæ, pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibus ſimiliter membris officiunt, &c.

NEGLE-

XLII.

NEGLECTA VIRESCVNT.

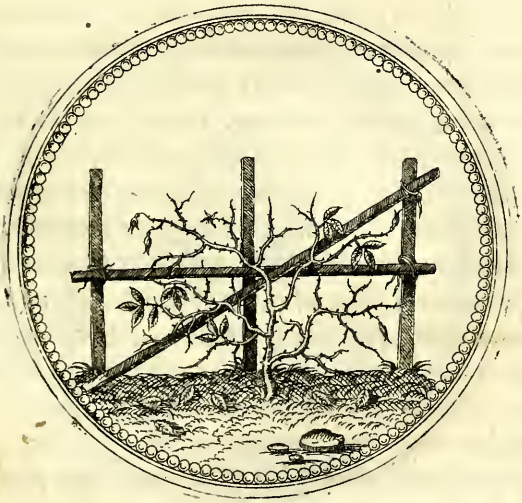

Emergens virtus noua ſpernitur, vt roſa brumâ.
Expecta: Flores ſota calore feret.

ROSÆ *frutex hyberno tempore, quasi aridus spinisq; solummodo horridus, carens foliis ac floribus negligitur prorsus, vel etiam pedibus conculcatur. Primo tamen veris tempore vix depulso frigore hyberno, beneficio mitioris ac temperatioris aëris rursum reuirescere et rosas protrudere, antea ab omnibus neglectus, incipit. Non aliter sæpe virtuti primum sese exercẽti ac primum emergenti, quæ quidem crebrius quàm matura ac omnibus numeris absoluta inuidiæ stimulis est exposita, insidias struere, ac quasi adhuc in herba versantẽ suffocare homines mali ac inuidi conantur. Vnde sæpenumero quidam in primis suæ ætatis annis viuacitatem ingenij & laudabilem industriam ad omnia honesta præ se ferentes inuidia ac maleuolentia aliorum, quasi frigore hyberno non parum retardantur ac impediuntur, ne scilicet plenam de se spem conceptam tempestiue adimplere possint. Non raro tamen rursum diuino inprimis adjuti auxilio, tanquam aura clementiore conseruati ac excitati rursum repullulant, & ad frugem optatam tandem perueniunt. Quod egregium exemplum merito omnes ingenui adolescentes, ad præclaras virtutis actiones cupide aspirantes, ante oculos continuo habere, nec vllo modo à recto tramite abduci, sed potius fructus laudabiles suorum laborum suo tempore proferre debent. Alibi additur,* NON SEMPER NEGLECTA.

VIRTVS

XLIII.

VIRTVS DIFFICILIS SED FRVCTVOSA.

Ardua vallatur duris ſapientia ſcrupis:
Dulcibus aſt eadem fructibus illa ſcatet.

DESVMTVM *est hoc symbolũ ex eruditiss. Emblematis Adriani Iunij, cujus hæc est interpretatio. Nux pinea, quæ olim Cybelæ fuit sacrata, colliculis qbusdam inæqualis ac aspera, miraque duritiæ est, quæ vix ignis vi reserari potest. intus vero nuclei dulces latitant, non parum ad alimentum ac diuersos hominum morbos vtiles. Sic ad virtute & honestate ac laudabiles actiones non nisi per labores ac varias difficultates peruenirí potest, at postea sequuntur suauiss. fructus. Quæ omnia Hesiodus paucis versibus ita eleganter complexus est, vt & Socrates eos cõmendet apud Xenophontem lib. 2. ἀπομνημον. & Ciceroni quoq; vehementer placuerint, ideoq; lib. VI. Epistolarũ familiarium ad Leptam, monuerit amicum suum, vt filium ipsius jubeat Hesiodea iste ediscere, semperq; habere in ore.*

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηϊδίη δήπειτα πέλει, χαλεπήπερ ἔασα.

Quos quidam satis eleganter vertit in latinam linguam:

——————— Virtutem sudoribus vndiq; diui
Præsepsere, & longus ad hanc perque ardua callis,
Asper & est primum, sed vbi alta cacumina victor
Contigeris, jam fit facilis, licet ardua dudum.

Simonides etiam apud Clementem Alexandrinum lib. 4. Stromatum, habitare virtutem δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις, *id est, in rupibus difficilimis, dixit. Ac Ouidij est præclarus versus.*

Gloria difficili parta labore venit.

IDEM

XLIIII.

IDEM AMBO.

Perſea fert cordis fructus, folia æmula linguæ,
O vtinam in cunctis hæc bene juncta forent!

FRVCTVS *arboris Perseæ formã cordis repræsentare, folium autem cum lingua similitudinem habere, Plutarchus quoq; in libello de Iside et Osiride notauit, cũ in Ægypto Harpocrati hæc arbor fuerit dicata, cujus veteres mentionem fecerint; & inter recentiores Carolus Clusius in suis obseruationibus Hispanicis diligenter descripsit ac delineauit. Plinius tamen cum Persico arbore (cujus forsitan nonnihil congener est, specie autem differt) videtur quodammodo confundere. Docemur hoc symbolo, veritatis orationem debere esse simplicissimam, ac vndiq; sibi constare, vnde Germanis prouerbium quoq; adhuc frequens est, volentibus Cor & linguam oportere vnum idemq; esse. Quod vtinam hoc nostro sæculo, in quo*

Candor *inter homines* res intermortua pæne est,

plures diligentius obseruarent, cum profecto, secundum B. Nazianzeni dictum grauiss. πᾶν ὁ πεσποιητὸν οὐδὲ μόνιμόν ἐστι, *id est, nihil simulatum possit esse diuturnum. Videmus autem & quotidie experimur, potius jam nimis vere in multos conuenire istud Ciceronis, in quadam Epistola ad Quintum fratrem, dictum, vbi ait: Multis simulationum inuolucris tegitur & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscujusq; natura: frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur: lingua autem sæpiss. Definit vero idem Cicero Veritatem libro 2. de inuẽtione, per quam immutata ea quæ sunt, aut ante fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Ad veritatem autem amplectendam Sophoclis est egregia cohortatio.*

Θάρσει, λέγων τἀληθές, οὐ σφάλλῃ πότε.

Bono sis animo, vera dicendo nunquam erraueris.

CITO

XLV.

CITO NATA CITO PEREVNT.

Quid certat tardæ citò nata cucurbita pino?
Interitu celeri, quæ citò nata cadunt.

LCIATI hoc est symbolum, quod Petrus Crinitꝰ de honesta disciplina lib. 2. cap. 14. longe ante ipsum in hunc modū exposuit. Sata est olim Cucurbita juxta Pinum arborem procerissimam. Cum vero multis pluuijs ac cœli temperamento hæc plurimum creuisset, lasciuire cœpit & ramulos audacius porrigere, jamq; in pinum serpebat & in suos ramos audebat frondes inuoluere, prægrandia sua poma ac virescentia ostentans. Tanto itaq; fastu ac insolentia intumuit, vt pinum ipsam ausa sit hoc pacto aggredi. Et vides ait, vt te jam supero, vtq; foliis ac virore præsto. Tum pinus, quæ senili prudentia præstabat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed respondit: Ego vero hic multos calores & hyemes, variasq; temporis aduersitates pertuli, adhuc tamen integra consisto, tu vero ad primos rigores minus habebis audaciæ, nam frondes concident, & virescere desines. Hunc apologum integrum placuit huc afferre, quandoquidem opt. in omnis generis ardeliones & agyrtas, & auaros audacesque Empiricos nostrorum temporum conuenit, qui si quando nescio quam momentaneam gloriam ac felicitatem suis fraudibus ac ostentationibus conquisiuerint, quibus etiam probis & doctis viris audacter insultare non erubescunt, paulo post tamen vbi seriò aliquid tractare coguntur, & ad rem ipsum peruentum est, concidunt ac tanquam fumi venditores ipso fumo pereunt. Quod multis exemplis quæ præ foribus sunt probare nominatim non esset difficile, nisi breuitati studere mihi propositum esset. Alibi apponitur, BREVIS HÆC EST GLORIA. *vel ex Martiale,* IMMODICIS BREVIS EST ÆTAS.

TVRPI-

XLVI.

TVRPIBVS EXITIVM.

Cantharidum rosa mors. Sic luxus deliciæq;
Eneruant animos eripiuntq; virûm.

Canthari

Anthari ac ſcarabei & hujus generis inſecta plurima ita fætoribus ac ſordibus, ex quibus originem duxerunt, delectantur, ac illis ſuſtentantur, vt contrà odorum ſuauitate planè exanimentur ac pereant. Ideoq; Roſis inſidentes ſcarabei vel cantharides torpeſcere, vel tandem emori dicuntur. Ad hunc modum molles ac effœminatos in ſuis voluptatibus ac delicijs, quæ non ſolum corpori, ſed menti quoq; obſunt, plurimũq; nocent, paulatim contabeſcere ac tandem illicito luxui interitu ſuo meritas pœnas luere cõſtat. Quod Claudianus lib. 2. ad Stiliconẽ egregie hisce verſibus nobis explicauit.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitrijs hebetat caligine ſenſus,
Membraque Circæis effœminat acrius herbis,
Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior vlla,
Interius fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, toruos auro circumligat hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Silius quoque Italicus breuiter hæc expoſuit.

—Nec ira Deũm tantum, nec tela nec hoſtis,
Quantum ſola nocet animis illapſa voluptas.

Pierius in ſuis Hieroglyphicis refert, Hannibali alioqui duro, ſed ob Capuanas delicias tandem effœminato, non abs re ſcutum debuiſſe offerri, in cujus medio Scarabeus fuiſſet depictus, quem vndiq; roſarum ſertã ambirent, ſignificatione eadem, quam hoc ſymbolo exprimere voluimus.

SIT

XLVII.

SIT MODVS IN REBVS.

Sit tibi, ne noceat, vini moderatior vſus:
Prima ſitim, curas altera pocla leuent.

Esvmtvm est hoc symbolum ex Horatij versibus,

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos vltra citraq; nequit cõsistere rectũ.

Monemur autem hîc inprimis, vino esse sobrie ac ἐπισαμένως, (vt loquitur Theognis,) vtendũ, ad virium debilitatarum recreationem & lætitiam quidẽ, sed non ad ebrietatem, quod etiam vbiq; in sacris litteris serio nobis proponitur ac explicatur. Vnde D. Basilius in sua luculenta quadam de Ebrietate oratione, hanc non immerito vocat ἀκρόπολιν, id est, arcem omnium flagitiorum. & Athenæus lib. 10. μητρόπολιν πάντων τῶν δεινῶν. Quod vt vbique hominibus inculcatur: ita certe deplorandum est, nihilominus hoc vitium maxime detestandum adhuc esse non solum nimis commune, sed apud multos ferme haberi virtutis loco, cui etiam præmia proponantur, vt olim à Mithridate factum accepimus, ijs qui plurimum biberint. Explicat autem adhuc melius hoc symbolum carmen quoddam in Microcosmo, libello elegantissimo nuper impresso Antuerpiæ, hisce verbis.

Tres vitis profert vuas, tria pocula mensæ,
Si circumspicias, apposita esse vides.
Muta tribus vicibus docet hæc pictura bibendum,
Scilicet vt sedent pocula prima sitim,
Altera rancorem crudo de pectore pellant,
Firma valetudo quo tua membra beet.
Tertia sed misce tibi pocula propter amicos,
Inter quos maneant gordia vincla decet.

BENE-

XLVIII.

BENEVOLVS ATQVE BENIGNVS.

Qui semiclauso conniuent germine flores,
Dilatati, aries quando fauebit, erunt.

CIPIO *reuersus ex Africa, et primus triumphaturus de Hannibale, jussit vt milites octauæ legionis, qui primi etiam castra Carthaginensium oppugnauerant, ac Ducis eorum insignia abstulerant, non solum die triumphali manu gestarent fasciculum rosarum, sed inposterum quoque in clypeis similiter depictas rosas vsurparent. Posterior quoq; Scipio post expugnationem & destructionem vltimam potentissimæ vrbis Carthaginis, voluit milites vndecimæ legionis, qui etiam ipsi ante alios omnes muros conscendissent, easdem Rosas in suis armis & scutis gestare, atq; hoc modo cum ipsius Scipionis curru triumphali vndiq; rosis similiter exornato vrbem ingredi. Sic apud Homerum legitur Achillis scutum rosis fuisse insignitum, nec non cassides Hectoris atq; Æneæ. Rosæ itaq; hoc loco nondum plane maturæ ac apertæ indicant allegorice juuenilis animi, heroica virtute præditi in principe expectationem singularem, qui ratione ætatis sua consilia ac facta nondum omnibus potest probare nec cũctis innotescere. Additur autem supra rosarum fruticem in regione cœlesti signum Arietis, quod veris tempus amœnũ nobis solet adducere, & illi quasi præesse, quo tempore Rosæ maxime florent, & ob suauiss. odorem inprimis expetuntur. Non igitur sine ratione hoc symbolo vti in sua juuentute Virginius Vrsinus filius Pauli Iordani, eoq; innuere voluit, magnam spem se collocare in beneuolentia ac gratia sui auunculi Cosmi Medicis Magni Ducis Hetruriæ, cui Arietis signum, vt etiam Augusto Cæsari, fuit in horoscopo.*

NON

XLIX.

NON INFERIORA SECVTVS.

Solis vt hunc florem radiantia lumina verſant,
Dirige ſic mentem Chriſte benigne meam.

EST egregia quædam planta admiratione sane digna, ante paucos annos inter exoticas ad nos quoque allata, & vbiq; jam in hortis colitur, quam Chrysanthemum Perunianũ à loco natali, à forma plantam maximam, Florem solis vero propter effectum & similitudinem nominant. quidam Bellionem Plinij esse opinantur, incerta tamen (meo judicio) conjectura. Hæc intra sex vel ad summum septem mensium spacium, ex quo terræ semen ipsius est mandatum, eo peruenire solet magnitudinis, vt humani brachij crassitiem, & altitudinem duodecim vel plurium cubitorum excedat. Quemadmodum verò florum densitate ac multiplici foliorum numero Pæoniæ nonnihil cedit, ita seminum copia, quibus altera caret, hanc longe superat, nam eorum vltra mille in vno cippo numerauimus. Cum itaq; hic flos etiam solem semper respiciat, adq; ejus radios sese plurimum pandat, & superiora semper respiciat, decet nos etiam multo magis ad verum datorem & largitorem omnium bonorum ἐπουράνιον continuè oculos mentis attollere, nec terrenis, caducis ac voluptarijs bonis quasi humi jacentes semper inhiare: ostendentes, secundum Platonem quoque, nos esse cœlestes plantas. Genuæ in palatio Franciſci Leccani aliud symbolũ pulcherrimum huic non dissimile legitur, E COELIS LVX, EO INTVERE. Sic Boeth: de consolatione.

Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere solem.

HINC

L.

HINC RECTE FACIES.

E Lauro, Quercu atque Olea duce digna corona
Prudentem, fortem pacificumque decet.

Sertum

Serтvм vel corolla ex triplici genere ramusculorum, nimirum ex Lauro, Quercu & Olea contexta, ac cuidam sacræ Aræ imposita consecrataq;, allegorice nos monet vt harum arborum naturam ac proprietatem imitemur, & secundum mysticum earum sensum vitam nostram vniuersam integritati ac pietati cõsecremus. Per Laurum enim Apollini dicatam, studium prudentiæ & rerum causſas inuestigandi intelligimus, vnde Dionysius μαντικὸν φυτὸν, id est, arborem vaticinatricem vocat, in quem finem Lauro propter singularem doctrinam poëtæ coronabantur, nam à fulmine id est temeritate & ignorãtia immunis esse putabatur. Quercus vero Ioui sacra fuit tanquã prima arborum, ac propter incorruptam ipsius materiam, & diu durabilem, fortitudinem ac constantiam animi exprimit, quibus contra sensuum aberrationes ac illecebrarum fortuitarum insidias nos munire debemus. Olcam deniq; Palladi attributã, pacis esse symbolum nõ solum Græcorum μυθολογίαι & nummi antiquorum plurimi testantur, sed etiam sacræ litteræ passim indicant. Post diluuium enim à Noë Columba emissa ex Arca, ac celeriter reuersa surculum Oleæ attulit, quo indicio Noë lætatus, sensit diluuij tempestatem jam sedatam, & terram rursum esse ab eluuie aquarum liberatam.

COELE-

LI.

COELESTIA NON SIC.

Ah quàm formaroſas cito deficit inclyta pulchras!
Non ita cœleſtis quas Paradiſus habet.

ROSA *inter alios omnes flores, grata ac odorata, breui quidem admodum tempore durat, sed rursum langueſcens ac exareſcens perit. Similis planè ratio eſt hujus vitæ noſtræ caducæ, fluxæ ac incertæ. Vnde ex recentioribus quidam rectè cecinit,*

Vt roſa mane viget, tamen & mox veſpere languet,
Sic modo qui fuimus, cras leuis vmbra ſumus.

Quæ quidem ad cœleſtem pulchritudinem illam nunquam pereuntem, animum noſtrum merito debent excitare, ac ad perpetuam illius conſiderationem nos aſſuefacere. Cum ibidem, (ſecundum S. Paulum 1. Corinth. 2.) ea præparauerit DEVS *diligentibus ſe, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcenderunt. Atq; hæc cupidiſſime expetenda, cæteris vero ſi ita acciderit, moderate carendum eſſe indicant quoque Gregorij Nazianzeni ſuauiſſimi verſiculi.*

Θεὸν μόνον θείωντε ἀπλήστως ἔχειν,
Οἳς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλέον χαρίζεται
Διψῶν τὸ δίψαον, ἀφθόνως ἀεὶ ῥέων.
Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν κατώμενος.
Solum Deum & diuina concupiſcito,
Sumentibus qui & plura largiri ſolet,
Sitiens ſitiri, ſemper affluens bonis.
In cæteris voto excidens modum obtine.

Hoc de omnibus floribus eleganter expoſuit D. Chryſoſtomus Homilia in Geneſin 43. hisce verbis. Quemadmodum floridum quoddam pratum varios & omnis generis flores exhibet; ita diuina ſcriptura juſtorum virtutes nobis demonſtrat, non vt illorum florum fragrãtia breui tempore fruamur, ſed vt perpetuã inde vtilitatem recipiamus, & eas in ſinu mentis reponamus, vt per omne tempus, ſi volumus, eorum ſuaueolentia frui poſſimus.

INSPE-

LII.

INSPERATA FLORVIT.

Floruit Aroni vi numinis arida virga.
Me quoq; florentem ſpes animoſa facit.

IRGA *Aaronis, vt habetur Numer. cap. 17. inter omnes alias virgas Principum Israël sola cœpit germinare ac virescere, ac flores amygdali protulit, indicans Leuiticæ tribus electionem ad Sacerdotij dignitatem peculiarem, quoniam nulla alia tribus Israëlica cum ea hac in parte conferri potuit, vt quæ præ alijs ad hanc dignitatem electa fuerit, quæúe tanquam amygdalus inter arbores prima florem & fructum proferret, cæterisq; arboribus anteiret. Quam virgam ita floridam Iudaicus postea populus in suis nummis quos siclos vocarunt, designari curauit. Quod symbolum vsurpare Adrianus sextus Pontifex Romanus, patria Trajectensis in Belgio, oriundus ex familia Florentia non obscura, & hoc pacto ad familiæ cognomen alludere voluit: qui ante hanc dignitatem Præceptor Caroli V. & postea in Hispania ob acumen ingenij & prudentiam singularem ad publica negocia tractanda posthabitis alijs fuit adhibitus. Quo symbolo indicauit ad summos hosce honores tam præter suam quàm aliorum expectationem ac spem ipsum fuisse euectum, quibus tamen (haud scio qua de causa) non adeo diu frui illi concessum fuit. Apud Guilhelmum Paradinum aliud dictum est appositum, nimirum,* SEMINE AB ÆTHERIO, *Comprobans diuinitus electam ac conseruatam tribum Leuiticam contra Dathan & Abiron factiosos ac Aaronis sacerdotij, diuiniq; ministerij perturbatores.*

PER

LIII.

PER OPPOSITA.

Liuor iners ſtimulos generoſis mentibus addit,
Sic per fœda roſis allia creſcit odor.

PLVTARCHVS *in libello, quem inscripsit,* πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελεῖτο, *id est, de capienda ex inimicis vtilitate, hoc symbolum docte admodum & elegãter his verbis interpretatur. Sicuti periti agricolæ rosas ac violas existimant se odoratiores ac meliores reddere, si allia ac cæpas juxta eas plantent, quod in ea excernatur, quicquid alioqui alimenti acerbi aut fætidi illis inest: ita inimicus quoque excipiens inuidiæ & malignitatis alterius ictus, beneuolentiorem aliquem amicis secunda vtentibus fortuna reddet atq; commodiorem. Hucusque Plutarchus. Hæc quoq; explicat doctissimus Costæus in* II. *libro de Natura plantarum cap.* 43. *quo in loco inquit: Sed & satione fætidarum rerum prope flores, odore euadent suauiore, vt si allium prope rosam collocaueris. Cum enim simili omnia nutriantur, & ab allio, si quid terræ fætidi inest, in suum trahatur alimentum, quod reliquum est purius remanet, idque in rosæ cedens nutrimentum, suauioris in ea & succi & odoris est caussa. Vt illud addam, calescere vi allij terram, propterea q; & calidius & elaboratius esse quicquid in rosam perfertur.*

SI VI-

LIIII.

SI VIVET VIVAM.

Muri hederam, hæc illos, alterno munere, firmant.
Hic typus expressus mutuæ amicitiæ est.

Hederam

EDERA vincire quasi quibusdam brachijs quicquid apprehenderit, arctißimeque continere solet. Vicißim ergo etiam murorum rudera ea ita sustentantur, ne corruant, ac pariter quoque ab illis conseruatur, ac erigitur, vt hac ratione neutrum sine altero possit consistere. Qui profectò typus est veræ constantisq; amicitiæ, de qua inprimis Cicero aureolum libellum illum, qui vtinam quemadmodum omnium manibus teritur, sic etiam in vniuersa vita à cunctis obseruaretur, accurate conscripsit. In quo inter alia plurima præclara dicta, etiam hæc commemorat: In amicitia & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilli valent, & quod difficilius dictu est, mortui viuunt. Ac paulo post subjungit: Est enim amicus quidem tanquam alter idem. Lælius quoq; in fine ejusdem libelli commendans amicitiam, quæ fuit inter Scipionem & ipsum arctißima, tandem hæc subjungit: Mihi quidem Scipio, quanquam est subito ereptus, viuit tamen, semperq; viuet. Ac Seneca in Epistola 67. scribit: Nihil æque ægrum reficit sicuti amicorum affectus. Non video me mori cum illos superstites reliquero. puto, inquam, me victurum non cum illis sed per illos. Alij ad amatoria nescio quæ hæc transferunt, de quibus non opus est hoc loco disserere.

HINC

LV.

HINC RAPTA IVVANT.

Verna rigant pluuijs languentes nubila flores,
Nos Pater, ætherij Flaminis imbre foue.

VBECVLÆ *mites & irriguæ pluuiam suauem ac vtilem super prata virescentia ac flosculorum variorum amœnitate vndiq; referta leniter effundentes, viuifico illo ac suaui humore intra terræ viscera attracto, plurimum reficere & lætiora reddere solent: absq; illis vero, siccitate & squallore plane exarescunt. Vnde Propheta Ieremias cap. 51. Dante eo vocem multiplicantur aquæ in cœlo. Similiter quoq; viri docti & prudentes, multarum rerum peritia excellentes, dona sua à Deo ipsis cõcessa non inuide occultant, sed diuino inprimis auxilio adjuti de omnibus bene mereri, ac liberaliter scriptis dictisque suis egregijs vniuersis prodesse studeant, diligenter operam dantes, ne secundum sanctum vatem Dauidem, sint tanquam γῆ ἄνυδρος, id est, terra sine aqua, aut, quemadmodum S. Iudas Apostolus loquitur, nubes sine aquis, sibi tantum viuentes, sine vlla aliorum vtilitate. Sic vir Dei S. Moses (vt est in ipsius Cantico Deuteronomij 32.) optat vt concrescat in pluuiam doctrina sua, ac fluat vt ros eloquium ipsius, quasi imber super herbam, & tanquam stillæ super gramina.*

SVRGET

LVI.

SVRGET VBERIOR.

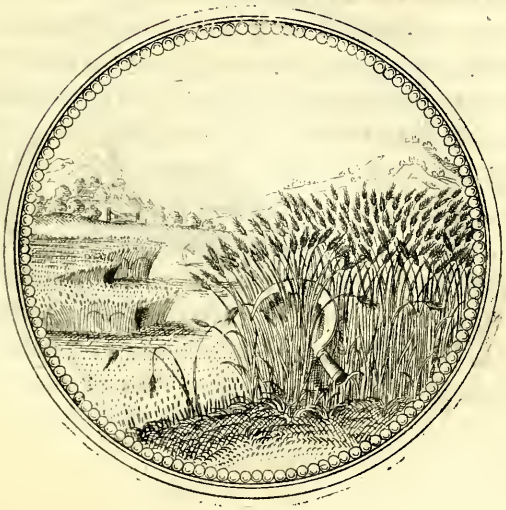

Luxuriem segetis castigat falce colonus.
Ingenium præcox reprime: sic sapies.

IN agris lætioribus præq; vbertate nimium luxuriantibus, segetes interdum tanta fertilitate crescunt & augentur, vt nisi suo tempore nonnihil demetantur, & nimia copia illis detrahatur, seipsas suffocare, ablatis vero superfluis, multo quàm prius crescere vberius soleant. Non aliter quædam nimis ambitiosa ac felicia ingenia plus quàm oportet sibi tribuentia, ac ideo omnia audacter ac præcipitanter agentia, sæpe se ipsa euertunt ac consumunt: at si interdum falce moderationis ac humilitatis reprimantur ac castigentur, tum demum fructus maturiores ac præstantiores producere consueuerunt, contrà præcocia & nimiũ luxuriantia ingenia sæpe in ipsa quasi herba suffocantur. Nam juxta Senecam, ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas. Quò pertinet D. Augustini dictum in Epistola 1. ad Maced. Quædam acutiss. & excellentiss. ingenia tanto in majori errant, quanto confidentius tanquam suis viribus cucurrerint, nec suppliciter ac veraciter DEVM, *vt vitam sibi ostenderet, petiuerint.*

SIC

LVII.

SIC VITAM INVENIES.

Spica attrita manu ſua grana effundit ad vſus:
Sic oſtende actu, quæ meditata tenes.

SPICÆ *jam maturæ inter duas manus nisi continuè fricentur ac valide exprimantur, grana frumenti in illis conclusa inde non possunt excuti vel rectè colligi, quibus ita expressis conuenientissimũ illa alimentum generi humano præbent. Ita etiam quamtumuis præclaræ cogitationes ac meditationes de rebus tam sacris quã profanis, nisi ad actum, vt dici solet, traducantur, parum vtiles esse solent. Vnde etiam Cicero in 1. De Officijs libro ait Virtutem omnem in actione positam esse, quod sumsit ex luculenta de hac re disputatione Aristotelis in X. Ethicorum Nicomacheorum. Opus itaq; est ad res præclaras peragendas multum laboris ac defatigationis impendere. Vnde etiam Ouidius:*

Quæ latet inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.

CL. vir, singulari doctrina præditus Nicolaus Reusnerus, in secunda parte suorum Imperatoriorum symbolorum, ex D. Chrysostomo desumtum attribuit FL. Valerió Constantio Imperatori Roman. ejusmodi symbolum, VIRTVS DVM PATITVR VINCIT. *Quod in primis de Christiana pietate ac virtute intelligendum, quemadmodum præclare dicitur in Epistola ad Hebræos cap. 12.* πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. *Omnis castigatio in præsens quidem non videtur esse gaudij sed molestiæ. At postea fructum tranquillum justitiæ reddit ijs, qui per illam fuerint exercitati.*

GAV-

LVIII.

GAVDET PATIENTIA DVRIS.

Fortis ab aduerſis animus præclarior extat:
Pondere ſic preſſus ſurgit acanthus humo.

Acanthus

CANTHVS *ea herba esse putatur quam vulgo à similitudine foliorum cum pedibus vrsinis, Brancam vrsinam Italicam vocant, & apud nos quoque hoc tempore excolitur. De qua Vitruuius lib. 4. cap. 1. historiam refert ejusmodi. Virgo ciuis Corinthia jam matura nuptijs, implicata morbo discessit. Post ejus sepulturam, quibus ea viua delectabatur poculis, nutrix collecta & composita in calatho pertulit ad monumentum, & in summo collocauit, atq; vti ea permanerent diutius sub diuo, tegula texit. Is calathus fortuito super acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere pressa radix acanthi media folia & cauliculos circa vernum tempus profudit, cujus cauliculi secundum latera crescentes, & ab angulis tegulæ ponderis necessitate expressi, flexiones in extremas partes volutarum facere sunt conati. Tunc Callimachus Statuarius præteriens hoc monumentum, animaduertit eum calathum, & circa foliorum nascentem teneritatem, delectatus q; genere & formæ nouitate, ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit. Hactenus Vitruuius. Vt igitur hæc herba melius crescit ac elegantius, si nonnihil prematur: sic etiam animus fortis & sua virtute inuictus contra omnes insultus fortunæ, in aduersis semper sese magis exerit, ac multo clarius omnibus conspiciendum prabet. Vnde Lucanus.*

———serpens sitis, ardor arenæ,
Dulcia virtuti, gaudet patientiā duris.
Lætius est quoties magno sibi constat honestum.

Camillus de Camillis in Italicis symbolis addidit, PRESSA TOLLITVR HVMO.

SERVA-

LIX.

SERVARI ET SERVARE MEVM EST.

Seq̃ aliasq̃ pudens matrona à crimine seruat:
Putrorem milium ceu procul esse facit.

T. Mut.

Mellio quandam peculiarem vim naturalem ineſſe conſtat, non ſolum longo tempore (propter ſuam ſiccitatem potiſſimum) ſeipſum, ſed alia multa, quæ in illius aceruis reconduntur conſeruandi à corruptione ac putredine, qualia ſunt Rhabarbarum, Camphora & ſimilia non pauca. Typus certe valde appoſitus matronæ pudiciſſimæ, quæ ſemper caſtitatem, honeſtatem & omnem virtutem huic ſexui conuenientem & neceſſariam præ oculis habere, & non ſolum ſedulo curare debet quo pacto ſeipſam, ſed etiam omnes quæ illius fidei ſunt commiſſæ ab omni labe & turpitudine integras ac inculpatas ſemper conſeruet. in quam vere illud Senecæ in Octauia competit,

Probitas, fidesque, conjugis mores, pudor,
Placeant marito.

Ac ſecundum Ariſtotelem in Oeconomicis, non tantũ nitor veſtimentorũ, nec excellentia formæ, nec auri multitudo ad laudem mulieris valet, quantum valet modeſtia in rebus, ac ſtudium honeſte decoreq; viuendi. Hocque laudatiſſ. ſymbolum eam ob cauſſam ſibi elegit vſurpandum illuſtriſſima Marchionis Vaſtij conjunx Maria de Arragonia, ſpecimen & imago certiſſima omnis honeſtatis, caſtitatis ac prudẽtiæ, quæ in hunc ſexum poteſt cadere: de cujus laudibus plura, qui volet, legere poterit apud Paulum Iouium & alios ſcriptores Italicos paſſim in eorum ſcriptis. Alibi non minus elegans & vetus dictum additur, SERVATA VALEBVNT.

INVI-

LX.

INVICTA MANEO.

Syrius vt flagret, viret ac perfusa liquore est.
Candida sic durent pectora firma fide.

On caret admiratione, paruulam hanc, at elegantem plantam plærunque ſabuloſis ac vdis locis, interdum etiam vmbroſis ſyluis prouenientem, & quæ cum capillaribus herbis magnam habet affinitatem, veteribus forſitan ignotam, ad multos morbos tamen efficacem, quamtumuis etiam æſtate ardentiſſimis ſolis radijs ſit expoſita; nunquam tamen folia ipſius, caua inſtar puſilli cochlearis, roſcido quodam humore deſtitui, eorumq; lanuginem admodum teneram guttulis quibusdam pellucidis ſemper madere, vnde etiam nomen ſortita eſt, vt Rorem Solis ac Rorariam recentiores nuncuparint, de qua Chymici neſcio quæ arcana prædicant, vt Iſaacus Hollandus proprio ſcripto teſtatur. Illuſtris profecto hæc imago eſt, nos etiam in ſummis caloribus ac æſtibus calamitatum & afflictionum nũquam flacceſſere aut ſuccumbere, ſi ex ſacratiſſ. verbi diuini fontibus viuidum ſemper ac roſcidum ſuccũ, qui nos ſubinde recreet, alat ac ſuſtentet, hauriamus. Qui alioquin nimia rerum humanarum ac caducarum cupiditate diſſipatus ac conſumtus, perpetuum marcorem, & tãdem interitum pernicioſum producit. Vnde Chryſoſtomus in Epiſtolã S. Pauli ad Corinth. ſerm. 26. Τότε γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ καθαίρεται, ὅτε διὰ τὸν θεὸν θλίβεται, *id eſt, Tunc etiam anima purgatur, quando Deo volente affligitur. Quo in loco plura admodum vtilia idem ſanctus & diſertus pater exponit, quæ hîc recenſere nimis longum foret.*

NVN-

LXI.

NVNQVAM LANGVESCIMVS.

Impauidum inuictumq; animum signas amaranthe:
Et vegetis senibus grata corona tua est.

DIOSCORIDES *Helichrysũ nominat quoque Amaranthum*, ἀπὸ τῦ μὴ μαραίνεσθ, *id est, quod nunquam marcescat. Sed Plinius diuersam ab eo plantã, purpureo flore præditam ita vocare videtur, quam Itali* fior velluto *appellant, puellis ob colorem viuidum et perennem ad coronas texendas gratiss. præsertim hyberno tempore vbi viuidum suum colorem adhuc retinet. Fasciculum ex hisce floribus spicatis colligatũ, in signo siue vexillo suo militari depictum gestauit pro symbolo egregius copiarum equestriũ ductor Fabricius Gesualdus Neopolitanus, quo voluit innuere, se in omnibus rebus, quæ spectent ad sui regis autoritatem & vtilitatem conseruandam, semper impigrum præstiturum, nullosq; labores aut pericula vnquam subterfugiturum, sed sine intermissione animo præsenti ac intrepido prouinciam sibi demandatam pro virili administraturum esse, secundum Virgilianum istud,*

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Annotat vero Pierius quoque in suis Hieroglyphicis, veteres illorum capitibus, qui valetudine integerrima viribusq; ad extremũ senectutis vegeti vixissent, solitos fuisse Amaranthinam corollam imponere, propter eandem, quam jam attulimus, rationem.

CADV-

LXII.

CADVCA VOLVPTAS.

Hæc rosa centuplici ceu flore decora, caduca est:
Sic formæ & vitæ mox perit omne decus.

Theophra-

THEOPHRASTVS *scribit esse genus quoddam rosarum circa Philippos in Græcia, cētum folia continens, cujusmodi Plinius ex Pangæo in Campaniam trāsplantatas perhibet, quales nunc rosæ apud nos quoque, quamuis rarius, inueniuntur. Sed nullum, meo judicio, florem pleniorem, elegantiorem & pluribus folijs refertū vidit hæc nostra ætas (harum rerum ad curiositatem vsque studiosa;) quam Pæoniæ ex Hispania, vt ajunt, primum allatæ, & jam vbiq; in hortis instructioribus frequentatæ, cujus in vnico flore vltra quingenta folia me aliquando numerare memini. At superueniente pluuia, vel nimio sole ardente, subitò folia decidunt, & decor omnis abit. Quod in tota vita nostra caduca, fluxa ac incerta (Τὸ γὰρ ἀνθρωπινὸν ὃ παντάπασι βέβαιον. Humana enim non sunt omnino firma, inquit Plato in Epistolis) vnusquisque obseruare, atque ideo fallacibus voluptatibus, quas breuissimas interdum longissima comitantur incommoda, minime indulgere debet.*

Festinat enim (*secundum Iuuenalem*) decurrere velox
Flosculus angustæ, miseræque breuissima vitæ
Portio, dum bibimus, dum serta, vnguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

Idem etiam Ouidius monet hisce versibus.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,
Fit minor, ac spacio carpitur ipsa suo.

Alij addiderunt, MVLTIPLEX, MOX NVLLA, *indicantes simul & vanitatem & breuitatem mortalis hujus ac momentaneæ nostræ vitæ.*

TE

LXIII.

TESTANTE VIREBO.

Pyramidis ſurgentem hederam munimine cernis?
Talis ſtat pietas fulta fauore DEI.

VANQVAM Hedera sit ex numero istarum plantarum, quæ nunquam folia amittunt, sicuti quoque Olea, Myrtus, Palma, Pinus, Cupressus, &c. nihilominus tamen leui momento vel propter ipsius temporis incommoditatem, vel soli imperfectionem, aut alia de causa decrescit & interdum plane exiccatur. Vnde Cardinalis Lotharingus Pyramidem hedera vestitam, in cujus apice Luna est apposita, quæ Regis Galliæ Henrici II. fuit symbolum, vsurpauit, eo designare volens, tam diu Hederam, id est, ipsummet in virore ac felicitate perstiturum, quousque Rex Henricus herus illius floreret, illumq; instar Pyramidis sustentaret. Idq; vnusquisq; alius fideliter ac pro viribus superiori alicui Domino inseruiens, ac vicissim illius beneuolentiam ac fauorem experiens sibi accommodare poterit. Sed multo adhuc rectius ad verum Dei cultum, & honorem transferre hæc licebit. Nam sicuti videmus hederam, vitem, lupum salictariũ & alias hujus generis plantas, propter imbecillitatem, innixu ad arborẽ, palum, vel murum egere: ita persuasum esse nobis debet, nos non posse alia ratione vlla assurgere, crescere vel florere, quàm accessu ad Deum Opt. Max. & gloriæ ejus pro viribus tuenda. Academici occulti Brixienses habent columnam, circa quam Smilax planta inuoluendo ascendit, cum tali dicto, VT ERIGAR.

VT PRI-

LXIIII.

VT PRIMVM CONTIGIT AVRAS.

Qui ſapit, ille animum peregrino obdurat in orbe,
Coralium extra vndas ſic abit in lapidem.

Oralivm, (inquit Dioscorides lib. V. cap. 97.) marinum esse fruticem constat, qui alto extractus, duratur statim atque emergit, tanquam offuso aëre protinus concrescat, atq; ideo Lithodendron vocatur. Vnde Ouidius in libro 4. Metamorphos. in fabula de Andromeda ac Perseo ejus proprietatem ita describit.

Nunc quoque Coralijs eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant vt ab aëre, quodque
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.

Ac libro XV. eiusdem operis inquit.

Sic & Coralium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit, mollis fuit herba sub vndis.

Ad eundem modum etiam illi, qui patria ac propriis laribus relictis, vbi molliter ac delicate viuere eis licuisset, sine tamẽ aliquo fructu ac vtilitate, instar Vlyssis sibi ppo sucrunt explorare mores multorum & vrbes, atq; laboribus & peregrinationibus fructuosis prudentiam, ac rerum laudabilium copiam ac experientiam sibi comparare, instar Coralij aëre indurati judicium confirmatum & stabile ad quosuis casus ac euentus ferendos tandem consequuntur, & secundum Horatium,

——————est animus illis
Rerumque prudens, & secundis
Temporibus dubijsque rectus.

Huc pertinet præceptum Isocratis, μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τὸς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους. *Ne graueris lõgam viam ingredi ad vtilis alicujus doctrinæ professores. Quidq; Plato, & alij plurimi vtiliss. suis peregrinationibus consecuti sint, næmini est ignotum.*

LXV.

NATVRAE MATVRAVIT OPVS.

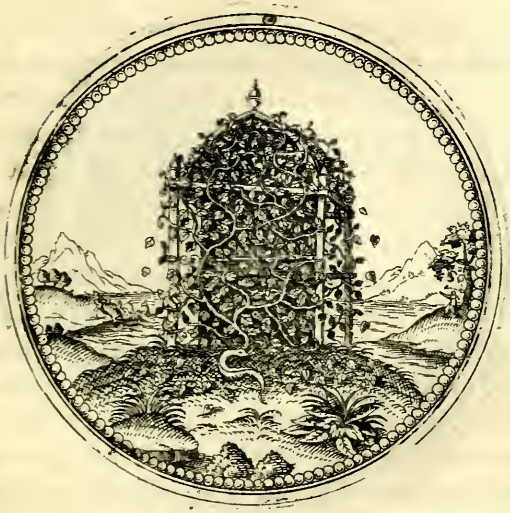

Quod natura breuì maturum tempore perdet,
Cur adeò, huic fatum vim properare, doles?

VM Propheta Ionas ex vrbe Niniue rediisset, ac defatigatus, fruſtraq; expectans finem ſuæ prædictionis, quieuiſſet ſub pergula hederæ ſibi conſtructæ, (vt habet antiqua verſio. alij enim cucurbitam interpretati ſunt) ſomnumq; cepiſſet: vermis quidam circa radicem eroſit ſtipitem, vt paulo pòſt hedera plane areſceret ac periret. Quare Propheta radijs ſolis grauiter percuſſus, atq; è ſomno excitatus, & tàm vili vermiculo tam optatã ſibi commoditatem fuiſſe ablatam grauiſſime lamentabatur. At Dominus DEVS hoc pacto illi voluit demõſtrare, quantopere erraret, moleſte ferens prædicationem ſuam de Niniuitis ratam non haberi, nec perpendens, cum tantopere ipſe doleret jacturam illius Hederæ eum à calore ſolis defendentis, quãto magis diſplicere Deo deberet, tam magnam vrbem, præſertim veram pœnitentiam agentem, perire. Hoc exemplo quidam magnus vir (vt ſcribit Camillus de Camillis in ſuis Italicis ſymbolis,) ſeipſum voluit conſolari ac ad patientiam conſtantiamq; admonere, propter obitum filij ſui magnæ expectationis; per hederam indicans præclaram ſpem de eo jam conceptam, per vermem autem ipſius mortem. Hoc modo ſibi ſubijciens, quod vt alioqui tandem arida potuiſſet fieri hedera & perire, ſic quoque mors, quæ paulo pòſt filio forſitan imminebat, nonnihil fuiſſet accelerata, atque ideo etiam animo æquo eſſet ferendam.

LÆTA-

LXVI.

LAETAMVR GRAVIORA PASSI.

Non æstu cytisus, non frigore, non niue læsus,
Spernere magnanimos omnia dura docet.

Cytisum

CYTISVM *fruticem, qui jam de sententia D. Merantæ & Matthioli aliorumq; existimatur nobis esse notus) scribit Plinius lib. 13. cap. 24. inuentũ esse in Cythno insula, ac inde in omnes insulas Cycladas, mox in vrbes Græcas magno prouentu cætei translatum, miraturq; ideo Italiæ esse rarum. Eodem loco addit, Cytisũ non æstuum, non frigorum, non grandinum aut niuis injuriam expauescere, & vt Hyginus adjecit, ne hostium quidem, propter nullam gratiam ligni. Qua occasione à Rota, vt scribit Scipio Amiratus in Italico suo libro, de symbolis) Comiti polĕtiæ Neapolitano, strenuo ductori militum, contra hostes cum multis fortiss. viris pro suo Rege expeditionem suscepturo, & nullum laborem aut periculum ipsius causſa detrectaturo, hoc symbolum non sine ratione assignatum fuit. Idq; Seneca etiam, de Ira librum tertium & vltimum claudens, graui admodum Epiphonemate explicat hisce verbis. Dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo simus: detrimenta, injurias, conuicia, vellicationes contemnamus, & magno animo breuia feramus incommoda dum. respicimus (quod ajunt) versamusq; nos, immortalitas aderit.*

Ac Liuius Decad. 1. lib. 4. breuiter grauiterq; dicit. Labor & periculum impenditur, vnde honor & emolumĕtum speratur. Sic Virgilius,

O passi grauiora, dabit Deus his quoque finem.

VT

LXVII.

VT PROSIT.

Felix qui potuit ſolerti mente, vel hoſte
In ſua conuerſo commoda ritè frui.

QVEMADMODVM *apes ad omnes quidem flores aduolant, quanquã interdum amari aliquid vel acris in se cõtineant humoris, quales sunt ranũculi & alij plurimi similes; nihilominus tamen succum quendam vtilem inde exugunt, ex quo non sine admiratione, postea miro artificio mel parant: Sic etiam sedulo magnoque studio ac judicio viris bonis ac doctis annitendum, vt non solum ex optimis ac selectissimis autoribus, sed alijs etiam nõ adeo cõmendabilibus scriptis, si quid boni illis insit, omnia ad vnicam vtilitatem publicam colligant, & posteritati commendent, vt hac ratione prodesse plurimis, nemini autem, si fieri queat, nocere possint.* Quod etiam *Lucretius lib. III. hisce versibus eleganter expressit.*

Flotiferis vt apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

Huc pertinet quoque libellus D. Basilij, Quomodo sint legendi Ethnici scriptores, & non pauca hujus generis apud Clementem Alexandrinum habentur, quæ ad excolendum ac confirmandum hac in parte judicium plurimum conducere possunt. Estq; Æschyli sententia hæc quoque observatione digna,

ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, ἢ ὁ πολλὰ εἰδὼς, σοφός.
Qui vtilia, non qui multa nouit, is sapit.

LEVI-

LXVIII.

LEVITER SI TANGIS ADVRIT.

Læditur is meritò parvum qui negligit hostem:
Fortiter vrticas qui premit, ille sapit,

RTICA ob ſubtiles adeo acutoſq; foliorum aculeos, ſi manibus leniter contrectetur, magnum poſt ſe pruritum & acrimoniam ſatis moleſtam relinquit: contrà vero ſi plena manu fortiter comprimatur, parum nocere poteſt. Quo exemplo indicatur, exigua pericula quandoque, ſi negligantur, nec illis in tempore præſenti animo obuiam eatur, non contemnendas vires ſumere, & hominibus tandem plurimum exhibere negocij. Vnde etiam veteri prouerbio Germanico admonemur, paruũ hoſtem, & exiguum vulnus non temere eſſe contemnendum, cum vtrumque principio neglectum leui aliqua occaſione vires ſumere, & nonnunquam plurimum damni inferre conſueuerit. Quare, vt poëta monet,

Principijs obſta: ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

Et vt Pythagoras: ἀρχόμενον τὸ κακὸν κόπτειν, *&c.*

De hoc ſymbolo quidam eruditum hoc carmen compoſuit.

Molliter vrticam ſi quis tractauerit, vret,
Et timidas lædit tacta borago manus.
His tamen intrepido franguntur ſpicula preſſu,
Hacque omnis ſubitò pellitur arte dolor.
Res age, non magnis nec neglige viribus hoſtem,
Sed leue quo poteris robore, tolle malum.

BRE-

LXIX.

BREVIS EST VSVS.

Vita fugax, quàm cauſſa leuis tua ſtamina rumpit?
Pulſa leui flatu ſic Anemona cadit.

Los Adonidis apud poëtas, ac præsertim Ouidium Anemone vocari videtur, cujus plures sunt species; flores elegantes sed caducos, profert phæniceos, purpureos, luteos & albos quoque. Alij florem Adonidis vocant quandam plantam, quam Herbarij Chamæmelum rubrum quoque appellant. Flos itaque Anemones vt est pulcherrimus, sic leui ventorum impetu, aut solis calore languescit & decidit, ejusq; semen pariter facile in pappos abit. Desumtum autem est symbolum ex Ouidij X. lib. Metamorphos. vbi hi versus leguntur:

——————Nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus,
Qualem quæ lento celant sub cortice gramen
Punica ferre solent, breuis est tamen vsus in illo.
Namque male hærentem & nimia leuitate caducum
Excutiunt ijdem qui perflant omnia venti.

Estq; hic typus quoque vitæ humanæ breuis ac fragilis, sicuti in multis alijs symbolis à nobis dictum est. Quidam referunt ad pulchritudinem sexus muliebris, qua sæpè nimium superbire seseq; efferre solent fœminæ: cum secundū Senecam in Tragœdia Octauia, Florem decoris singuli carpant dies.

Suntque noti versus Ouidiani.

Forma bonum fragile est, quantumq; accedit ad annos
Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.

Alij habent: GLORIA VENTO DISCVTITVR. *Nam Anemone nunquam se aperit, secundum Plinium lib. 25. cap. 23. nisi vento spirante, vnde & nomen accipit, & facile rursum eodem vento flores & semina discutiuntur. Quod Gloriæ vanæ & instabili, quæ non virtute solida nititur ac confirmatur, rectè possumus accommodare.*

DVM

LXX.

DVM RESPICIS ERIGOR.

O Sol juſticiæ, ſine te non fluctibus atris
Curarum potero tollere Chriſte caput.

E Loto multa ſcripſerunt veteres, Theophraſtus, Dioſcorides & Plinius, ac tradiderunt ſole occidente comprimi occludiq;, ad ortum autem aperiri; qui ſeorſim Nymphæam quoque deſcripſerunt. Sed Excellentiſs. D. Medicus Venetus Proſper Alpinus in ſuo accuratiſsimo libro de Ægypti plantis nuper publicato, probare ſtudet, omnino vnam eandemq; plantam eſſe Lotum ac Nymphæam, cum multis annis, quos in Ægypto medicãdo transegit, hanc plantam diligenter inquiſiuerit, ſed fatetur ſe plane omnes proprietates in Nymphæa obſeruaſſe quas Loto olim autores tribuerunt, nec aliam Lotum in tota iſta regione inueniri: quanquam, vt verum fatear, in radice aliqua ſit diuerſitas. At dubitari poſſit num in Euphrate Loti creſcẽtis, cujus potiſs. meminere Theophraſtus ac Plinius, aliqua ſit differentia nec ne cum Ægyptia. De cauſſa vero hujus proprietatis, ſiue jam Nymphæa & Lotus idem ſint, ſeu non, disputat Theophraſtus lib. 11. de cauſſis plantarum cap. 25. à quo tamen nonnihil diſſentire videtur Iulius Cæſar Scaliger in ſuis commentarijs ad eundem librum, de quibus nimis longum eſſet hic diſſerere, quare ad ipſos autores remittimus ſtudioſum lectorem. Eſt autem ſignificatio hujus ſymboli cum alijs non paucis à nobis propoſitis communis, nimirum omnes noſtras cogitationes & actiones dependere à radijs æterni ſolis, Dei Opt. Max. qui ſua diuina bonitate & gratia omnia viuificat, conſeruat, & in lucem profert. Alij addunt: Sic ALMA LVX MIHI. *& vt quidam in more habent poſitum, ad ἐρωλυτὸν accommodant.*

MODE-

LXXI.

MODESTA IVVENTVS, HONESTA SENECTVS.

Diſce puer virtutem ex me, nec flore ſuperbi:
Matura tollat fruge ſenecta caput.

Idit inter alias rariores ſtirpes hanc etiam nouam plantam noſtra ætas, quam vocant Turcico vocabulo Tuſai, nam Conſtantinopoli allata eſt. alij Lilium Perſicũ, à natali loco, vulgo ob ſimilitudinem Coronam imperialem ſiue regiam appellant, quam peritiſſimus rerum ſimplicium Carolus Cluſius, ſummus meus amicus ad Hemerocallidem veterum non male referri poſſe extſtimat. Hujus flos maturus expanditur ac in ſuis propriis pediculis plane deorſum flectitur, at quamprimũ flacceſcere incipit, ſuccedunt illi ſatis magna capita, (vt quoq; in lilio rubro fieri ſolet,) quæ excuſſo flore ſtatim ſurſum eriguntur, ne ſcilicet, ſi deorſum dehiſcerent diutius, ſemina nondum matura putreſcant ac excidant. Sic iuuenes, quãtumuis ingenij, vel corporis atq; fortunæ bonis ornati, ſingulari modeſtia ſeſe ſubmittere, nec ante tempus, (quod ſæpe fieri videmus) exultare, ſuperbire, & inſolẽtiæ criſtas erigere debent, cum ſecundum Saluſtium in bello Iugurt. contemtor animus & ſuperbia, commune nobilitatis malum ſit. Contra vero ſenes jam prudentia & vſu rerum confirmati, autoritatem ſuam tueri, ac bene monendo præcipiendoq; alijs præire jure ac merito poſſunt. Vnde etiam Cicero in lib. de ſenect. ait, Apicem ſenectutis eſſe autoritatẽ. Et verſus græcus jubet expeti ſenum conſuetudinẽ.

Ὁμιλίαν δὲ τῶν γεραιτέρων φίλε.

Notandum vero quod negligentia ſculptoris, ſemina ante flores male ſint poſita.

MENS

LXXII.

MENS EADEM.

Chriſte tuos vultus ſemper venerabor adorans,
Vt Clytie ad ſolem germina pulcra rotat.

THEOPHRASTVS *celebris Philosophus apud veteres, tum alibi tum lib. II. de causis plantarum, reddit rationem quare flores nonnulli ad radios solis sese aperiant, & multi ex illis cum ijsdem plane conuertantur. Clauduntur, inquit, hi imbecilliores nocturno frigore, solis vero tepore fouentur ac aperiuntur, qui reuocat calorem naturalem & à centro ad ambitum effundit, simulq; humorem superfluum educit. Quod tamen in nonnullis tantum noctu sese aperientibus, interdiu vero claudentibus locum non habet, de quo hic disputandi locus nõ est conueniens, cum breuitati potiss. studeamus. Id vero quod priore loco diximus, inprimis obseruatur in duobus Heliotropijs majore & minore, quæ etiam inde denominationem acceperunt, atq; ideo minus præsertim Italice adhuc Girasole, & Hispanice Tornesole dicitur. Hujus autem symboli interpretationem ex Lactantio lib. 6. cap. 8. assumere recte possumus, vbi inquit: Itaq; si oculos in cœlum semper intendis, & solem, qua oritur, obseruas, eumq; habeas vitæ quasi nauigij ducem, sua sponte in viam pedes dirigentur, & illud cœleste lumẽ, quod sanis mentibus multo clarius sole est, hic quem carne mortali videmus, sic reget, si gubernabit, vt ad summum sapientiæ virtutisq; portum sine vllo errore perducat. Digna profecto sententia, quæ in animis omnium infigatur, semperq; in recenti memoria retineatur. Alij adijciunt,* SOLI ET SEMPER, *eadem ferme significatione.*

HVMI-

LXXIII.

HVMILIBVS DAT GRATIAM.

Alta cadunt vitijs, virtutibus infima surgunt,
Hoc te mons sterilis, vallis amœna monet.

VIOLÆ *primi gratissimi flosculi vernales, hinc inde humi serpentes & in locis humilibus ad radices montium libēter crescentes, odore suaui ac beneolenti ab omnibus expetuntur, contrà montes etiam altissimi sæpe ob asperitatem & altitudinem plane remanent steriles, paruumq́ vsum præbent hominibus. Vnde S. Petrus in sua 1. Epistola cap. vltimo. Humilitatem animi vobis infixam habete; propterea quod* DEVS *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et D. Chrysostomus in Epistolam S. Pauli 1. ad Corinth. 1. elegāter & breuiter monet,* οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν χριστιανὸν, ὡς ταπεινοφροσύνη: *nihil ita Christianum admirabilem efficit, ac humilitas. Quod etiam Chilon Lacedæmonius vidit, qui interrogatus quid in cœlo ageret Deus, Alta, inquit, deprimit, & humilia extollit. Vel, vt Herodotus loquitur,* ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα κολούει. *Quod insuper poëta Lyricus cecinit, ex Hesiodo & Xenophonte 5.* ἑλληνικῶν *translatū:*

——————Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat DEVS,
Obscura promens.——————

Et alibi

Vim temperatam Dij quoque prouehunt
In majus; ijdem odêre vires
Omne nefas animo mouentes.

Hesiodi vero locus insignis est initio statim lib. 1. ἔργων καὶ ἡμερ.

Ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει.
Facile enim extollit, facile vero elatum deprimit,
Facile insignem minuit & obscurum auget.

PRO-

LXXIIII.

PROCVL ESTE PROFANI.

Sic tua majestas Deus vne & trine profanos,
Vt reprobos angues alma triphylla fugant.

Trifolia

Rifolia contra ſerpentum ac ſcorpionum ictus valere, ſi ſeminis grana viginti ex vino vel poſca aſſumantur, vel folia ac vniuerſa herba decocta vſurpentur; ac præterea ſerpentem nunquã in trifolijs cõſpici, autores ſunt Dioſcorides & Plinius. Quod quidem inprimis de illo quod Aſphaltites vel Bituminoſum vocatur, & à Scribonio Largo, qui illud plurimum commẽdat, ac ſcribit in Sicilia, ac portu Lunæ ſe copioſe reperiſſe, Trifolium acutum appellatur, (forſitan à foliorum figura) intelligi procul dubio debet. Non diſſimili ratione homines profani, rebuſq; fluxis luxuiq́ue potiſs. dediti, ab honeſtis ac laudalibus præceptis abhorrent, ac imperitum vulgus prauis opinionibus imbutum, vitijſq; varijs obnoxium vtiliſſima monita virtutis ac honeſtatis reſpuit, ...que fugit. Vnde Horatius non exiguus morum magiſter pulcherrimã quãdam Oden, multis vtiliſſimis ſubjectionibus refertam, ita incipit:

Odi profanum vulgus & arceo:
Fauete linguis. ——————

Eſtq; etiam Orphei verſiculus hac in parte merito obſeruandus,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστι, σύραι δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις.

Iis fabor quos ſancta decent, procul eſte profani.

Ac Plato inquit: ὁ καθαρῷ γὰρ καθαρὸν ἐφάπτεσθαι μὴ ὅσιόν ἐστι, *id eſt, Nefas eſt, ab eo purum contrectari, qui purus ipſe minime ſit.*

PVL-

LXXV.

PVLCHRIOR ATTRITA RESVRGO.

Pulchrior vt crescat, teritur Crocus: ô furor ingens,
Latior vt possis surgere, nolle premi!

Theophrastvs docet, et cultores hoc testantur, Croci plantam priusquam in florem sese exerat, conculcatam nonnihil ac pedibus leuiter attritam, postea pulchrius renasci feliciusq; germinare. Sic viri fortes & animosi, atq; ad quæuis magna & egregia facta suscipienda ac expedienda nati & parati, tantum abest vt rebus difficilibus ac aduersis frangantur, vel deterreantur vt multo etiam inde reddantur alacriores & aptiores ad quæuis laudabilia facinora, virtutisq; opera præclara subeunda atq; exequenda, sequentes adhortationem Sibyllæ apud Virgilium Æneid 6.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito
Quàm tua te fortuna sinet.

Quod etiam Ouidius 3. lib. Tristium hisce versibus cecinit,

Quæ latet inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.

Vnde Dux Venetus præclarissimus ac de sua patria opt. meritus Petrus Lauredanus, difficilimis temporibus suæ Reipub. fidelem ac promtam admodum operā præstans hoc symbolo inprimis vti voluit. *Alibi additum legimus,* Conculcatvm vberivs. *Quod si hoc symbolum, quamuis ab alijs multis positum, non adeo est omnibus numeris perfectum, vt cætera quoq; nonnulla, ad Emblematum vel similitudinum classem poterit ablegari.*

ÆQVA-

LXXVI.

ÆQVARI PAVET ALTA MINOR.

Quid sibi Tarquinius? Cur summa papauera frangit?
Sors quia sic plebem terret iniqua patrum.

VALERIVS *Maximus lib. 7. cap. 4. ex Liuio & alijs historicis refert, Sextum Tarquinium filium, cum diuturna obsidione expugnari ipsorum vrbs non posset, tandem ad Gabios confugisse, tanquam sœuitiam & verbera detestantem, & sic fictis blanditijs consecutum fuisse, vt apud omnes sua autoritate plurimum posset, & vrbem in sua quasi manu haberet. Quo facto familiarem quendam suum ad patrem clam misit quæsitum, quidnam deinceps fieri vellet. Iuuenili calliditati senilis respondit astutia: Nihil enim penitus respondit, sed seducto Legato in hortum, maxima & altissima papauerum capita ipso vidente & præsente baculo decussit. Cognito adolescens patris simul silentio & hoc ejus facto, non ignorauit, præcipi sibi vt excellentissimum quemque Gabinorum aut exilio mulctaret aut morte consumeret. Ergo spoliatam bonis propugnatoribus hoc modo ciuitatem patri tandem tradidit. Animaduertens, (vt inquit Paradinus) principem ad pacandam ac sedandam patriam etiam subditorum potentissimos quosq; illi obtemperantes ac deuinctos reddere debere. Quod tamen si tam manifesta vi, quàm occulta fraude cum aliorũ pernicie à principibus fiat, facile in crimen affectatæ tyranidis incurrere poterunt, quæ secũdum Euripidem est ἀδικίας μήτηρ, id est, mater injustitiæ, quando violento vnius ac injusto imperio præter mores & leges pro arbitrio omnia administrantur. Quod Claudianus pulchre describit, hisce versibus lib. 4. ad Honorium.*

Qui terret, plus iste timet, sors ista Tyrannis
Conuenit, inuideant claris, fortesque trucident,
Muniti gladijs viuant, septique venenis,
Ancipites habeant arces, trepidique minentur.

SE VE-

LXXVII.

SEVERITAS ABDITA, CLEMENTIA IN PROMTV.

Quanta exto tellure juuo; nocet abdita radix.
Gratia ſit celebris, non grauis ira ducum.

BETONICAM *herbam vulgaris quidem notitiæ, sed multæ vtilitatis Antonius Musa Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus peculiari scripto celebrare nō dubitauit. Radix tamen terræ abscondita si copiosior sumatur, vomitum concitat, & aliquid veneni in se continere existimatur. Sic Reges ac principes clementiam ac benignitatem suam omnibus notam ac testatam reddere, seueritatem autem occultare debent. Quod verbosius explicat Seneca in principio lib. 1. de Clementia, quo in loco quædam principibus quasi monstrare ac dictare voluit, quæ singulis momentis secum meditari ac examinare merito deberent. Sic itaq; inter alia multa vtilissima præcepta eo in loco sub persona ipsorum loquitur, absq; dubio Neronem discipulum suum ad meliora cupiens præcepta assuefacere: In hac tanta facultate rerum, non ira me ad iniqua supplicia compulit, non iuuenilis impetus, non temeritas hominum & contumelia, quæ sæpe tranquillissimis quoq; pectoribus patientiam extorsit, non ipsa ostentandæ per terrores, potentiæ, dira, sed frequens magnis imperijs gloria. Conditum immo constrictum apud me ferrum est, summa parsimonia etiam viliſsimi sanguinis. Nemo non cui aliena desint, hominis nomine apud me gratiosus est. Seueritatem abditam, clementiam in promtu habeo. Sic me custodio, tanquam legibus quas ex abdito & tenebris in lucem euocaui, rationem redditurus sim. Hæc ille. Quo pertinet quoq; istud Ouidianum,*

Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Cuique dolet quoties cogitur esse ferox.

Quamuis interdum etiam, secundum Ciceronem in Epistola ad Brutum lib. XI. salutaris seueritas vincat inanem speciem clementiæ.

NON

LXXVIII.

NON METENTIS SED SERENTIS.

Pigra faceſſe manus, plenam ne collige meſſem:
Commoda frumenti qui petit, ille ſerat.

NIHIL *optatius accidere potest vnicuique, quàm suorum laborum ac operum videre & percipere tandem fructum aliquem & vtilitatem conuenientem, atq; contrà molestiss. est (quod sæpe vsu venire solet) si aly in nostram messem, vt in prouerbio est, suam falcem immittere partisq; aliorum frui conantur. Sic Agricolæ quoque per totum annum terram colunt, ac semina magna cura illi mandant, vt suo tempore messem optatam faciant, nec facile patiuntur ab alijs pigris ac inertibus ꝓprios fructus sibi eripi. Docemur ideo ocium esse fugiendum, & semper honestis laboribus incumbẽdum, quod sacræ litteræ quoq; ab initio & passim monẽt: inprimis vero crebræ sententiæ in prouerbijs Salomonis & Syracidæ hoc nobis abunde subijciunt: quas hîc exponere nimis lõgum esset. Conuenit autem huic symbolo dictum S. Basilij valde elegans:* Τίς ἐν καιρῷ σπορᾶς οἴκοι καθήμενος, ἐνσάντος τὸ θερισμὸν τὴν κόλπον ἐπληρώσε τῶν δραγμάτων; *Quis sementis tempore domi sedens, instante æstate sinum suum manipulis impleuit? Et S. Nazianzeni eadem verba leguntur in oratione 11. contra Iulianum,* ὁ τὸ ἀμήτου ὁ σκώς, ἀλλὰ τὸ σπείρους. *Horatius quoq; 1. Sermonum Satyra 9, hæc suo more breuiter ac neruose protulit:*

——— Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Quod ex Epicharmo illum desumsisse credibile est, vbi ait, πρεπόντων πόνων σολλοῖσι πάντα τἀγαθὰ οἱ θεοί. *Conuenientibus laboribus diui cuncta vendunt bona.*

BONVM

LXXIX.

BONVM ET MALVM.

Nerion antidotumq́ viris, ſuibusq́ venenum eſt,
Pagina ſacra malis noxa, medela pijs.

RHODODENDRON *siue Rhododaphne, quod Nerion quoq; vocatur, planta elegantiß. & per totam æstatem amænißimos flores proferens, teste Dioscoride lib. 4. cap. 72. mulis, canibus, asinis & alijs bestijs, quo ad flores ac folia, venenum est, at ab hominibus aduersus serpentũ morsus vtiliter è vino bibitur, præsertim ruta addita, (quamuis Galenus lib. 8. de facultatib. simpliciũ Medicamẽtorum hominibus quoq; pernicioſum esse scribat.) Ita, secundum D. Augustinum in commentarijs Psalmi 48. omnia diuina elogia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa vero his, qui ea volunt ad sui cordis peruersitatem torquere potius, quam cor ipsum ad eorum rectitudinem corrigere. Quod etiam S. Paulus 1. ad Corinth. 1. docet. Nam Sermo crucis, inquit, ijs qui pereunt stultitia est, at nobis qui salutem consequimur, potentia* DEI *est. De hoc eleganter in suo pegmate Petrus Costalius ita scripsit.*

Nobilis aspectu folioque virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis esse medela viris.
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læsis affert artubus antidotum.
Bruta tamen folijs animata extinguit eisdem,
Hæc sunt scripturæ non aliena sacræ.
Illa pios rectà cœli deducit in axem,
Sed nigrum reprobis addere Theta solet.
Et licet hoc toto nil sit præstantius orbe,
In latum errorem noxia corda trahit.

Alibi ascriptum legimus, SIC SACRÆ LITERÆ, *sensu nimis manifesto.*

HAC

LXXX.

HAC VENENA FVGANTVR.

Moly venena fugat, fraudem ſapientia pellit,
Hanc pete, cum tot ſint plurima monſtra locis.

OLY herbam describit Homerus Odyss. X. eamq; inuentam tradit à Mercurio, qui cõtra veneficia & magicas artes Vlyssi illam tradiderit, vt ea aduersus fraudes & illecebras Circes, quæ ejus socios in varias belluarum species mutabat, seſe muniret. Quæ omnia mythologice accipi debent. Facultates enim animi quædam conspirantes cum affectibus, rationisq; obœdientiam excutientes, & deinceps facile hinc inde exorbitantes, ad quæuis vitia homines abripiunt, atq; secundum Horatium, Affigunt humo diuinæ particulam auræ, *vnde propria forma exuti in diuersas bestiarum figuras transmutari dicuntur. At contra Vlysses vir prudens, ac multarum rerum vsu præditus, veræ rationis normam ante oculos habens, ac Moly sapientiæ, aduersus monstra prauorum affectuum vnicum amuletum præ se ferens, hæc facile omnia depellit, nec à statu suæ constantiæ se dimoueri vllis illecebris patitur. Plinius ex Theophrasto lib. 25. cap. 4. ita describit. Laudatissima herbarum est Homero, quam à Dijs vocari putat Moly, & inuentionem ejus Mercurio assignat, contraq; summa veneficia demonstrat. Nasci eam hodie circa Pheneum et Cyllene Arcadiæ tradunt, specie illa Homerica, radice rotunda, nigraq;, magnitudine Cæpæ, folio Scyllæ, effodi autem difficulter. Alias hujus quoq; differentias præter hanc, recentiores Herbariorum libri depictas exhibent.*

LXXXI.

DVLCESCIT AMARVM.

Felle carent Ponti pecudes abſynthia paſtæ:
Ferre mala aſſuetus non malè ferre ſolet.

THEOPHRASTVS *lib. 9. cap. 18. de historia plantarum ait. Quod autem consuetudo plurimũ valeat, multis sane rationibus constat. Nam & absynthium pecora hujus tractus pascere negant. Pontica autem nimirum pascunt, vt pinguiora ac pulchriora reddantur, ac, vt quidem volunt, sine felle. Ad eundem modum Plinius lib. 24. cap. 9. sues assuetos cibum capere in vasis siue alueis è ligno Tamarisci confectis, Liene carere dicit. Quod tamen Excellentissimus Medicus D. Prosper Alpinus, qui in Ægypto, vbi harum arborum maxima copia est, Artem Medicam aliquot annis cum singulari laude exercuit, in suis libris quos de Medicina Ægyptiorũ, & plantis in illa regione nascentibus nuper edidit, fabulosum esse arbitratur. Quanta vero vis sit consuetudinis tam in bonam quàm malam partem, pluribus sententijs veterum, atq; etiam exemplis prope infinitis probari posset, sed non sunt hujus loci. Breuiter sane multa complexus est Aristoteles in libello de memoria & reminiscentia, vbi ait,* ὥσπερ γὰρ φύσις ἤδη τὸ ἔθος, *id est, Consuetudo est veluti ipsa Natura. Et Ouidius (quamuis ad amatoria male ista applicauerit,) hisce versibus explicat.*

——————Nil assuetudine majus.
Quod male fers, assuesce, feres bene, multa vetustas
Lenit——————————————

DISPA-

LXXXII.

DISPAREM VITES.

Triſte ſilex calamis, ſilici quoq; triſtis arundo.
Qui ſocium cupies quærere, quære parem.

Scriptores

CRIPTORES *Rei ruſticæ tradunt naturale odium inter filicem & arundinem intercedere, vt ſimul enatæ non ſolum vna alteram enecent, ſed etiam vulnera alterutrius ſtirpe facta, contuſa & impoſita altera rurſum ſanẽtur. Quod etiam Cornelius Celſus hisce verbis memoriæ prodidit: Peſſima ex ſurculis arundo eſt, quia aſpera, eademq; offenſa etiam in filice eſt, ſed vſu cognitum vtramq; aduerſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrita ſuperimponatur. Plinius verò ita ſcribit libro 18. cap. 6. Filices ajunt non renaſci arundine ſectas, aut exaratas arundine vomeri impoſita, ſimiliter & arundinẽ exarari vomeri impoſita filice præcipiunt. Quod ratione alimenti fieri Doctiſſimus Coſtæus lib. 11. de vniuerſa ſtirpium Natura, exiſtimat. Filix enim pinguia, inquit, ſponte amat loca, arundo verò macris facilius prouenit, quamuis inſuper addat, peculiarem formarum aduerſantem facultatem illis ineſſe. Admonemur hoc modo, eorum familiaritatem nobis eſſe fugiendam, qui ita ſint animati, vt cum illis quaſi innata contrarietate nobis nihil conueniat, quiq; in omnibus contentioſe aduerſari alijs ſoleant. Cum (ſecundum Iulium Cæſarem) Magna ex diſſenſionibus incõmoda oriri ſoleant, & apud Ciceronem in libello de Amicitia recte dicatur, Diſpares mores diſparia quoque ſtudia ſequi.*

QVO

LXXXIII.

QVO MOLLIVS EO SVAVIVS.

Officium vt faciat, nimis, ô Rex, ne preme plebem,
Suauius vt ſpirent, Ocyma ne terito.

Cymvm, vulgo Basilicum dictum, suauiss. est odoris si mollius attrectetur, sin vero prematur vel plane cõteratur, ingratum spirat. De qua re extat lepida historia apud Augustinum Iustinianum Genuensem historiographum lib. VI. Franciscus Marchio, inquit, Iurisconsultus egregius missus à Repub. Genuensi Orator ad Ducem Mediolanensem, cum is eum nollet admittere, nec pactis conuentis cum Genuensibus stare, captata occasione, obtulit eidem Duci manipulum herbæ Ocymi. Qui admirabundus quid sibi hoc donum vellet, quæsiuit quid rei esset, Cui ille respondit, ejusmodi proprietatem huic plantæ ineſſe, vt leuiter ac suauiter contrectata præberet gratum odorem, nimis autem duriter compressa & attrita, non solum omnem suauitatem perderet, sed etiam tandem scorpios produceret: habere autem se ingenia Genuensium eodem plane modo. Dux hoc ingenioso admodum responso plurimum delectatus, & sententiam priorem mutauit, & legatum honorifice dimisit. Clementia itaq; & lenitate plura consequimur quàm nimia vehementia. Quod Claudianus quoq; breui sed admodum præclara sententia monuit.

——Peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit, mandataque fortius vrget
Imperiosa quies.——

TRIBV-

LXXXIIII.

TRIBVLATIO OPTIMA.

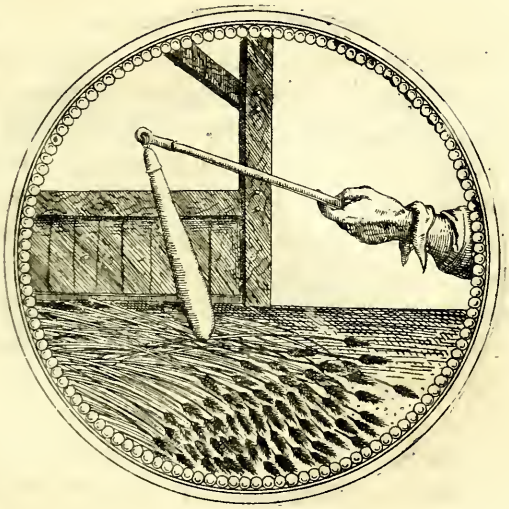

Si tritura abſit, paleis ſunt abdita grana:
Nos crux mundanis ſeparat à paleis.

REFERTI *sunt tam sacrorum quàm ethnicorum libri nõ solum dictis pluribus egregijs, sed etiam nonnulli integros libros conscripserunt, quibus docemur, magnam sæpe nos vtilitatem capere ex rebus aduersis, quas ipse* DEVS *ad nostri emendationem immittit. Sunt enim bonis & pijs vniuersa ista instar flagelli quo frugum fasciculos excutimus, frumentumq; ipsum à paleis inanibus secernimus. Significat autem in sacris litteris tritura laborum & calamitatum exercitationem, jubemurq; esse similes frumento, quod per trituram ac vẽtilationem fit mundius. Vnde D. Chrysostomus Homilia II. in III. caput S. Matthæi, Sicuti granum, inquit, inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit trituratum: sic & homo de impedimentis mundanis & rebus carnalibus, quasi in palea inuolutus, difficile egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus. Idem D. Cyprianus Serm. IIII. de Mortalitate tradit. Quando area fruges terit, ventos grana valida ac robusta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur; sic S. Paulus post naufragia, flagella, post carnis & corporis grauia tormenta non vexari, sed emendari se dicit in aduersis. Huc pertinet vsitatum prouerbium,* παθήματα μαθήματα, *id est, quæ nocent docent.*

SIC

LXXXV.

SIC OPIBVS MENTES.

Vt volucres dementat Hyoscyami grauis herba,
Sic insana stupent pectora diuitijs.

Yoscyamvs siue Apollinaris herba (Altercum quoque veteribus dicta,) propter nimiam suam frigiditatem inter Narcoticas plantas, id est, stuporem inferentes, refertur, sumtaq; copiosior etiam propter quandam facultatem occultam amentiam parit. Vnde hodie etiam incolæ vallis Ananiæ, (vt Matthiolus refert) sua lingua propter hunc effectum Italice nominant Disturbio, id est, mentem turbans. Ad hyoscyamum quoq; si aues aduolent, & potiss. semine ipsius non adeò ingrato pascantur, tandem stupidæ in terram decidunt, vt facile capi possint, exceptis tamen sturno ac coturnice, quæ aues illo impune vescuntur, idq; ob certam quandam formam similem, vt vult Theophrastus. Ad hunc modum plures homines nimio auri amore capti, nam secundum Tibullum

Sæpè solent auro multa subesse mala,

& dulcedine diuitiarum irretiti, (sæpissimè à vera rationis semita aberrant, atq; tandem in pernicioss. auaratiæ vitium,) fontem omniũ malorum, quasi mente capti detrudũtur. Hoc Seneca in suis Epistolis & libello de Paupertate ex illis centonum instar collecto paucis verissime explicat. Diuitiæ, inquit, inflant animos, superbum & arrogantem pariunt, inuidiam contrahunt, & eous q; mentem alienant, vt fama pecuniæ etiam nobis nocitura delectet. Quod infinitum studium accumulandarum diuitiarum vbique in sacris etiam litteris plurimum reprehenditur, & Syracidæ præsertim cap. 27. & 31. tanquam loci communes quidam de eo consuli possunt. Liberales tamen opes & rectè vsurpatæ minime vituperantur, quas Sappho in versibus suis vocat πλοῦτον κεκοσμένον ἀρετῇ, id est, Diuitias virtute exornatas.

ÆTER-

LXXXVI.

ÆTERNVMQVE TENET.

Inuidiæ vt virus vincas, imitare lacertam,
Vtq; chamæmelo hæc, pectore te abde bono.

Lacerta

Acerta viridis dicitur cum serpentibus acerrime pugnare, & si quãdo ab illis læsa, aut alioqui nimium defatigata fuerit, ajunt remedium vulneris, vel languoris nimij petere ab odorata Chamæmeli planta, totam in eam sese inuoluendo, atq; hac ratione vires pristinas recuperando. Constat autem hanc odoratissimis floribus abundare, quos lassitudini mederi, ac venenis quoq; resistere autor est Plinius. Sic etiam animus generosus semper sese grauibus ac infestis opponens fortunæ telis, contraq; inuidiæ venena occulta continuè pugnans, si quando sese hisce inferiorem & quasi defatigatum senserit, subinde ad cogitationes honestas & actionum heroicarum meditationem sese confert, & in illis quasi inuolutus seipsum recolligit, ac pristinam acquirit industriam ac alacritatem, qua aduersus rabiem & insaniam aduersariorum & maleuolorum jam jam quasi triumphantium eo fortius pugnare, illisq; resistere, & subinde etiam aliquid nouæ laudis atq; autoritatis conquirere queat. Excellentissimus Medicus & suis accuratissimis scriptis optime meritus de posteritate, D. Petrus Forestus Hollandus, de Galega siue Ruta Capraria vulgo dicta, cujus contactu lacerta se contra viperam ita munierat, vt tandem superior euaderet, admodum luculentam historiam commemorat in suis commentarijs de falsa vrinarum prædictione. Vsurpauit autem hoc symbolum Illustriss. Dux Mantuanus Vincẽtius Gonzaga, de cujus laudabilibus gestis historiographi multa præclara litteris mandarunt.

DVM

LXXXVII.

DVM VOLVITVR ISTE.

Sol prius à curſu, quàm mens proba tramite recto
Flectatur, ſemper vindice tuta DEO.

Aloe, quod vulgo ob perpetuam viriditatem in Italia Semperuiuum quoque vocatur, à sole inprimis fouetur, & cum ejus radijs flores illius elegantissimi circumaguntur. Ita quoque actiones præclaræ ac laudabiles à Sole justiciæ, id est, Deo Optimo Maximo conseruantur, semperque durant, nec à malis ac inuidis hominibus, tanquam crassioribus nebulis vnquam possunt obscurari vel labefactari. Ad quod cum sibi omnino respiciendum censuisset clariss. ac fortiss. vir, Matthæus Bembus Senator Venetus præcipuus, hoc symbolo non absq; ratione ab ipso vsurpato id indicare voluit. Cum enim Barbarossa summus Turcici tyranni thalassiarchus cum magno exercitu Castellum nouum in Dalmatia oppugnasset ac tandem occupasset, Anno Christi M. D. LXXI. non sine ingenti clade Christianorum, & ob ipsius non contemnendos progressus, omnes deinceps metuerent, ne Italiæ ac inprimis Apuliæ vim inferret, Bembus eo tempore Prætor à Veneta Repub. Cathari constitutus, vrbem sibi commissam contra ingẽtem hostium impetum non sine omnium admiratione fortiter defendit ac conseruauit, cum neq; minis nec blanditijs vllis hostium ab honestissimo suo proposito dimoueri posset, sicuti literæ tam ipsius quàm Barbarossæ editæ in Italica lingua satis superque demonstrant.

LAN-

LXXXVIII.

LANGVESCO SOLE LATENTE.

Marcidus vt flos hic langueſcit ſole latente,
Cæleſti ſapimus ſic ſine luce nihil.

PVLCHERRIMVS *flos, & si quis alius inter omnes insigni varietate colorum admirãdus, quem à forma Turcici pilei Tulipam nominant, quæ vero fuerit planta apud veteres nondum plane constat, quamuis pertinere ad Narcissos peritiores nonnulli Rei Herbariæ cõijciant, nunc passim in hortis colitur, qui celeriter ad radios solares sese pandit, illis vero sese occultantibus, aut pluuia tempestate superueniente, statim rursum clauditur ac languescit. Qua similitudine motus Carolus Gonzaga ex nobilissima familia Ducum Mantuæ oriundus, hoc symbolum sibi elegit cum dicto Hispanico admodum arguto, & breui ejusmodi, Syn sus raios, mys desmajos, id est, Sine tuis radijs ego marcesco. Licebit autem hoc diuersis modis interpretari, nam, vt alia hujus generis jam exposita, potiss ad veram illuminationem cœlestem potest referri, vt canitur in Ecclesiastico hymno: Sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium. Præterea non male quoque accõmodabimus ad fauorem & benignitatem alicujus magni Principis, cujus ope & subsidio speramus nos posse emergere, ac in statu felici semper perdurare. Alÿ denig; ad aliam rem adamatam, in qua floreſcente quasi viuere ac valere se existimant, transferre quog; solent.*

SEMPER

LXXXIX.

SEMPER INCLYTA VIRTVS.

Quamlibet è medijs consurgunt lilia spinis:
Sic virtus ipsis crescit ouatq; malis.

Lilii flos candidissimus ac odoratissimus, quamuis vndiq; horridis spinis sit circumseptus & molestatus, nihilominus tamen eminet, & odorem ac candorem omnibus retinet, omnibusq; communicat. Sic etiam virtus inclyta, quæ secundum Aristotelem 2. Ethicorum semper versatur circa difficilia, tandem emergit ac conspicuam sese vniuersis exhibet, quamuis improborum stimulis ac inuidiæ morsibus sæpe petatur ac exerceatur. Quod D. Chrysostomus grauiter explicat, ὅτι ἐστὶ, *(inquiens)* τὸν τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενον, μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθρούς, ἀλλ' ὑδὲ τοῦτο πρὸς τὸν ἐναρετον. Διὰ γὰρ τοῦτων λαμπρότερος ἔσται μειζόνως, *id est, Non aliter fieri potest, quin ille qui virtutis sectator est quam plurimos hostes habeat. Sed nihil hoc virtuti deditum mouet, nam propterea longe illustrior euadet. Quod Horatius paucis quoque expressit.*

Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus.

Vsus est hoc symbolo doctissimus vir D. Nicolaus Stopius, (vt Ruscellus in Italico suo libro indicat) qui olim in Italia singulari mihi familiaritate fuit conjunctiss. cum integro hoc versiculo:

Fluctibus in medijs spinisque vt lilia crescit.

Alij addunt, CASTA PLACENT SVPERIS. *Nam pudicitiæ ac virginitatis florem esse lilium D. Hieronymus quoque in explicatione Cantici canticorum tradit. Sunt autem integri versus Tibulliani tales.*

Casta placent superis, pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

VIGI-

XC.

VIGILATE TIMENTES.

Paßim fraus cæcis latet insidiosa tenebris:
Ne capiare caue, & sobrius aduigila.

Apud

Pvd Virgilium Ecloga III. hi ponuntur versus.

Qui legitis flores, & humi nascẽtia fraga,
Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Qua similitudine admonemur, ne plausibilia quidem & speciosa, reipsa vero non solum inutilia, sed pernicioſa quoq; dum persequamur, in opiniones absurdas, prauas & à vero nos longissime abducentes incurramus, memores præcepti Theognidei.

Πολλάκις γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι,
Ac mentem species fallere sæpe solet.

Alij ita interpretantur, vt herbas ac flores elegantes accipiant pro diuitijs, quæ deliciarum ac aliarum voluptatum odores suauiß. spargunt, in quibus tamen sæpißime latet serpens iste vitiorum, superbiæ scilicet, prodigalitatis immodicæ, ac luxuriæ omnia tandem Labefactantis, per quæ nõ solum valetudinem bonam, sed vitam insuper ipsam multi amittunt. Atq; eodem modo per alia quoq; felicitatis genera licet hæc deducere, vbicunq; enim modum excedimus, nec veram moderationem animi ante oculos habemus, nunquam ad veram virtutem, quæ in mediocritate quadam consistit, & animi tranquillitatem solidam peruenire possumus. Vnde verisimile est Iulium Contarenum Nobilem Venetum, cujus hoc fuit vsitatum symbolũ, hoc pacto ab amoribus illicitis, in quibus veneni plurimum latitat, tacite se voluisse abstrahere. In Italico libro Camilli additur, Latet.

DE PAR-

XCI.

DE PARVIS GRANDIS ACERVVS.

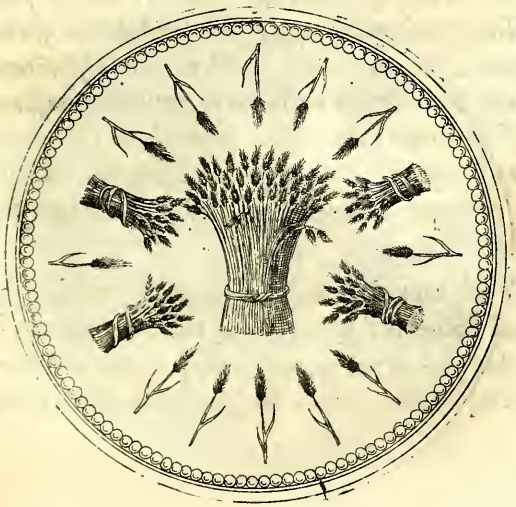

Spica fuit primò, quem nunc est cernere fascem.
A paruis facimus munera ad ampla gradum.

VEMADMODVM à ſpicæ collectione progredi ſolemus ad manipulum coaceruandum, ac pariter deinde à manipulo ad faſcem ipſum: ſic etiam ſedulitate, induſtria ac prudentia paulatim, atq; ſecũdum Platonem in Theæteto, σμικρὰ ἀπὸ σμικρῶν καὶ δ' ὠφελμα addẽtes, infimæ ſortis homines ad majora, & tandem ad maximum dignitatis gradum peruenire ſolent. Quo ſi, diuina liberalitate promoti aſcenderint, rectiſſ. faciunt, ſi tempeſtiue gradum ſiſtant, ac ſibi laudabilem iſtam ac fortunatam reipſa αὐτάρκειαν, id eſt, rerum ſufficiẽtem vſum, tanquam diuitiarum terminum conuenientiſſimum pro vnico ſcopo proponant. Nam ſecundum Salomonem prouerbiorum cap. 27. Qui cuſtodit ficum, comedet fructum ejus. Suntque ejusdem ſententiæ Heſiodi verſus in ore omnium.

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τῶθ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Adde parum paruo, paruo ſupperadde puſillum,
Tempore ſic modico magnum cumulabis aceruum.

VITA

XCII.

VITA TAMEN SVPEREST.

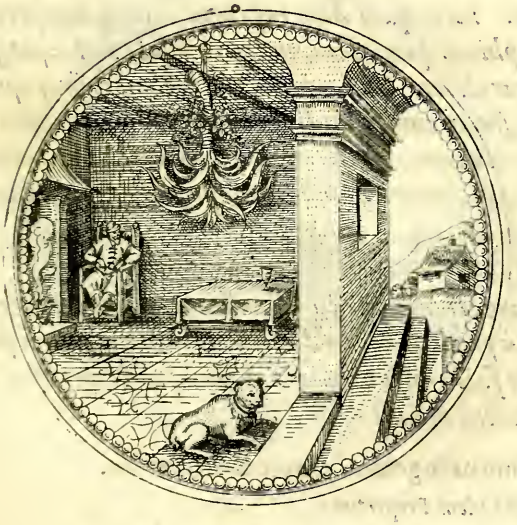

Vinacus succi vt plenam hanc mirantur, & ornant:
Sic homines præstant dotibus ingenij.

NONNVLLÆ plantæ reperiuntur, quæ propter tenacem & copiosum adeo succum alimentarium, humidiq́ue proprij cum calore mistionem satis conuenientem, diu integræ grato virore supersunt, ac insuper à terra auulsæ, ac laquearibus ædium suspensæ, si modo nonnihil circa radices interdum humectẽtur, per annum & vlterius non solum virent, ac crescunt, sed etiam flores producunt. Inter quas Aloë inprimis, itemq́; Semperuiuum, ac Telephium quorũdam, vulgo Crassula dicta, potissimum numerare licet. Ita viri docti & sapientes grato promtoq́; labore, sineq́; omni inuidia suæ eruditionis, virtutis ac prudentiæ monumenta libenter posteritati communicant ac consecrant, memores voti egregij apud Propertium:

Attamen exiguo quodcunque è pectore riui
Fluxerit, hoc patriæ seruiat omne meæ.

Quare etiam recte in illis adhuc quasi viuere, & quamplurimis prodesse hoc pacto censentur, nec illorum præclara dicta ac facta vlla vnquam abolere potest vetustas, vt recte Ouidius cecinit:

Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Et alibi idem Propertius:

At non ingenio quæsitum nomen ab æuo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.

NON

XCIII.

NON TIBI SPIRO.

Prauis eſt animis virus doctrina ſalubris:
Sic lutulens fugitat porcus amaracinum.

 Hoc ſym-

HOC *symbolum explicat Erasmus in suis Adagijs Chiliad. 1. Centuria 4. prouerbio 38. Nihil cum Amaracino sui, hoc est, Stolidis ac impuris vel optima sordent ac displicēt, non aliter ac Amaracus, vel Amaracinum vnguentum male olet sui bestiæ fatoribus sese oblectanti, cum sit secundum Virgilium, amica luto. Seruius in lib. 1. Æneid. scribit Amaracum puerum fuisse Regis vnguentarium, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, majorem confusione odorem excitarit, vnde optima vnguenta Amaracina dici cœperunt, & ideo hunc postea fabulæ tradiderunt in herbam Amaracum esse conuersum. Sic etiam bonæ litteræ hominibus rudibus & malè institutis sunt aduersissimæ, quemadmodum suillo generi vnguenta odorata. quare ab illis abstinere debent. Lucretius 6. libro quoque hæc habet.*

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum: nam setigeris subus acre venenum est,
Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
At contra nobis cœnum teterrima cum sit
Spurcities: eadem subus hæc tam munda videtur
Insatiabiliter toti vt voluantur ibidem.

Scribunt etiam quidam in Arabia suillum genus non posse viuere, quod ea regio sit plena odoramentorum. Vnde insuper alterum prouerbium enatum, ὗς διὰ ῥόδων. *Sus per rosas.*

NVLLIS

XCIIII.

NVLLIS PRAE-SENTIOR ÆTHER.

En crucibus fœcunda inter Scyllam atq; Charybdim,
Herba viret, gentis nonne ea fata piæ?

In opinio-

IN opinionibus Italice conscriptis ac editis de simplicibus Aloysij Anguillarae (olim praefecti horti Medici Patauini;) legimus Tripolium nasci in scopulis quibusdam sitis inter Scyllam & Charybdim ad mare Siculum, quod flores proferat similes violae quae dicitur matronalis, semen vero alij volunt in suis capsulis referre figuram crucis, quale & nos habuisse meminimus. Siue autem hoc vere ita sese de natali loco hujus plantae habeat, seu ab alijs acceptum retulerit (cum alia quoque ab Herbarijs Tripolia, cujus flores ter in die mutentur, depicta exhibeantur) autor hujus symboli hac allegorica inuentione voluit exprimere, etiam inter grauiss. tempestates, & calamitates multiplices in hoc mundo, pios homines vnicam spem in Deum aeternum collocantes, semper conseruari ac à praesentibus & imminentibus periculis protegi ac custodiri: cujus rei in sacris litteris tot sunt certissimae promissiones, ac exempla euidentissima, vt vix vno volumine comprehendi possent. De vltima vero littera Tau Hebraeorum, quae crucis similitudinem repraesentat, multa cognoscere licet apud D. Hieronymum in commentarijs Ezechielis cap. 9. & in Euangelium S. Marci. Plura etiam Goropius Becanus in suis Hieroglyphicis exponit.

FLECTI-

XCV.

FLECTIMVR NON FRANGIMVR.

Flectitur obſequio, ſic vincit arundo procellas.
Læditur aducrſum qui ſua fata furit.

VM Alexandri sexti Pontificis Romani temporibus, familia Columnensium amplissima ac potentissima, ex vrbe exacta, ac omnibus bonis & honoribus spoliata esset, idq; propter caussas nonnullas, quas hîc recensere non est operæ pretium: omnes ex illa concesserunt in Regnum Neapolitanum, cujus Reges semper singulari fauore ipsos sunt prosecuti; Perq; hoc symbolum satis quidem aperte demonstrare voluerunt, quod etiamsi fortuna eo tempore plurimum illis aduersaretur, & grauissime ipsos premeret, nihilominus ita satis afflicti, generosum tamen animum nullo modo deponentes, nonnihil quidem aduersariorum furori ac vehementiæ ad tempus cedere vellet, itatamen vt non dubitarent, suorum constantia ac magnanimitate, post tot procellas ac tam graues tempestates rursum ad pristinam dignitatem sese peruenturos esse. Quod etiam paulo post contigit, posteaquam Fredericus Rex Neapolitanus ipsos in suam fidem recepisset, ac amplis stipendijs auxisset. Ajunt autem hujus symboli autorem fuisse doctissimum virum ac celeberrimum poëtã Iacobum Sannazarium. Adrianus Iunius in Emblematis addidit ἔξος νικῶ, VICTRIX ANIMI ÆQVITAS, Cum hoc erudito tetrasticho, ad Victorem Giselinum Medicum eruditiß.

Vis Boreæ obnix as violento turbine sternit
Ornos, Arundo infracta eandem respuit.
Fit victor patiens animus cedendo furori.
Insiste, Victor, hanc viam & re & nomine.

DIA-

XCVI.

DIARII OMNES.

Extremam ſtatuas vt quamlibet eſſe dierum,
Fida tibi monitrix Hemerocallis erit.

NGENIOSISS. vir Ludouicus Viues in ſuo libello, quem inſcripſit Satellitium animi, ex Quintiliano in Mathematico hæc adducit. Si omnia vitæ diligenter excutiantur, quid eſt aliud vita quam dies vnus? vt mirandum ſit non exatiari homines ijsdem toties redeuntibus. Vnde alius dixit, Diarij omnes. &c. Infinita quidem ejusmodi dicta alia reperiuntur, quæ Pindarus videtur pauciſs. verbis compræhendiſſe in Pythijs hymno octauo,

Ἐπ' ἀμέροι, τί δέ τις, τί δ' οὔ τις;
Σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωποι.
Diurni, quid autem aliquis, quid vero nullus?
Vmbræ ſomnium homines.

Cum enim nihil ſit inanius vmbra, reperit tamen adhuc aliquid inanius, nimirum vmbræ ſomnium.

Etſi autem alia planta rectius Hemerocallidi conuenit, de quo aliàs: vulgo tamen hanc quoque hoc nomine appellant, quæ aliter Lilium Arundinaceum ſiue tuberoſum, flore nonnihil croceo, vocatur. Vulgus apud nos lilia mortua, vernacula lingua nominat, ab effectu ſcilicet, nam ſingulis diebus vnicus flos ſeſe aperit, reliquis ferme omnibus marceſcentibus, vt ita lilia ἐφήμερα dici queant. Apud Ludouicum Viuem legitur, TOTA VITA, DIES VNVS. *Meum ſymbolum eſt,* ἐφήμερος ὁ βίος, *id eſt,* VITA DIVRNA MEA EST.

NVLLO

XCVII.

NVLLO DOCENTE MAGISTRO.

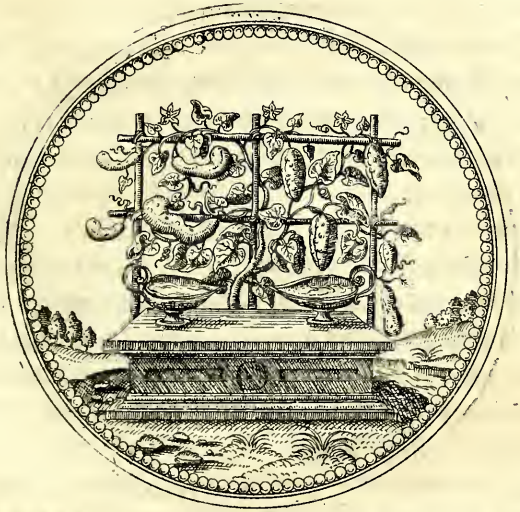

Vtilis attrahitur plantis, at noxius humor
Spernitur. Anne homines in ſua damna ruent?

Bservatvm est ab indagatoribꝰ & cultoribus stirpium inter alia Naturæ admiranda opera etiam hoc, quod quædam Cucurbitæ genera ita humiditate aquæ delectentur, eamque sic appetant, vt vase ea pleno vel fructui vel radici applicato, manifeste paulo post deprehendatur, cucurbitam non solum ad istud vas liquore impletum sese inclinare, sed etiam illum quasi pedetentim ex vase absorbere atq; consumere: contra vero si oleum eodem modo cucurbitæ admoueatur, illud quasi contrahendo se respuere, ac incuruatam tandem tabescere. Cum itaque hæc & alia hujus generis plurima Natura, recte ideo ab Hippoc. VI. Epidemiorum section. V. vocata ἀπαίδευτος, id est, ab alijs non edocta vel instituta, factitare soleat, atq; insita vi sine vlla hominum sagacitate tam in plãtis quam alijs rebus expetat vtilia, ac fugiat noxia: multo profecto magis homines ratione præditi, atque ἐκ προαιρέσεως, vt philosophus loquitur, agentes, omnia quæ ad vitam honeste ac laudabiliter instituendam, virtutemq; sequendam, prodesse possunt, semper appetere, contraria vero omnibus modis fugere debent. Est autem hoc hemystichium ex Martiale sumtum. Quidam apponunt, NATVRÆ NON ARTIS OPVS.

HOC

XCVIII.

HOC OMNIS CARO.

Quisquis es, hunc fœni qui spectas fortè maniplum,
Respice te: Fœnum es: pone supercilium.

Plutarchus

PLVTARCHVS *in vita Romuli scribit, cum primum populum in centurias distribuisse, quarum vnamquamq; vir vnus ducebat, qui manipulum fœni ac herbarum siccarũ in conto affixum gestabat, vnde militibus manipularijs nomen est inditum. Idq; Ouidius quoq; lib. 1. Fastorum notat,*

Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Vnde manipláris nomina miles habet.

Hoc postea imitati Christiani (longe quidem sensu meliore) vitæ humanæ breuitatem & fugacitatem ita voluerunt exprimere, secundum grauiss. dictum Isaiæ cap. 40. Omnis caro fœnum, & vniuersa gloria hominis sicuti flos fœni, (vel vt alij) agri. Exiccatum est fœnum & cecidit flos, quia spiritus Domini insufflauit in eo, &c. Idemque Psalmus 102. exponit, cujus sententiam Eobanus Hessus hisce versibus descripsit.

Est homo persimilis fœno per prata virenti,
Vt breuis in pingui quæ rosa floret agro.
Quam simul attigerint vrentis flamina venti,
Aret, & exiguo victa calore jacet.

Esaiæ dictum vero sic expressit amicus noster, dum in terris agebat, optimus, Matthias Bergius eruditione singulari præditus.

Instar est mollis caro nostra fœni,
Quod per herbosos adolescit agros;
Suaue dum flatu vegetante vernat
Aura Fauonî.
Sirij fœnum feriunt calores,
Candidos Cauri perimuntq; flores:
At DEI sermo stat, & omne firmus
Durat in æuum.

HIS

XCIX.

HIS ORNARI AVT MORI.

Fronde oleæ, lauri, quercus contexta corolla
Me decoret, ſine qua viuere triſte mihi.

RIA *hæc ſerta concinnata videmus ex Olea, Lauro, & Quercu, quarum arborũ proprietates ac mythologicas veterum interpretationes, in alijs ſymbolis explicauimus. Hanc vero admodum ingeniojam inuentionem ſymbolicam vſurpare, ſemperqúe ante oculos habere voluit illuſtris Franciſcus Columna Stephani filius, hoc pacto ſe & alios admonẽs, cogitationes & actiones noſtras ſemper eo intentas eſſe debere, vt aut hiſce tribus corollis, quibus indicatur ſapientia, doctrina ac rei militaris peritia, ad conſeruationem communis patriæ laudabiliter ornemur, aut ſi aliter fieri nequeat, in tam honeſto ac vtili Reipub. inſtituto vitam quoque noſtram impendere non dubitemus. Ac profecto iuuenis iſte generoſus & ad quæuis magna natus atque educatus, cum in hoc ſuo propoſito conſtantiſſime perſeueraret, in ipſo flore ſuæ iuuentæ in viuis eſſe deſijt.*

SPES

C.

SPES ALTERA VITÆ.

Securus moritur, qui scit se morte renasci:
Non ea mors dici, sed noua vita potest.

FRVMENTORVM *ac leguminum semina ac grana in terram projecta, ac illi quasi concredita, certo tempore renascuntur, atq; multiplices fructus producunt. Sic nostra etiam corpora, quamuis jam mortua, ac terrestri sepulturæ destinata, in die tamen vltima resurgent, & piorum quidem ad vitam, impiorũ vero ad judiciũ. Qua similitudine S. Paulus quoq; vti voluit in priori Epistola ad Corinthios cap. 15. vbi ait: Seminatur corpus in corruptione, & surget in incorruptione. Quem locum D. Ambrosius explicans præclare hæc subijcit. Si ergo, inquit, gramen seminatur, vt, Dei nutu quoddammodo elementorum ministerio vestitum resurgat, multa secum habens incrementa vtilitatis humanæ: cur non credibile sit, Dei virtute mortuum posse resurgere, meliore tamen reddita substantia, non numero multiplicatum? Et D. Chrysostomus in Homilia de Resurrectione idem tradit. Etenim semina, ait, nisi prius moriantur & putrescant ac corrumpantur, non pariunt aristam. Sicut igitur qui videt ibi gramen quod corrumpitur & dissoluitur, non dubitat de resurrectione, sed certissimã demonstrationem vsurpat, (nam si ita maneret & non corrumperetur vel dissolueretur, certum quod nunquam resurgeret) sic cogita & in corpore tuo; cum vides corruptionem, tunc potiss. de resurrectione philosophare. Quid quod Saluator ipse ad hãc considerationem nos reuocat? Sic enim ait Ioann. cap. 12. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti in terram delapsum mortuũ fuerit, ipsum solum manet. Si verò mortuum fuerit, copiosum fructum fert &c. Alibi legitur,* SPES VNA SVPERSTES, *nimirum post funus.*

CANDIDO LECTORI S.

DECET omnino viros ingenuos & doctos à crimine ambitionis quàm longiß. abeſſe, nec vllo modo propriam laudẽ ſibi comparare ex aliorum laboribus occultatis vel ſibi vendicatis, ſed libere ſemper ac candide fateri, per quos profecerint, & à quibus fuerint in ſuis lucubrationibus elaborandis potiß. adiuti. Hos quoque mihi ſemper imitandos eſſe exiſtimans, hoc loco ſine omni inuidia, plurimorum tam veterum quàm recentium, quorum ſcripta legi, & dicta huic meo libro inſerui, nomina ordine recenſere ſtudui. Diſticha vero capit magna ex parte adijcere Ioachimus Jungerman-

germannus sororis meæ filius P. M. iuuenis erudite doctus & ad Artem Medicam, quæ præsertim tractat cognitionẽ Medicamentorum simplicium, excolendam & amplificandam plane natus. Qui procul dubio etiam suæ doctrinæ breui specimen egregiũ exhibuisset, & expectationi apud Germanos & Italos de se excitatæ, abunde satisfecisset, nisi cupiditate nimia perlustrãdi ac adeundi exteras regiones, in quibus aliquid singulare & ab alijs nondum annotatum obseruaret, incitatus, tandem in itinere Constantinopolitano per mare cum alijs suscepto, febre ardente in naui correptus, immatura morte cum magno dolore meo & plurimorum, ac desiderio singulari, (qui illum loco filij habui & semper dilexi plurimum) fuisset è medio sublatus. Quod itaque adhuc restabat in illis complendis, absoluit studiose Eruditissimus vir & Jurisconsultus doctiss. D. Cunradus Ritershu-

sius

huſius Academiæ Altorfienſis profeſſor diligentiſ. ſingularis amicus meus. Quare ſi hæc carmina lectori placuerint, hisce duobus merito acceptũ referre debebit: Vale.

Academici occulti Brixienſes.
Æſchylus.
Aloyſius Anguillara.
Andreas Alciatus.
Andreas Pallazius.
Ariſtoteles.
Ariſtophanes.
D. Auguſtinus.
Auguſtinus Iuſtinianus Genuenſis.

Bartholomæus Maranta.
D. Baſilius.

Camillus de Camillis.
Carolus Cluſius.
Caſſius Parmenſis.
Catullus.
Claudianus.
Claudius Minos.
Clemens Alexandrinus.
Cornelius Celſus.
D. Cyprianus.

Dioſcorides.

Eobanus Heſſus.
Epicharmus.
Epictetus.
Eraſmus Roterodamus.
Euripides.

Galenus.
Gellius.
Goropius Becanus.
D. Gregorius Nazianzenus.
Guilhelmus Paradinus.

Herodianus.
Herodotus.
Heſiodus.
D. Hieronymus.
Hieronymus Ruſcellus.
Homerus.
Horatius.

D. Iohannes Chryſoſtomus.
Iohannes de Boria Hiſpanus.
Iohannes Sambucus.
Iohannes Coſtæus.
Ioannes Pierius Valerianus.
Iſocrates

Isocrates.
Iulius Cæsar.

Liuius.
Lucanus.
Ludouicus Viues.
Ludouicus Dulcis.
Matthias Bergius.
M. Tullius Cicero.
Mar. Antonius Flaminius.
Martialis.
Menander.
Nicolaus Reusnerus.
Orpheus.
Ouidius.

Paulus Iouius.
Petrus Crinitus.
Petrus Andreas Matthiolus.
Petrus Foreſtus.
Petrus Coſtalius.
Philo Iudæus.
Phocylides.
Pindarus.
Plato.
Plautus.
Plinius.

Plutarchus.
Proclus.
Propertius.
Proſper Alpinus.

Sappho.
Scipio Amiratus.
Scribonius Largus.
Seneca philoſophus.
Seneca Tragœdus.
Silius Italicus.
Sophocles.
Stobæus.
Strabo.
Syracides.

Terentius.
Theodoretus.
Theognus.
Theophraſtus philoſophus.
Thucydides.
Tibullus.

Valerius Maximus.
Virgilius.
Vitruuius.

Xenophon.

SYMBOLORVM ET EMBLEMATVM SECVNDVM LITTERARVM SERIEM INDEX.

Abstine, non tibi spiro. XCIII.
Æquari pauet alta minor. LXXVI.
Æternumque tenet LXXXVI.
Amicus post mortem, *aliter*, Et arida tecum XXXIIII.
Ardua virtutem. V.
Aurora Musis amica, al. Tolle moras. XXX.

Beneuolus atque benignus, XLVIII.
Bonum & malum, al. Sic sacræ litteræ. LXXIX.
Breuis est vsus, al. Gloria vẽto discutitur. LXIX.

Caduca voluptas, al. Multiplex post nulla. LXII.
Cœlestia non sic. LI.
Cito nata cito pereunt. al. Breuis hæc est gloria. vel Immodicis breuis est ætas. XLV.
Concussa vberior. XI.
Copia me perdit. al. Mihi pondera luxus. vel Timẽda nimia fœcũditas. XIII.
Cunctando proficit, al. Tẽpore suo. XV.

De paruis grãdis aceruus. XCI
Diarij omnes. al. Tota vita dies vnus. vel Vita diurna mea est. XCVI.
Disparem vites. LXXXII.
Dulcescit amarum. LXXXI.
Dum respicis erigor, al. Sic alma lux mihi. LXX.
Dum voluitur iste. LXXXVII.

Erit altera merces. XXIII.

Flectimur non frangimur, al. Victrix animi, æquitas. XCV.
Fragrat adustum. XXX.

Gaudet patientia duris, al. Pressa tollitur humo. XLVIII.

Hac venena fugantur. LXXX.
Haud aliter. VIII.
Hinc recte facies. L.
Hinc rapta juuant. LV.
His ornari aut mori. XCIX.

Hoc omnis caro. XCVIII.
Humilibus dat gratiã. LXXIII.

Idem ambo. XLIIII.
Ingẽtia marmora findit. XXII.
Inſperata floruit, al. Semine ab æthereo. LII.
Intacta virtus. XXXV.
Inuidia aſſecla integritatis. XXIIII.
Inuicta maneo. LX.

Lætamur grauiora paſsi. LXIV.
Langueſco ſole latente. LXXXVIII.
Leuiter ſi tangis adurit. LXVIII.

Mens eadem, al. Soli & ſemper. LXXII.
Mitte non promitte. IX.
Modeſta juuentus, honeſta ſenectus. LXXI.
Modo Iuppiter aſsit. XXXVIII

Naturæ maturauit op⁹. LXV.
Ne moueas. XVIII.
Nec dum ceſſat amor, al. Omnia non animum. aut Pectore vel imo latet. XXXI.
Ne rumperer. XVI.
Nec incidi nec euelli. XIIII.
Neglecta juuentus. X.
Neglecta vireſcunt. XLII.
Nil mihi vobiſcum eſt. VII.
Non metentis ſed ſeminantis. LXXVIII.
Non inferiora ſecutus, al. E Cœlo lux, eo intuere. XLIX.
Nullis præſentior æther. XCIIII.
Nullo docente magiſtro, al. Naturæ non artis opus. XCVII.
Nunquam langueſcimus. LXI.

Opis indiga, al. Vnus homo, nullus homo. XXXII.

Per oppoſita. LIII.
Per damna, per cædes. XXV.
Procul eſte profani. LXXIIII.
Proſpiciente Deo, al. Deo volente. vel Omnia ex voluntate Dei. III.
Pulchrior attrita reſurgo, al. Conculcatum vberius. LXXV.

Quò mollius, eo ſuauius. LXXXIII.

Rara juuant. XII.

Se ſuſtinet ipſa. XXXIX.
Semper inclyta virtus, al. Caſta placent ſuperis. LXXXIX.
Semper immota, al. Incurſionibus

fionibus ſolidatur. XVII.
Seruari ac ſeruare meum eſt, al. Seruata valebunt. LIX.
Seueritas abdita, clementia in promtu. LXXVII.
Si viuet viuam. LIIII.
Si ſerenus illuxerit. I.
Sic opibus mentem. LXXXV.
Sic perire iuuat, al. Improbitas ſubigit rectum. XXVI.
Sic vos non vobis. XXXVII.
Sic vitam inuenies. LVII.
Sit modus in rebus. XLVII.
Solum à ſole. XXIX.
Sperare nefas. XL.
Spes altera vitæ. C.
Surget vberior. LVI.
Suſtine vel abſtine. XLI.

Tanto vberius. VI.
Te ſtante virebo, al. Vt erigar. LXIII.
Tribulatio optima. LXXXIIII.
Triumphali è ſtipite ſurgens. XXVIII.
Turpibus exitium. XLVI.

Vi frangitur, obſequio flectitur. XXI.
Vigilate timentes, al. Latet. XC.
Vim ex vi, al. Flamma eſt recluſa terendo, vel Flammeſcit vterque. XXXIII.
Virtus hinc major. IIII.
Virtus difficilis ſed fructuoſa. XLIII.
Vita tamen ſupereſt. XCII.
Vmbra tantum. XIX.
Vnde pluat. II.
Vndique tutus. XXVII.
Vt proſit. LXVII.
Vt primũ cõtigit auras. LXIIII.
Vulnere vulnera ſano. XXXVI.

INDEX RERVM, AC VERBORVM MEMORABILIVM, QVÆ IN HAC CENTVRIA CONTINENTVR, PAVCISQVE exceptis semper in altero paginæ latere reperientur.

Academici Brixienses. 73.
Acanthus architecto prębuit inuentionem. 68.
Acanthus dum premitur regraui, sese attollit. *ib.*
Achillis scutum rosis insignitum. 58.
Adonidis flos apud poëtas est Anemone. 79.
Adriani VI. Pontificis symbolum. 62.
Fuit Caroli V. Imperatoris Præceptor. *ib.*
Adulatores principibus, in primis fugiendi. 16.
Ærumnæ & calamitates animos piorum purgant. 70.
Alexandri Edoardi Fuggeri symbolum. 12.
Aloë etiam extra terram crescit. 97. 102.
Amaracina vnguęta quę. 103
Amaranthi flos non marcescit. 71.
Amaranthina corolla senib⁹ vęgetis olim donabat. ib.
Ambitiosa ingenia sæpenumero se perdunt. 66.
Amygdalus arbor pręcox. 41
Inter primas arbores floret. *ib.*
Anagyris I. fætet attrita. 28.
Anemone flos admodum caducus. 79.
Typus vitæ humanæ caducæ. *ib.*
Superbæ fœminæ typus. *ib.*
Animus rectus & constans esse debet. 21.
Animus magnus in rebus aduersis fit illustrior. 61.
Apes ex omnibus floribus aliquid boni exugunt. 77.
Apologus Criniti elegans de pinu & cucurbita. 55.
Ardeliones & Agyrtæ non diu florent. ib.
Αὐτάρκεια, in qua aliqui philosophi vltimum bonum statuerunt, optima. 49.

Balsamum

Balſamum verum adhuc hodie extat. 46.
Affertur ex Arabia. ib.
Benedictio diuina. 13.
Beneuolétia rebus perpetuitatem conciliat. 31.
Benignitas principum debet eſſe cognita, ſeueritas occulta. 87.
Betonicam herbam Antonius Muſa peculiari libello celebrauit. 87.
Huius plantæ herba vtilis, radix non item. ib.
Bonitate ac beneficentia nihil præſtantius. 46.
Callimachus inſignis ſtatuarius. 58.
Caprificus ſaxa findit. 32.
Cœleſtis pulcritudo ante omnia expetenda. 61.
Cardinalis Lotharingi ſymbolum. 73.
Chryſanthemum Peruvianum planta max. quorũdam Bellio apud Plinium. 59.
Eiusdem mira altitudo & ſeminum copia. ib.
Solem reſpicit. ib.
Columnenſium ſymbolum. 105.
Comitis Polétici ſymbolũ. 76
Conſilia moderata durãt. 28.
Conſolatio vera in obitu liberorum. 75.
Conſtantia in aduerſis laudabilis. 27.
Conſuetudine vix aliud validius. 91.
Coralium in aquis molle, in aëre dureſcit. 74.
Crocus conculcatus creſcit lætius. 85.
Cucurbita aquis delectatur, oleum auerſatur. 107.
Cucurbita temporaria planta. 55.
Cupreſſus funeralis arbor. 33
A carie & putredine potiſſ. immunis. ib.
Cytiſus in Cytho inſula primum repertus. 76.
Aduerſus frigora ac æſtus durat. ib.
Deus vnicus autor & fons omnis boni. 11.
Intelligentibus eſt ſol omnia illuſtrans. ib.
Diſſenſio potentum periculoſa. 43.
Diuitiæ præcipuæ contentum eſſe ſuis rebus. 49.
Docti non ſunt inuidi propter aliorum bona. 65.
Druidæ vnde dicantur. 22.
Ebrietas arx & metropolis omnium vitiorum. 57.
Emblematũ inueniendorũ ars. 9. a.
Emblematum à ſymbolis diſcrimen. 9. b.

Emblema quid sit, & vnde dicatur. 10. b.
Ethnici autores quo pacto legendi. 77.

Fabricij Iesualdi Neapolitani symbolum. 71.
Falcem in alienam messem non mittendam. 88.
Fides fundamétum justiciæ. 18.
Fides conjugum perpetua debet esse. 41.
Filix arundine secta non renascitur. 92.
Filix & arundo naturali odio dissident. ib.
Flauij Valerij Constátij Imperat. symbolum. 67.
Flores quare ad solem aperiantur & cum illo circũagantur. 82.
Franciſci Columnæ symbolum. 109.
Franciſci Hurladi de Mendozza symbolum. 36.
Franciſci Marchionis Iuriſconſ. Genuenſium legati ingenioſum factum. 93.

Galega ſiue Ruta capraria lacerta ſe munit cõtra ſerpentes. 96.
Generoſus animus alijs inſeruiendo ſæpe ſeipſum conſumit. 36.
Geniſta Hiſpanica poſt ſolis ortum amittit odorem. 30
Gloria vana cum anemone comparatur. 79.

Hedera arctiſs. omnia comprehendit. 64.
Hedera folia non amittit. 73.
Homines cœleſtes plãtę Platoni. 59.
Sæpe gradatim infimæ ſortis ad ſummaperuẽiunt. 101.
Hominibus rudibus ac imperitis bonæ litteræ ſordent. 103.
Humana omnia incerta. 74.
Humilitas reddit Chriſtianum admirandum. 82.
Hyoſcyami ſemen inprimis dementat aues. 95.

Iactura fortunarum ſæpe lucro cedit. 15.
Imagines quales fuerint apud Romanos. 5. a.
Injuſti non diu durant. 17.
Inimicus ne quidem exigũ contemnendus. 78.
Inutilia plane ex animis abijcienda. 18.
Inuidiæ remedia. 96.
Inuidiæ conatus inanes contra virtutem. 34.
Iſaacus Hollandus ſcripſit Chymica. 70.
Iulij Iouij ſymbolum. 13.
Iulij Contareni Veneti ſymbolum. 100.

Iusti diu florent. 17.
Iuuentus sæpe negligit tempus & sumtus. 20.
Iuuenes decet modestia. 81.

Laboribus bona à Deo hominibus venduntur. 88.
Labor & periculum afferunt honorem & emolumentum. 76.
Laurus Apollini sacra. 12.
Triumpho destinata. 38.
Dionysio est vaticinatrix arbor. 60.
Custodiæ symbolum. 45.
Lauretum Liuiæ. 38.
Dicitur à peste præcauere. 45.
Leopoldi Austriaci Ducis symbolum. 23.
Leuitas promissionum reprehenditur. 18.
Liberales diuitiæ quæ. 95.
Ligna inuicem attrita ignem præbent. 43.
Luxus omnia consumit. 23.
Corpus maxime eneruat. 56.

Magister ad institutionē idoneus magni momenti. 12.
Magnus animus magna sæpe contemnit. 23.
Malum quiescens non temere agitandum. 28.
Manipularij milites vnde dicti. 108.
Marci Antonij Columnæ symbolum. 33.
Marchionis Vastij symbolū. 38.
Mariæ de Arragonia symbolum. 69.
Matthæi Bembi Veneti viri fortis. symbolum. 97.
Mercurius vim ingenij significat. 12.
Milium se & alia à putredine conseruat. 69.
Imago pudicæ matronæ. *ib.*
Moderatione & humilitate ingenia nimis fœcunda ad frugem perducuntur. 66.
Modestia in fœminis præstat diuitijs ac formæ. 69.
Moly allegorica interpretatio. 90.
Montes p locis munitis accipiuntur. 15.
Morus arbor sapientis. dicta. 25.
Myrrhæ arbor incisionibus gaudet. 21.

Natura per se docta, & à nemine instituta. 107.
Nicolaus Cāpobassus, cupidus vindictæ suum dominum Carolum Burgūdum perdidit. 32.
Eiusdem symbolum. *ib.*

Nicolai Stopij symbolum. 99.
Nimia seueritas improbanda. 31.
Nimia iracundia in subditos cohercenda. 32.
Nosce tempus. 24.
Nubes sine aquis quid significent. 65.
Nux pinea durissima. 53.

Ocymum vel Basilicum nimium attritum fœtet, & scorpiones generat. 93.
Olea ramis nonnullis resectis fit fertilior. 15.
Est Palladi dicata. 24. 60.
Ostentatio fugienda. 29.

Pacis quatuor præcipui hostes. 24.
Eius descriptio luculenta ex D. Augustino. ib.
Pæoniæ plenæ flos vnicus interdum quingenta folia producit. 74.
Palma sole & humore plurimum proficit. 17.
Est victoriæ symbolum. 33.
Pecora sine felle in Ponto. 91.
Peregrinationes quæ sint vtiles. 74.
Harum causa nullus labor fugiendus. ib.
Perseæ arboris fructus cordis, folia linguæ figuram repræsentant. 54.
Plantæ aliquot extra terram viuunt. 102.
Platanus sterilis tantum vmbram præbet. 296
Pocula tantum tria bibenda. 57.
Præcipitantia detrimentosa. 25.
Præmia potatoribus constituit Mithridates. 57.
Petri Lauredani Ducis Veneti symbolum. 85.
Profani homines à laudabilibus rebus abhorrent vt serpentes à trifolio. 84.
Prosper Alpinus Medicus Venetus excellentissimus scripsit de Balsamo. 46.
De cura Ægyptiorum, itemque de plantis illius Regionis edidit commentarios doctiss. 80.
Diu feliciter in Ægypto artem Medicam exercuit. ib.

Purum ab impuro secundū Platonem non est attingendum. 84.

Quæ

Quæ nocent docent. 94.
Quercus symbolum frugalis sæculi. 50.
Quercus Ioui dedicata 60.

Regio vnaquæq; habet sua peculiaria dona. 39.
Rhododendron siue Nerion bestijs venenum, hominibus non item. 89.
Romani olim fortiss. fuere etiam hostium testimonio 35.
Ros solis siue Solaria etiam in summis caloribus humore non destituitur. 70.
Rosæ genus centifolium. 74.
Hieme negligitur 52.
Rosæ ac violæ quomodo fiant odoratiores. 63.

Sacra scriptura salutaris recte intelligentibus, alijs secus. 89.
Est pratum floridum admodum & amœnum. 61.
Scarabeis rosæ odor contrarius. 56.
Sæculum aureum in altera vita expectandum. 50.
Salix frugisperda apud Homerum. 19.
Semina renascentia certum indicium resurrectionis. 110.
Schematum, insigniũ & symbolorum differentia. 7. b.
Scipiones militibus suis benemeritis Rosarum symbola tribuerunt. 58.
Simulatum non est diuturnum. 54.
Stemmata vnde orta. 4. a.
Superbia sterilis & sine fructu. 82.
Sues ex Tamarisco comedẽtes Liene carere falsum. 91.
Suillo generi odorata sunt molesta. 193.
Symbolorum prima inuentio. 1. a.
Quid sit & quotuplex. 2. a.
Symbola Ægyptiaca hieroglyphica dicta. 2. b.
Symbolorũ tria genera. 7. b.
In illis quæ considerandа, 8. b.
Symbolorum inueniendorum ars. 9. a.

Tau littera vltima Hebraica crucis similitudinem refert. 104.
Tempus matutinum studijs aptiss. 30.
Thuris solum natale. 40.
Eius odor calore excitatur. ib.
Thusai alijs Lilium Persicũ, Clusio Hemerocallis. 81.
Tulipæ florum insignis varietas admiranda. 68.
Tyrãnis injustitiæ mater. 86.

Veritatis

Veritatis oratio ſimpliciſs. 54.
Veritatis ſecundum Ciceronem definitio. ib.
Vincentij Ducis Mantuani ſymbolum. 96.
Virga Aaronis qualis fuerit. 62.
Tribui Leui fuit peculariter conceſſa. ib.
Vino ſobrie vtendum. 57.
Vini tria genera. ib.
Virginij Vrſini ſymbolum. 58.
Viri fortes difficultatibus non frangũtur ſed eriguntur. 85.
Viri docti in ſuis ſcriptis adhuc quaſi viuunt. 102.
Virtus in aduerſis viret. 35.
Interdum occultatur. 52.
Labore acquiritur. 53.
In rupibus acceſſu difficilibus habitat. ib.
In actione poſita eſt. 67.
Viſcum quercinum apud veteres in precio habitũ. 22.
Eſt remedium Epilepſiæ. ib.
Vitis quædam per ſe erecta creſcit, vocaturq; ὀρθάμπελος. 49.
Voluptas breuiſs. ſecum trahit longiſs. incõmoda. 72.

FINIS.

Θεῷ δόξα.

Noribergæ impenſis Johannis Hofmanni, & Huberti Camoxij.